

Beldurrezko Zinemaldia: munstroek Donostia hartu dute

ARGIA

a e r r i k o A s t e k a r i a

01781

J.M. Juaristi (EAJ), P. Barrena (HB), G. Kortabarría (El-A), M. Aranburu (EA) eta T. Ariznabarreta (LAB)

larrun

BEREZIA

LIZARRA-GARAZIREN KRISIA HAUSNARTZEN

Jon Alonso

"Betiko gauzak zure batidoran sartu eta ateratzen dena da originala"

Lizarran, azaroaren 5ean

eskubide osoz, euskaraz

**gaitariak, txarangak, dantzariak, taloak,
sagardoa, artisauak, ipuin kontalariak,
txistulariak, mendiñano anaiak,
euskaltegien arteko txapelketa,
umeentzako jolasak, selekta kolektiba,
albokariak, e.h. sukarra, puzgarriak,
hemendik at!**

aek eguna

Argazkia: Dani Blanco
Diseinua: antza S.A.L.

■ Manuel Huertas: "PSE-EE-k irabazi du EAJ-k galdutako erdialdea" 9

■ Lore Leanizbarrutia: "Ardura teknikoaz gain, ardura politikoa behar du euskarak" 16

■ Jon Alonso: "Betiko gauzak zure batidoran sartu eta ateratzen dena da originala" 26

■ Munstroek Donostia hartu dute 35

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Manuel Huertas	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Kuba, euskal enpresak sustatzeko erakusleho.	
Daniel Udalaiz	12

EUSKARA

Elkarrizketa: Lore Leanizbarrutia.	
Nagore Irazustabarrena	16

GIZARTEA

Elkarrizketa: William Douglass.	
Joxemi Saizar	20
Lurrik gabeko loreak eta barazkiak.	
Maidar Zapirain.	23
Elkarrizketa: Jon Alonso.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	26

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Munstroek Donostia hartu dute.	
Iñigo Bidetxea	35
Euskal notak munduko ahotsetan.	
Nerea Pikabea	38
Orain dela 30 urte.	
Pilar Iparragirre	40

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	44
Telebista-Irratia. Iosu Etxaniz	48
Agenda	50
Ihesi	51
Bizia	54
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Ixabel Etxeberria	8
Kultura: Patxi Azpillaga	34
Azkena: Pello Zubiria	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

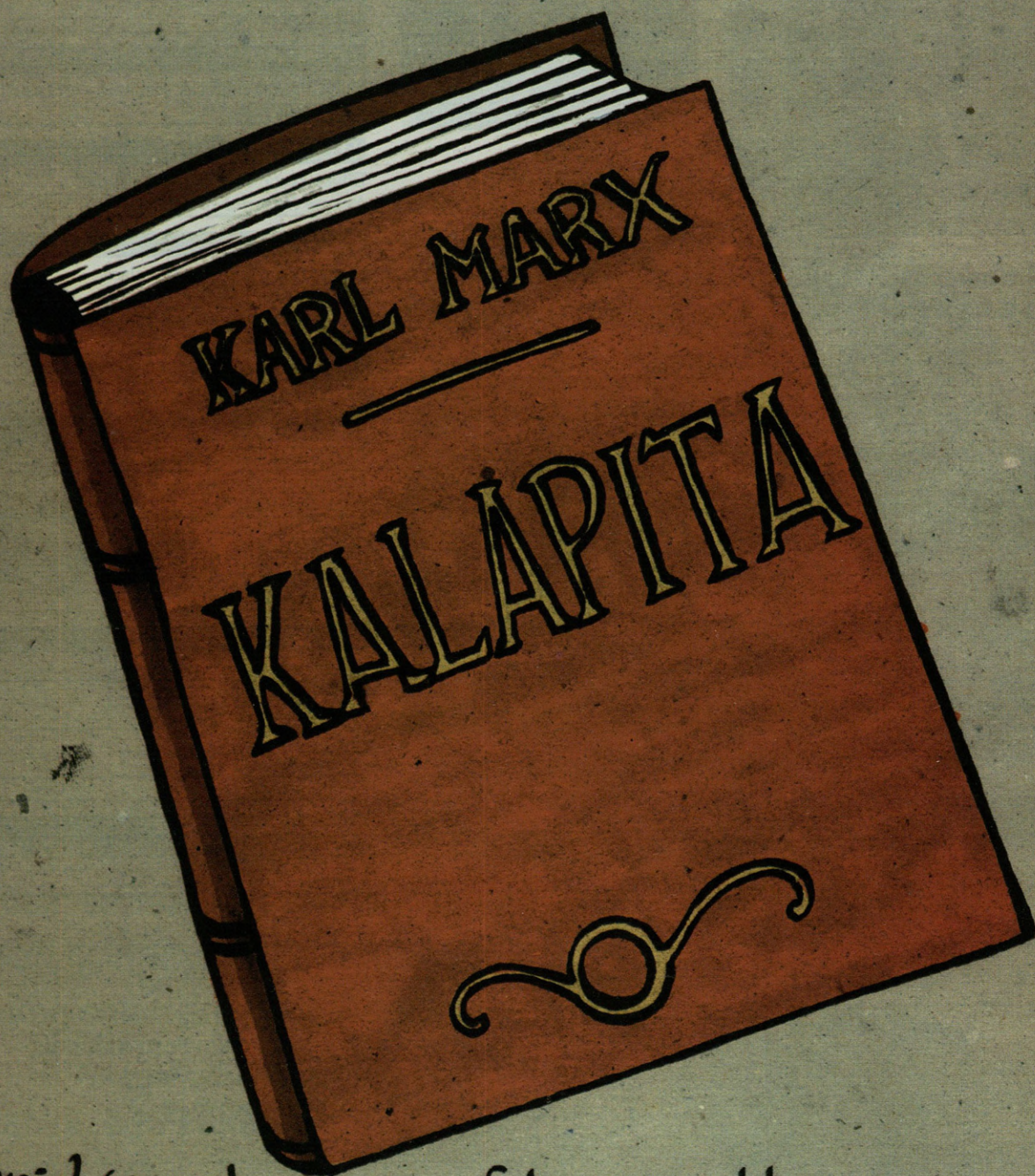
Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

*gizarte-ekintza
obra social*

- Oriol (eusk. hizt. enzik.) = falangeko politikaria eta enpresaria.
- Endecha (esp.) = hileta kantua, eresia.
- Endehesar (espp.) = azienda bazkalekuan sartu.
- Hiperdrôle (fr.) = biziki irringarria.

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria .746 lib./113,73 euro
 Espainia .15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak .20.100 pta./120,8 euro
 Airez .31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Vicente Ferrerkin lotuta, iraultza ez hain isila

Alberto Oliveras-en liburua "Vicente Ferrer la revolucion silenciosa (Planeta) leituz Indiako nekazari txiro eta atsekabetu defendatzaile sutsua Vicente Ferrer ediren dugu. Herrialde honetan gizakiek miloika bizirik irauten duten miseria gorrian baztertuta, bizitzeko funtsezkoena gaberik, ura eta elikagairik gabe, alegia.

Berak eta lagun eli txiki batek milaka putzu hondeatzen dituzte, ahal dituzten kooperatiba gehien eregiz, honela elkartasunezko zinezko, dirdaitu eta sinestarazle adibide adierazgarri emanez, behartsu, txiro eta etsiak ikaragarritzko esklabutza horretatik (infernu beldurgarriena) askatzeko. Aitzitik, elkartasunezko adibide bete honek, oso gutxi antzeratua dagoenak, ez du izan eta ez du izango samur, topo egingo baitu. botere politikoarekin, zeina, suminduta, bere lekukotasun eskuzabalengatik, ahalegingo da, ahalik eta kalte gehien egiteko, kanporatzea barne.

Hala eta guztiz ere pertsonaia honek, bere jaidurarekin dena arriskuan jartzen du, guztiz desberdina den bizimodu batekin, gugandik oso urrun dagoena, kontsumitzaile aseezinak, moldakoiak eta lokartuak izanik, odolezko uzkurkeriaz eta zuritutako hilobiaz inguratuta bizi garen bitartean.

Zentzuzko gizon honek, eginkizun heroiko batean sartuta, bere izaeraren indarra eta bere sinesmenaren bultzada

erakusten ditu, ezbeharraren aitzinean adoretuz. Vicente Ferrer-ek hitz zurituak erabili ordez, bere lanarekin mintzatzen da, eta daukan adore guztia darabil Lurrako behartsuen bizi baldintzak hobetzeko.

Berarentzat ez da nahiko behartsuarekiko maitasuna eta errukia sentitzea, horrela ikusita demagogia baino ez litzatekeena izango. Berak maitasun eraginkorra gura du. Horretarako atsedenaldirik hartu barik beti dago prest mundu berri bat eraikitzeke eragozpen guztiak gaindituz. Ez da kokiltzen, behin eta berriro finki borrokatuz. Horregatik hitzez hitz adierazten du: "garrantzitsuena ez da Jaungoikoa, baizik eta aurrean daukadan eria, beraz berarekiko maitasuna dela eta ekintza Jaungoikoa uztean datza". Eta jarraitzen du: "Lehenengo lerroko borrokalaria gara, ez Elizaren funtzionario erritualistak. Gainera Eliza honetan infernuari eta bekatuari buruz baizik ez da berba egiten, elkartasuna, justizia eta maitasuna aldarrikatu ordez".

Hori dela kausa Elizaren jerarkiarekin daukan harremana etengo du bere hitzekin horrela baieztatuz: "ni beti saiatu naiz alferrikako baliabide oro uzten beharrezko dena egiteko ez banau laguntzen, on egitea, hain zuzen ere".

**TOMAS ANGEL GONZALEZ
 ZORROTZA (BILBO)**

Hiruko Txikian

ARGI

Mayor Orejak garbi esan du: gobernuaz bat egin ezean guztiak gara delinkuente. Zier to. Berak bereziki ordezkatzen duen estrategiaz bat egiten ez dugunok, objetiboki delinkuenteak omen gara. Bere telebistan elkarrizketatua, Sevillako labea sutan hiru motako ETaz mintzatu da. Arma eta lehergai-ludunaz, lepo gogordun atorra zuridunaz, eta kale borrokan herriaren ondasunak kiskaltzen dabilen gazteez osatua denaz. Guztiak omen dira ETA. Eta hirutan nazkagarriena bigarrena omen zaio, bera bezalaxe bulego argitsu berotutik agintzen ei duenena ale-

gia. Tarzón. Hau omen dugu -Tarzonek asmatu duena hain zuzen- arriskugarriena, jende aditu eta irudi ondunaz hornitua baita bere iritzian. Eta Espainiako Konstituzioa onartzen ez dugun herritarrek ere, nahiz nahigabe horien euskarri omen gara. Jainkoa, Trinitatea eta Eliza. Ezagun du On Jaime honek fraide eskolan ikasia dela. Ezagun du Espainia duela eremu. Mezu hartzaile erraza. Oposiziorik gabea. Dena borobila, gure errealitatea salbu. Zeren hala balitz, Euskal Herriaren gehiengoa kartzelara behar luke bildu bere Espainiaren osasunerako sendagai ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

PREBENTZIOA

"Praktika ezazu prebentzioa" lelopean, Lan Arris-kuen Prebentzio Kanpaina jarri dute martxan Eusko Jaurlaritzak, patronalak, sindikatuek eta kooperatibek. Ongi etorria izan dadila laneko segurtasun-
an lagunduko badu eta lan istripuak saihestu edo gutxituko baditu. Iruzurra litzateke, alabaina, marketing kanpaina hutsean bakarrik geratuko balitz. Laneko segurtasunaren inguruko problematikari heldu behar zaio. Eta hor eragile bakoitzak bere erantzukizuna du. Enpresaburuak instalazioen berrikuntzan eta segurtasun neurrietan inbertitzen. Sindikatu eta langileak prebentzio eta segurtasun neurriak betetzen eta betearazten. Administrazioari dagokio, ikuskatzaileen bitartez, batzuei eta besteiei euren eginbeharrak betearaztea eta arau haustek zigortzea. Eta justiziari, fiskaltzari batez ere, dagokio kasu larrietan azkar eta eraginkorki esku hartzea, eragileak prebentzioa eta laneko segurtasuna gehiago zaintzera bultzatzea ditzan bederen. Eta dagokionean, dagozkion zigorrak ezartzera. Izan ere, langile baten heriotzan edo gaixotasun larrian kolaboratzea delitua da, praktikan epaitegiek maiz ahazten dutena ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ETA HISTORIAKO ERASOALDI GOGORRENETAKOENEA

MAXIMO Casado espetxe funtzionarioaren hilketak, ETak bere historian erakutsi digun erasoaldi gogorrenetako batekin jarraitzen duela erakusten digu: asteko atentatu bat baino gehiago egiten ari da batez beste, horietako asko heriotz eta guzti. Espetxeen eremuan ETak hiltzen duen bostgarren funtzionarioa da, azkena Francisco Javier Gomez Elozegi Martuteneko funtzionario eta ELAko militantea izan zen, 1997an hil zuena.

DESOBEDIENTZIAREN BIDEA

BAI Euskal Herriari plataformak, Autodeterminazioaren Biltzarrak (ABK) eta Herria mugi! gizarte mugimenduen plataformak, "Desobedientzia zibilaren bidetik, euskal Herriaren eskubide demokratikoen alde" lelopean manifestazio deia egin dute larunbaterako, hilak 28. Batetik, Baltasar Garzon epaileak Joxemi Zumalabe Fundazioak, ABK eta Bai Euskal Herriari ekimeneko bederatzi lagun atxilotzeko emandako aginduari erantzun nahi zaio deialdi honekin; bestetik, Euskal Herriaren eskubide zibilen defentsa desobedientzia zibilaren bidez bultzatzea.

EZETZA IBARRETXEREN EKIMENEI

GIZA eskubideen defentsa, Gernikako Estatutaren garapena eta elkarrizketa foro bat dira Ibarretxe lehendakariak zabaldu nahi duen aro berrirako oinarri nagusiak. Berriz ere, ordea, PPK eta PSE-EEK entzungor egin diote, ostrukak moduan beren burua hauteskunde deialdian gordez. Argi da giza eskubideen defentsa osoak eta elkarrizketa foroak bilgune zabalerarako oinarriak jartzen dituztela. Ez dirudi horren argi dagoenik Gernikako Estatutuaren defentsa bakarrik bilgune izateko oinarri sendoa denik.

UPN ETA PSN-REN KONTROLPEKO NAFARROA LEGEBILTZARREAN

NAFARROAko Foru Legebiltzarrean egin dako politika orokorreko eztabaidak argi utzi du UPNk -PNSren laguntzarekin- lokarri sendoe-
kin lotu duela Nafarroako gobernagarritasuna. UPNren PSNren menpekotza argiago ikusi den moduan, adibidez sozialistek A-15 autopistaren inguruko aipamenik ez egitean. Izatezko biko-
teen auzian Nafarroaren autogobernuarekiko UPNren ikuspegi alderdikoia agerian geratu den moduan: autogobernua bai baina UPNren ereduak defendatzeko balio duenean; bestela, Espainiako Konstituzioa nagusi. PSNren egun-
go jarrerarekin, UPN gobernuan zatirako izan-
go dela, alegia.

B A H E A

- Juan Martin Elexpuru, idazlea: "Nago ez ote ditugun hitzak fetitxe bihurtzen. Nago lurraldetasuna ez dela hitz edo kontzeptu sendo eta egokiena gure egoerarako. Lurralde-
tasun kontzeptua gutxietsi gabe, eta bere balio aitortuz, uste dut euskal nazioaz mintza-
tzen jarraitu behar dugula"
- Jose Manuel Gallastegi, 'Peixoto': 'Lizarra-Garazi hitzarmena gauzatzeko aurre lanetan
jardun zutenek erakutsi digute badakitela lan ona egiten, osasun betean daudela uste

ETROA

TORTURA ESPAINIAN

AMNESTY International (AI) erakundeak munduan tortura dagoen estatuen zerrenda argitaratu du eta Espainia zerrendan ageri da, urtero legez. Espainiarako AIko ordezkari Andres Krakenberger-ek jakinarazi duen moduan, "tortura ez da sistematikoa baina bai etengabea". Bere esanetan, Espainiako gobernuak ez du borondaterik errealitate hori onartzeko, ezta torturaren aurka egiteko ere.

KONTRA-GAILURREKO IKA-MIKAK

MIARRITZEKO kontra-gailurra kontra-produktibotzat jo du "Enbata" astekariak bere azken alean. Jakes Abeberri zuzendariak eta ABko militante andana batek, halaber, ABk goi-bileraren karietara izan ziren istiluak salatu

ETA-REN AURKA BILBON

Bilbon bakea eskatuz eta ETaren aurka bildutako dozenaka milaka pertsonen mobilizazioa, Euskal Herriak bizi duen egoera berezi eta korapilotsuaren isla izan zen. Ibarretxe lehendakariaren deialdiak PSE-EEri PPrengandik pixkat urruntzeko aukera eman dio; eta, akaso, jeltzaleengana zerbait hurbiltzeko ere bai. Formalki, deialdia ezohikoa izan da -leloaren iragarpena, nor joango nor ez...-, zuhurtasun handikoa eta ETari ezetza emateko bilgune izateko antolatua. PP eta enparauak agerian uzteko modukoa, hauek ezetza ematekotan. Deigarrienen artean, ELAk manifestaziora joateko deialdia ez egin izana, elkarriketarekiko erreferentziarik ez zegoelako.

ez izana aurpegiratu diete alderdiko bozeramaleei. AB -EHrekin batera- kontra-gailurraren antolatzailea izanik, Baionan izandako istiluen erantzule gisa agertu da hiritarren begietara. Militante hauek ABko azken biltzar nagusian biolentziaren aurkako eztabaida bultzatu zuten duela aste gutxi.

ZUTIK-EN EGOERA BITXIA

ZUTIK egoera bitxian bizi dela erakutsi du bere III: Biltzarrak. Nafarroan Batzarren dago -eta hau EHTik atera zen, nahiz eta Zutikeko militante batzuk Nafarroako EHn jarraitzen duten. EAEn, ordea, EHn dago, baina alderdi gisa ez du partehartzen Batasuna prozesuan. Egoera bitxia baina jasagarria eta bere pluraltasunaren agerle, bere izaera txikiak laguntzen duena.

■ Luis Portero.

IZPIAK

Luis Portero ETak hildako Andaluziako Auzitegi Goreneko fiskal nagusiak ez zuela inongo babesik jakitera eman du Andaluziako fiskaltzak eta ikerketa irekitzeko agindua eman du. Andaluziako Gobernu ordezkariak, oster, babsa bazuela erantzun du.

Maria Atxabal euskal preso ohiak 1996an atxilotu zutenean lau guardia zibilen aldetik jasandako torturak salatu ditu epaileen aurrean. Harrezkero estres kronikoa du atxabalek Urtebete espetxean egin ondoren absolbituta kaleratu zuten. Bakearen aldeko koordinakundea, Elkarri eta Espetxe pastora-leko kideekin joan zen epaitegira. Halaber, UGT, ELA, LAB eta CCOO sindikatuen elkartasuna jaso du.

Javier Balza barne kontseilariak aditzera eman duenez, manifestazioetan egindako oihuak ez dira delitu.

■ Javier Balza.

duelakotz. Berriz lan hau eskuetan hartzeko eskatzen diet, behar diren dohain guztiak opatuz. Lotu behar den guztia lotu eta pauso eta epeetan asmatzen badute, badugu, Lizarra-Garazi berriro altxatuko dugu".

• Pakito Mujika Garmendia euskal preso, Espainiako Entzutegi Nazionalean: "Ez dut eseri nahi, alde egin nahi dut. Gainera zuek, entzutegi honetako epaileek, ardura handia duzue gaur egun Euskal Herrian den salbuespen egoeran. Horregatik, guretzat, guztiak zarete Tagle (Carmen, ETak hildako Entzutegi Nazionaleko fiskala)".

Iritzi desberdinen antolatze bidean

Abertzaleen Batasunaren (AB) biltzar nagusitik Miarritzeko goi bilera bitarte bizitza politiko aberatsa izan dugu Ipar Euskal Herrian. Borroka armatuaz jarrera bat trinkatu behar zuen ABko biltzarrek izigarritzko interesa sortu zuen. Erabakiak aitzinetik hartuak ere! Borroka armatuari buruz asko hitz egin da Iparraldean, jende asko hunkitua eta presondegitua baita. Alta, biltzarrean galdera ainitz zeuden zintzilik: Hegoaldeak ezagutzen duen enfrontamentua ez baitzen honera ekarri nahi eta zatiketaren arriskua ere hor baita. ABk hartu duen bidea zentzuzkoena da. Iparraldean politika egin nahi duen mugimendu honentzat arriskua hausturan baitzen. Zatiketaren saihestearekin ABk helburtasun politikoa erakutsi du eta abertzaleen eremu politikoa zabaltzeko beharrezkoa den batasuna babestu ere bai.

ABan tendentzia desberdinak daude, eta ez borroka armatuari buruzko jarrerarengatik bakarrik. Lan metodoa, taktika eta helburu ertainei buruz -departamendua edo autonomiari buruz joan ala ez-. Herriko taldeetan indar nagusia eman edo indar metatze bat talde baten inguruan ematea dira aipa daitezkeen jarrera horietako batzuk. Jarrera hauek, azken gertakarien eta azken kanpainen antzutasunek bertze bide batzuen jorratzeko borontateak ondu dituzkete. Hortik etor daiteke berrikuntza bat ABren baitan.

IPARRETARRAK erakundeak "Ildo" barne-aldizkari berri bat karrikaratu du, Iparraldeko borroka bere berezitasuna baduela, eta hori gabe eraikuntzarik ez dela izaten ahal erran du. Bere azterketan IKk ez du berrikuntzarik ekarri, baina bidea egiteko hor dagoela agertu du. Oraindik eztabaidetan partaide bat izaten jarraitzen duela oroitaraziz, honela dio: "Ez dugu sekulan armen bidez estadoaren plegarazteko pretentzionerik ukan, ez eta protagonismo osoa hartzeko xederik ere. Izpiritu berdinarekin segitzen dugu. Borroka armatua bertze borroken osagarri gisa ikusten dugu oraino ere". Hegoaldean borroka armatuak ekartzen dituen ondorioengatik izigarritzko kritikak jasaiten dituen uanean, Iparraldean abertzaletasunaren indartzeko borroka armatuaren baliogarritasuna azpimarratzen du. Baieztapen honek behar luke beste oihartzun bat ukan, ego-

era politikoak desberdinak baitira. Erakunde honentzat departamenduaren aldeko desmarxa porrot baten aitzinean dela uler daiteke azterketan; Frantziak ez duela inongo urratsik eman, nahiz eta eskakizun hori eskasa izan. Uler daiteke IKk onartu duela ABk bultzatu duen departamenduaren eta ofizialtasunaren aldeko kanpaina, baina prest dela benetako estatutu baten alde lan baten abiatzeko.

EMak tendentzia gisa agertzeko nahikundeak plazaratu du agiri baten bidez, ABn jarraitzeko asmoarekin eta helburu politikoan urrunago eramateko helburuarekin, hala ere. ABn benetako debate baten bultzatzeko osagaiak hor daude. Heldu den martxoko herriko hauteskundeetan,

denak batera eta eskakizun berdinen inguruan aurkezteko beharra azalduko da. Hauteskundeak helburu izanen ditugu, ahanzi gabe nazio eraikuntzan hasi lana jarraitu behar dugula. Izan ere, bide horretan lan desberdinen uztartze-ko beharra nabarmendu da berriz ere, estrategia orokor handiek ahanzten baitituzte askotan errealitate xumeak.

Isabel Etxeberria
ABko kidea

"Nazio eraikuntza hiru errealitate desberdinetatik bakarrik pentsa daiteke (...). Hau ulertzen ez den bitartean abertzaleen arteko komunikazioa biziki latza izanen da"

MIARRITZEKO goi bilera-
ren kari Euskal Herrian gatazka bat badagoela plazaratu behar bazen, izan diren gehiegikeriak ulergaitzak dira: espainolez aritzea eta Euskadi Irratiko bulegoen erretzeak, besteak beste. Nazio eraikuntza hiru errealitate desberdinetatik bakarrik pentsa daiteke, hiru errealitate historikoak kontutan hartuz eta bertako beharrei erantzunez. Hau ulertzen ez den bitartean abertzaleen arteko komunikazioa biziki latza izanen da. Abiadurarengatik ala momentu politikoarengatik izan dadin, horren zentzua ulertzen ez den ber, harremanak ez dira aldatuko.

ABren sortzeak antolaketa berri bat ekarri digu, politikan aritzeko tresna gehiago, jende gehiago, prentsan agertze gehiago, baina ororen buru emaitza berdina eta tokian tokiko jendearekiko harremanetan aldaketarik ez. Eremu hori dugu lantzekoa bizitza abertzale bat sortu behar baita herrietan, euskararen desagertzearekin euskal nortasuna urtzen ari baitzaigu eta hau ez da biltzar nagusietan boz batzuen bitartez trenkatzen, eguneroko lanarekin baizik.

Espainiak eta Frantziak ez dute Euskal Herriaren gero-rik irudikatu nahi! Militante lana sekulan baino garrantzitsuagoa da! ●

“Bakea. ETA ez” Bilboko manifestazioaren leloa ezagutzeke eta PSE-EEK bere partehartzea erabakitzeke zuelarik elkarriketatu genuen Gipuzkoako alderdi sozialistaren Manuel Huertas idazkari nagusia. Politikaren une hau mugarria dela adierazi digu.

“PSE-EE-K IRABAZI DU EAJ-K GALDUTAKO ERDIALDEA”

Ibarretxe lehendakariari PSE-EEK jarritako zentzura mozioa, iraganaren eta geroaren arteko mugarria kontsidera al daiteke EAEn politikagintzan?

Bai, hoguei urteko autogobernuaren ostean oposizioeko taldeek eskubide horren erabilpena egiten duten lehen aldia baita. Areago, eskubideaz haratago joanez, gobernu hau gutxiengoan geratu den unetik (EHren sostengu parlamentarioa joan baitzaio) zentsura mozioa aurkeztea betebeharrak bat da. Ibarretxek, ez oposizioaren konfiantza botorik eskatu, ez hauteskundeak burutzera deitu dituenek, estatutuaren ikuspuntu historikotik begiratu-ta, zentsura mozioak zedarri historiko bat markatu du; iraganaren eta geroaren arteko mugarria.

■ **Mugarri hau Legebiltzarre-rako hauteskunde kanpainaren abiapuntua izan daiteke?**

Ez dut uste hauteskunde kanpainan gaudenik, edo ez guke izan behar behintzat. Sozialistok gobernu honen gidaritzak kolokan dagoela eta legeak egiteko gaitasunik ez duela ikusirik bere etapa amaitutzat jo dugu; gobernu honek ez baitu gobernatzen, administratu besterik ez du egiten. Ibarretxe lehendakariak hauteskundeetako eguna ezagutarazi dezala espero dugu orain.

■ **Ajuria Eneko Ituna eta Lizarrako Akordioa baliogabetuak geratu ostean, zein da EAJ, PSE eta PP alderdietatik hobekien kokatua dagoena hauteskundeetara begira?**

DANI BLANCO

■ **“Gobernu honek administratu besterik ez du egiten”.**

Bat bera ere ez. Alderdi demokratikoek beren lokarriak hausten dituztenean (Lizarrako Akordioaren medio haustuak,

□ **“Demokraten haustura sekula iritsi behar ez zen Lizarra izeneko prozesuaren ondorioa da”**

kasurako), funtsean demokrata ez dena ateratzen da irabazle, baita hobekien kokatua geratu ere. Biolentzia praktikatu-z demokraten batasuna hausten duena ateratzen da irabazten beti. Kasuon,

demokraten hausturaz indartua aterata dena ETA da.

■ **Ez duzu uste PP alderdia EAJ nahiz PSE baino hobekiago paraturik aterata dela?**

Ez, inola ere ez. Instituzioen bitartez gauzatzen den gizartearen ordezkartza -instituzioen berauen oinarria- eta bere funtsa den marko politiko-juridikoa zalantzan jartzen badira, bai instituzioak bai marko juridiko-politikoak moldatzen duten testuinguru soziala ere zalan-tzan jartzen da. Beraz, egoera honetatik hobekien paratua aterata dena ETA izan da, berak baitarama iniziatiba. Hartara, lehenik eta behin, demokraten batasuna berreskuratu behar dugu, demokraziaren oinarritzko printzipioa dena. Demokraten haustura sekula iritsi behar ez zen Lizarra izeneko prozesuaren ondorioa da.

■ **Lizarrako Akordioaren ostean, zuk aipatu alderdi demokraten arteko adostasun posible bat ikusten**

duzu?

Lizarrako Akordioaz geroztik gauza asko gertatu da. Aldaketa handiak izan dira gizarte honetan; okerreko aldagetak, jakina. Demokrazia lehen baino urriagoa da, hiltzeko arriskuan bizi garen pertsonak lehen baino gehiago baika-ra. Demokrazia falta honen

aurrean aldageta koantitatibo handirik emango ez den arren, aldageta koalitatibo bat eman dela uste dut, eta aldageta koalitatibo honek beste alderdi osaketak ekar ditzakeela.

■ Zein da aldaketa koalitatibo hori?

Aldaketa koalitatibo da, esaterako, Lizarrako prozesuaren ondorioz EAJk herri honetako erdialde soziologikoa eta politikoa galdu izana. Egun, EAJ ez da beste edozein alderdi batekin gobernua osa dezakeen lehengo alderdi hura. Hori da datozen hauteskundeetan aurrean eman den aldaketa koalitatibo garran-tzitsuen.

■ Zein da zentralitate politikoa hartu duena?

EAJk galdu duen erdialde politikoa PSE-EEk irabazi du. PPren eta EAJren arteko eten-

gabeko konfrontazioa dagoen bitartean ez dugu Gasteiz eta Madrilgo gobernuen artean ulertzeko posibilitaterik ikusten. Bi mutur horien arteko erdialdea edo zentralitatea hartzen ari dena alderdi sozialista da, eta alderdi guztiekin elkarriketa bideratzeko ahalmena duen bakarra alderdi sozialista da.

■ PSOeri PPren politikaren segimendua egitea leporatzen zaio, ordea.

PP eta PSOE (gure izaera estatualistak direla-eta) ETaren jomugak dira. Konstituzioaren eta Gernikako Estatutuaren defentsan gaude, baita askatasuna eta giza-eskubideen defentsan ere. Puntu horietaraino bat gatoz, baina ez gehiago. Hortik aurrera, alderdi sozialista eta alderdi popularra Madrilan, Sevillan edota Valladoliden ezberdintzen diren beste ezberdintzen dira Euskadin. Gu ez gaude alderdi popularren segimenduzko politika egiteko prest. PSE herri honetako historia- ren lehen alderdia da, gobernu esperientziak izan ditugu eta badugu sostengu sozial sendo bat. XXXV. kongresuaren ostean alderdiaren krisi bat gainditu dugu. Beraz, herri honen aitzindaritzak hartzeko gai gara eta Ajuria Eneko lehendakari berria hautatzerakoan aipatu dudana aldaketa koalitatiboa baliatu dezakegu. Gure xedea Ajuria-Enea da.

■ PPren eta EAJren arteko polarizazioarekin lehendakari sozialista bat ikusten duzu?

DANI BLANCO

■ "Sozialistak gara aldaketarako alderdi alternatiboa EAEn".

Erdialde politiko-soziala hartzeak baditu bere abantailak eta bere eragozpenak. Muturren arteko konfrontazioa gero eta gehiago polarizatzen den heinean erdialdea gero eta txikiago bihurtzen da. Hori izan daiteke alde negatiboa. Hala ere, jendeak moderazioa nahi du eta ez konfrontaziorik, eta moderazioa alderdi sozialistak ordezkatzeko du. Guk zentsura mozioarekin programa bat aurkeztu genuen, eta PPK ez. PPrekiko gure lehen diferentzia da ez dugula terrorismoaren arazoa hauteskundeetako etekin bihurtu nahi, PPK bai ordea. Popularrek alderdi sozialistaren kontura etekina ateratu zuten eta orain EAJren kontura ateratu nahi dute.

ez dago EAJ eta PSEren arteko akordio posiblerik. Inolako dudarik ez izateko zentzura mozioa jartzeko iniziatiba PSE-EEk hartu zuen, eta ez PPK. Oso ondo pentsatua dugu, erantzukizuna handia baita. Gobernu honekin ez dago gehien- goa gauzatzeko posibilitaterik.

■ Bitartean, ETaren su-eten bat emango balitz?

Hobe horrela balitz, baina ez dut ETaren beste su-eten baten posibilitatea ikusten, ezta EHren eta EAJren arteko akordio posiblerik ere. Ez dut uste EAJk Lizarrako bidea berrartzea pentsatzen duenik ere, hortik irtenbiderik ez dago- eta. Xabier Arzalluzek esan duenez, EAJk EHrekin edota ETarekin beste akordio bat egingo balu beste terminoetan eta berme gehiago izan beharko luke. Bitartean, hoberena da gizarteak hitz egin dezan.

■ Aukera balitz PPrekin itundutako gobernu posible bat osa lezake PSE-EEk?

Sozialistok ez dugu posibilitate hori baztertzeko. Hau bezalako herri anitz batek gobernu anitz bat behar du. Herri honetako gobernuen akats- etako bat bazterketa izan da. Horregatik porrot egin dute beti. 1986an, EAJren zatiketa medio, lehen gobernu nazionalistak porrot egin zuen. 1990eko koalizio gobernuak, berriz, (EAJ, EA eta EErena) porrot egin zuen, eta berriki, beste gobernu nazionalista batek (EAJ,

ATUTXAREN HURRENGOA OTE?

Gipuzkoako PSE-EEko idazkari nagusia izatera iritsi zen orain bi urte. Parlamentarioa, foru ahaldua, zinegotzia eta hezkuntza kontseilariordea izana da. Legebiltzarreko lehendakari- zako mahaikidea da egun. Ajuria Eneako hurrengo apopiloa lehendakari sozialista bat izango delakoan dago. Bere kalkulak beteko balira Atutxa jeltzalearen tokia har lezake, ausaz.

EA eta EHrena) porrot egin du hirugarrenez. Gure erronka moderazioaren eta aniztasunaren bidetik doa.

■ **PPren sostengua izango lukeen lehendakaritza sozialista batek Konstituzioaren eta Estatuaren marko juridiko-politiko eskainiko luke. Ez dirudi biolentzia egoera gainditzeko bidea denik.**

Konstituzioaren eta Estatuaren bideetatik egoera alda daiteke. Legeak ez dira aldaezinak, baina legeak existitzen diren bitartean errespetatuak izan behar dira, areago gobernatzeko ardura dutenen aldetik. Ezin da estatutuak posibilitatzen dituen instituzioetatik kanpo ibili marko juridiko-politiko aldatzeko, alegia, beste instituzioak eratu nahi izatea, Udalbiltza, kasu. EAJ horretan aritu da. Aldaketak eman daitezke baina ezarritako bide demokratikoetatik. Estatu-

tuaren aldaketa nahi duen gehiengo bat baldin badago (Xedapen Gehigarriaren bidez, kasu) emango da. Gu prest gaude negoziatzeko eta itunak gauzatzeko.

■ **Zein da orduan arazoa?**

Inoiz baino uste sendoago hauxe daukat: politika amaitzen da biolentzia hasten den unean. Biolentzia dagoen bitartean ezin da politikaz hitz egin. Biolentzia tartean dagoela arazo politikoak estaliak geratzen dira, arazoa biolentzia baita. Biolentzia amaitu ostean denetaz hitz egin daiteke, baldin eta demokraziaren arauak errespetatzen badira. Arazo, biolentzia desagertu ostean are arazo politi-

■ **"Desobedientzia zibilak ez dauka zentzurik".**

ko gehiago agertuko da eta beren konponbiderako adostasun zabal bat bilatu beharko dugu.

■ **Artean, desobedientzia zibila praktikatzan duten kolektiboetako partaideak atxilotzen badira -ENA (Euskal Nortasun Agiria) erabiltzeagatik, kasu- ez dirudi gizartean dauden liskarrak gaindi daitezkeenik.**

Zuzenbidezko estatu batean desobedientzia zibilak ez dauka zentzurik. Kode zibilean desobedientzia zibila agertzen den unetik, epaileek legeen hauste posible aurrean ebatzi behar dute. Gainera, kasu honetan desobedientzia zibilak badu

funts politiko bat. Hau da, helburua da euskal nortasun agiri bat ateratzea, eta gaur gaurkoz, hori ez du legeak baimentzen. Galindo epaileak arazo bat kendu nahi izan du bere gainetik, ez da sartu arazoaren mui-nan. Gazte batek ENAren bidez identifikatu du bere burua, baina nork atera du agiri hori? Horren atzean xede politiko bat dago, zuzenbidezko estatu demokratikoaren legalitatea haustea xede duena.

■ **Ideiak kriminalizatzen ari direla irudi luke.**

Idea guztiak legezkoak dira baldin eta demokraziaren bideetatik defenditzen badira. Eusko Legebiltzarra da ordezkartzarako erakunde nagusia. Hartu beharreko edozein neurri gehiengo batek hitzartu den legalitatetik pasa behar da. ENA legez kanpo dago. Nahasmendu gehiago sortzeko atera dute, eta logikoa da

zuzenbidezko estatuaren legea aplikatzea kontzienteki desobeditzen dutenei.

■ **Eta horrek krispazio gehiago sortarazten badu?**

Krispazio gehiago sortaraziko du dagoeneko krispatuak daudenengan. Hain dira krispatuak ez dutela besteen bizia errespetatzen. Ezin naiteke bat etorri giza-eskubideak errespetatzen ez dituen mundu batetik datorren ekimen batekin. Pertsonarekiko oinarriko errespetuak kontuan ez hartzeak baliogabetzen du mundu horrengandik etor daitekeen edozein ekimen ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

BILINTX
MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

Euskal enpresa multzo handi batek hitzordua jarria du urriaren 29tik azaroaren 5era, Kuban, Habanako Nazioarteko Azokan. Herrialde honetan egiten den era honetako ekitaldi garrantzitsuena da, 1983az geroztik. Denera, 2.000tik gora enpresa bilduko dira.

KUBA, EUSKAL ENPRESAK SUSTATZEKO ERAKUSLEIHO

IZASKUN JAUREGI

■ Txatarra inportatzen da batez ere Kubatik Euskal Herrira.

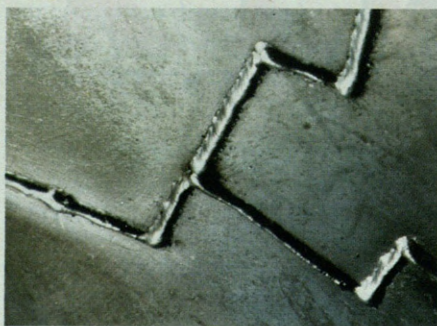
Berrogeita hamarretik gora euskal enpresa izango dira Kuban urriaren 29tik azaroaren 5era Habanako Nazioarteko Azokan. Guztira, 60 herrialdeetatik joandako 2.000tik gora enpresa bilduko dira 25.000 metro koadroko azalera duen erakustazokan.

Euskal Merkataritza Ganberek eta Eusko Jaurlaritzak lagunduta, Kubako erakustazoka euskal industria sustatzeko erabili nahi da eta, aldi berean, Euskal Herriko eta Kubako enpresen arteko teknologia eta industria lankidetzan sakontzeko.

Kuba eta Euskal Herriaren arteko

merkataritza harremana ez da gauza berria, nahiz eta duela hamar urtez geroztik garatu den gehien bat. Esate baterako, Kubara bidalitako esportazioak %280 hazi dira 1992tik 1999ra bitartean, 4.988 milioi pezetatik (199 milioi libera) 13.527 milioi pezetara (530 milioi libera) igoz. Beraz, bi herrialdeen arteko harremana goraka joan da 1992az geroztik, eta datozen urteetan are gehiago haz dadin itxaropena dago. Euskal enpresek Habanako Nazioarteko Erakustazokan izango duten partaidea, inolako zalantzarik gabe, lagungarri gertatuko da helburu hori betetzeko.

KUBARAKO ESPORTAZIOEN GORAKADA. Euskal enpresek Kubara egindako salmentek iguera nabarmena izan dute azken hamarkadan. Baina, nolanahi ere, 1999. urtean geraldia izan dute Kubarako esportazioek, 1998ko kopuruen oso hurbil geratuz. Kubatik etorritako inportazioak esportazioak baino askoz murriztagoak dira, 1.800 milioi pezeta ingurukoak izanik. Hala ere, kopuru honek inportazioen iguera nabarmena adierazten du 1998ko 214 milioi pezetekin alderatuz. Orain arte Kubatik inportazio gehien egindako urtea 1996koa izan zen, 1.423 milioi

ALBERTO ELOSEGI

ARTXIBOA

KOSTA GAI DE

■ 1999an Euskal Herriatik Kubara egindako esportazioak 13.524 milioi pezetakoak izan ziren.

■ Helms-Burton, nazioarteko lurraldetasuna urratzen duen legea

Kuban egiten diren atzerriko inbertsioak mugaturik daude azken hiru urteotan, Estatu Batuetako presidenteak 1996ko martxoaren 12an sinatutako Helms-Burton legearen ondorioz. Zer da lege hori, zer dio? Lege horren xedea Kubako Gobernuak ezarritako lurren desjabetzeak kaltetutako 5.911 iparramerikarren eskubideak defendatzea da. Lege honen aurrean, nazioarteko komunitateko hainbat herrialde ados jarri da, eta Helms-Burton legeak nazioarteko lurraldetasunari buruzko arauak urratzen dituela adierazi dute, bereziki Europako Batasuneko herrialdeek, Kanadak eta Mexikok. Lege horren arabera, herrialde batean (Estatu Batuetan) beste herrialde baten aurkako salaketak egin daitezke, hirugarren herrialde batean (Kuban) gertatutako ekintzengatik, eta horrek beste herrialdeen subiranotasunari erasotzen dio.

Bestalde, Kubako Batzar Nazionalak 1996ko abenduaren 24an Kubako Duintasuna eta Subiranotasuna Berresten duen Legea onartu zuen, une horretan Estatu Batuetako hiritar ziren pertsona natural eta juridikoei desjabetutako ondasunengatik ordain zuzen eta egokia eskaintzeko duten jarrera adieraziz. Kubako agintariek, gainera, blokeoak eragindako kalteak ere negoziazioan kontuan hartzeko

eskatzen zuten. Hala-ber, atzerriko inbertitzaileak babesteko behar diren formulak baimentzeko ahalmena eman zitzaien Gobernuari.

ARTXIBOA

■ Helms-Burton legea 1996an jarri zen.

Europako Batasuneko herrialdeek bat egin dute eta, Kuban inbertsioak egin dituzten Europako enpresei zigorrak jarritz gero, Munduko Merkataritza Erakundearen (OMC) organo gorenera jotzeko mehatxua egin dute. Nolanahi ere, Ipar Amerikako lege horrek indarrean jarraitzen du eta dagoeneko, badira Kuban inbertsioak egin izanagatik zigortuak izan diren eta, ondorioz, Estatu Batuetan sartu ezin duten herrialdeak. Zigortutako herrialde horiek ez dira Europakoak ●

pezetara iritsiz.

Espainiako Estatutik Kubara egindako esportazioak, azken kopuru ofizialen arabera, 81.816 milioi pezetakoak izan ziren 1998an. Beraz, Euskal Herritik egindako esportazioak haien %16,5 osatzen dute. Inportazioak 19.974 milioi pezetakoak izan ziren Espainiako Estatuan. Kubaren sozio komertzial nagusia Espainiako Estatu da %15eko merkatu kuotarekin, Kanadaren aurretik. Bezero gisa bosgarren herrialdea da, Errusia, Kanada, Holanda eta Txina-

■ Kubako erradiografia

Azalera: 110.860 Km²
 Biztanleak: 11.000.000
 Dentsitatea: 99,57 biztanle/ Km²
 Hiri garrantzitsuak: Habana, Santiago, Santa Clara, Camaguey, Cienfuegos, Matanzas eta Pinar del Rio
 BPG: %5 (1996), %1,5 (1998)
 Errenta per capita: 1.288 peso (1996), 1.314 peso (1997) eta 1.329 peso (1998).

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,

*Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
 Katalana, Portugesa, Galegoa...*

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA

TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69

eskura@euskalnet.net • www.eskura.com

■ Merkatu berezia euskal enpresa txiki eta ertainentzat

Kuba euskal enpresa txiki eta ertainentzako merkatu oso berezia bihurtu da. Horrela nabarmentzen da SPRI Industri Sustapen eta Eraldaketarako Baltzuak 1998ko irailean Habanan ireki zuen bulegoak piztu duen interesa eta horren

bidez abian jarri diren negozioak ikusirik. Bere jardueraren lehen urtean 43 lankidetzatza proiektu jaso zituen, eta horietako 16k Kuban zuten jatorria. Datu horren arabera, bulego hori SPRIren euskal sareko proiekturik gehien duen bulegoa da.

Kopuru horiek, Eusko Jaurlaritzako Industria Saileko arduradunen ustetan, oso pozgarriak dira, zeren hiru proiektu arrakastatsu gertatu dira, beste zortzi, duela hilabete batzuk, ezarpen urratsean zeuden, zazpi garapen urrats aurreratuan daude akordio zehatzetan gauzatzekotan, eta gainerakoetan hasierako gestioak egin dira.

SPRIren bidez bultzatutako eskaera motari dagokionez, nabarmentzekoa da Kuban produkzio lankidetzarako planak garatzeko egin zirela bederatzi eskakizun kubatar eta sei euskaldun. Eskaera egin duten sektore nagusiak honako hauek izan dira: metalurgia, material elektrikoa, material hidrauliko eta tubularra, makina erreminta, produktu siderurgikoak, burdingintza, elikadura eta produktu kimikoak.

Azpiarratzekoa da baita ere SPRIk zuzendariak hezitzeko programak eta industri eraldaketarako prozeduran laguntzeko proposamenak zabaltzeko egindako lana. Horrela, oso aipagarria da 65 zuzendari kubatarrek enpresen zuzendaritzarako eta

■ Industri ekipamendu eta produktuak esportatzen dira gehien Euskal Herritik.

KUBAN EZARRITA DAUDEN EUSKAL ENPRESAK

ENPRESAK	FORMULA	SEKTOREA
Comercial Marcos Gonzalez	Merkataritza bulegoa	Industri hornikuntzak
Panelfisa	Enpresa mistoa	Torlojigintza
Ferreteria Unceta	Biltegia	Industri ekipoak
Miesa	Ingeniaritza elektronikoa	Elektronikoa
Bicamex	Biltegia	Material metalurgikoak
B. Olañeta y Juaristi	Biltegia	Industri ekipoak
NCI	Biltegia	Osagai elektrikoak
Bombas Omega	Bulego teknikoak	Material hidraulikoak
Talleres Guibe	Biltegia	Burdingintza
Tekener	Bulegoa	Errekuntza ekipoak
Roller Industrial	Biltegia	Produktu industrialak
Miguel Carrerera & Cia	Bulegoa	Konpresoreak
Gamesa Industrial	Bulegoa	Industri hornikuntzak
Perez y Cia	Bulegoa	Kontsignataria
Arizaga, Bastarrica y Cia	Bulegoa	Konpresoreak
Bombas Itur	Bulegoa	Ponpak
Lazaro Ituarte	Bulegoa	Balbulak
Leia	Lankidetzatza hitzarmenak	Berrikuntza teknologikoa
Recipientes Metalicos del Norte	Lankidetzatza hitzarmenak	Estanpazioa
Miesa*	Fabrikazio lankidetzatza	Isolamendu termikoak
Tecnodes**	Enpresa mistoa	Prestakuntza
	Bulegoa	

* Eraketa prozesuan / ** Irabazasmorik gabeko elkarteak

Iturria: Empresa XXI

ren ondoren. Euskal esportazioen helmuga herrialdeen rankina European zentratzen bada ere, Kuba garrantzia bereganatzen ari da eta euskal salmenten %0,8 dagokio.

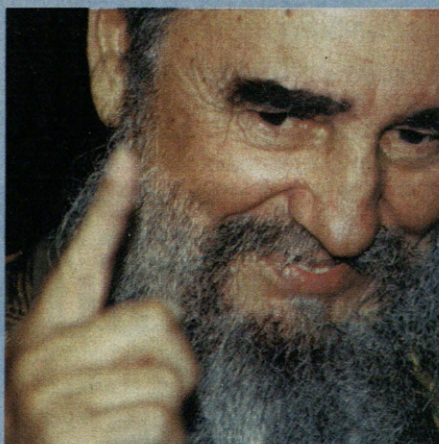
Euskal Herritik Kubara egindako esportazioen multzo nagusia industriako ekipamendu eta produktuek osatzen dute, eta inportatu, berriz, txatarra da gehien inportatzen dena. Salmenta nagusiak honako produktuetan gauzatzen dira: hozkailuak, izozkailuak, ponpak, errodamenduak, makinak, burdin galdaketako eraikuntzak, ibilgailuen zatiak eta osagaiak, ebaketarako gailuak eta torlojuak. Produktu horietan guztietan 100 milioi pezetatik gorako salmentak izan dira.

nazioarteratzeko tekniken arloan egingo dako ikastaroa.

SPRIk Kuban duen bulegoa oso gune interesgarria bihurtu da Karibeko uharte honetan negozioak abian jartzea bideratzeko. Eusko Jaurlaritzaren erakunde honek abala ematen die Kuban sartu nahi duten euskal enpresei, eta horrek arindu eta biderkatu egiten ditu negozio aukerak. Aldi berean, Kubarekin zeharka lanean ari diren enpresei haiekin zuzenean aritzeko aukera eskaintzen die, eta horrek produktuak merkatu egiten ditu.

Euskal Herriko eta Kubako enpresen arteko proiektu konbinatuak hainbat adibide dago. Horrela, Bombas Emica eta Lazaro Ituarte elkarte bat osatu dute Guantanamoko Valvoren, uharte horretan balbulen eta ponpen osagaiak egiteko. Une honetan Gonvarri eta Nervacerorekin proiektu garrantzitsua ari da negoziatzen Acinox taldeko Antillana de Acero eraldatu eta birmoldatzeko. Halaber, Matanzaseko Central Azucarero España Republicana eta fabrika erantsi guztien eraldaketa negoziatzen ari da. Programa horrek bost urteko iraupena izango du, eta Euskal Herriko enpresa txiki eta ertain ugari erakarri dezake. Azkenik, aipatzekoa da baita ere turis-

Deigarria gertatu da joan den ekitaldian soldadura gabeko profil hutsek eta hodiekin izan duten bilakaera negatiboa, zeren orain arte, urtez urte, Euskal Herriatik Kubara egindako esportazio nagusia izan baita, azken urteetan 1.000 milioi pezetatik gorako kopurura iritsiz eta euskal esportazio guztien %10 bere-

■ Fidel Castro, irudian.

moan edo energiaren arloan gauza daitezkeen negozioetarako aukera.

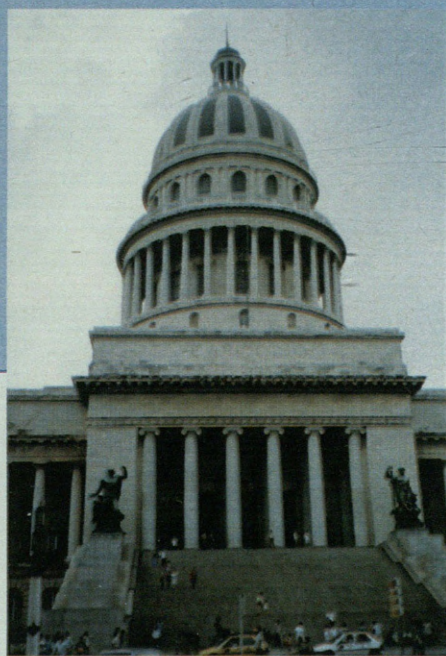
Energiaren arloan Eusko Jaurlaritzaren menpe dagoen EEEK (Energiaren Euskal Erakundeak) zeregin garrantzitsua izan du Kubako elektrizitate sarearen hobekuntzan eta, bereziki, Habana zaharrean. Kubatarrak ondo jabeturik daude energia arloan duten urritasunaz, eta uhartearen ahalmen energetikoa indartzeko asmo tinkoa dute. Eusko Jaurlaritzako Kanpo Ekintzetarako Idazkaritzaren finantza laguntzari esker, EEEK Kubako hiriburuko lurpeko elek-

ganatuz. Burdinazko edo altzairuzko produktu ijetzi zapalen esportazioa ere jaitsi egin da, lehen sei hilekoan 32 milioi pezetako kopurua bilduz, hau da, 1998.eko 354 milioi pezetan aldean gutxi. Bestalde, Kubatik datorren inportazioaren %90 txatarrari dagokio ●

◆ DANIEL UDALAITZ

trizitate sarearen birgaikuntza teknologikorako proiektu bat egin du, 143 milioi pezetako kostua izan duena. Jarduera honi esker Habana Erdialdean eta UNESCOk "Gizateriaren Ondare" izendaturiko Habana Zaharreko erdigune historikoan bizi diren 275.000 biztanleen hornidura elektrikoa hobetzea lortu da.

EAEk lauogeiko hamarkadan izandako birmoldaketa beldurgarriaren garaian sortu zen SPRI eta, hasierako helburuak bete ondoren, egoera berrira egokitu da. Horretarako enpresen sustapenera bideratu du bere zeregina. Duela bi urtez geroztik, SPRIk hiru arlo lantzen ditu nagusiki: sustapena, nazioarteratzea eta batasun teknologikoa ●

■ Habanan dago Kubako Kapitoloia.

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

Arlo guztietan aitzindariak

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Urtebete darama Lore Leanizbarrutia aretxabaletarrak Gipuzkoako Foru Aldundiko Euskara zuzendari lanetan. Aurreko eginbeharretaz ahaztu gabe, sustapenean sartu dira buru belarri "Euskara zure unibertsoan" kanpainaren bidez.

"ARDURA TEKNIKOAZ GAIN, ARDURA POLITIKOA BEHAR DU EUSKARAK"

Noiz eta zein helbururekin sortu zen Gipuzkoako Foru Aldundiko Euskara Zuzendaritza?

Euskararen Legea onartu zenean, erakundeek euren erantzuna ematen hasi behar izan zuten funtzionarioak euskaldunduz. Une horretan Zuzendaritza izango zenaren lehenengo zelula sortu zen Lehendakaritzaren barruan. Zuzendaritzak duela bi legegintzaldi lortu zuen autonomia eta ordutik zuzendaritza moduan funtzionatu izan du. Dena den, egitura aldetik nahiko atipikoa da. Orain beste gorputz bat ematen saiatzen ari gara.

■ **Urte hauetan zein helburu izan du Zuzendaritzak?**

Garatzen joan den hazia izan da Zuzendaritza. Hasieran bi ildo nagusitu ziren: itzulpengintza eta funtzionarioen euskalduntzea. Gero, euskara elkarte, herri aldizkari eta antzekoek euskara sustatzeko egindako lanaren dirulaguntzak ere bertatik bideratu ziren. Aurten aro berri batean sartu gara eta helburua euskara aisialdirako hizkuntza bihurtzea da. Iragan abenduaren 12an Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia onartu zen Eusko Legebiltzarrean. Ahaldu Nagusi Roman Sodupe Planaren harrera egin zuen eta Gipuzkoako Aldundiak ere EBPNren garapena bere gain hartu zuen. Martxoan aurrekontuak gora egin zuen nabarmen. Orain, beraz, laugarren esparru berri bat garatzen ari gara: sustapena. EBPNa ahuleziak agerian utzi zituen. Bizkaian, Araban edo Gipuzkoan euskararen egoera desberdina denez, bakoitzak bere egoeraren arabera erantzun behar du.

■ **Zeri erantzun behar zaio Gipuzkoan?**

Euskara ez dadila izan ikastetxe batean ezarritako eredu baten ondoriozko hizkuntza. Kalean haur eta gazteek, euren

■ "Euskara ez dadila izan ezarritako eredu baten ondoriozko hizkuntza"

DANI BLANCO

baina gure departamenduak zeharka funtzionatzen du. Gure departamenduan euskara, kirola, gazteria eta aisialdia biltzen dira. Guk garbi dugu datozen lau urteotan kirolean, gazterian eta aisialdian mugitu behar dugula eta horretarako elkarlana bultzatuko dugu.

Kirol esparrua oso erdalduna da: arbitroek erdaraz egiten dute, partidako aktak erdaraz idazten dira... Kirol federazioekin hitz egin eta euskararen erabilera saritu behar dugu.

■ Barrura begira, Aldundiko funtzionarioen euskalduntzea zertan da?

Administrazio hau oso handia da. 1.600 langile ditu eta guk 500 edo 600 langile ditugu eskuetan, erabilera programatan. Legeak agintzen duena betetzen goaz. Ezagutzari dagokionez, Gipuzkoa egoera ezin hobean dela esan dezakegu. Orain arteko pausoa euskalduntzea izan da, baina orain gogorrena trbatze lana da. Gauza bat euskaraz jakitea da eta beste bat txosten juridiko bat euskaraz egiteko gai izatea, jasotako prestakuntza guztia erdarazkoa izan baldin bada. Euskara lan hizkuntza ere bihurtzea, poliki-poliki irabazi beharreko esparrua da.

■ Itzulpengintza ere aipatu duzu. Zer lan egiten duzue esparru horretan?

Uste dut argitaletxe askoren mailan egon gaitezkeela. Hasiera batean buletina itzultzea zen egin beharreko lana. Garai batean hori lanaren %60 izaten zen. Gaur egun buletinaren itzulpena lanaren hutsaren hurrengoa da. Gainontzekoa monografikoek osatzen dute. Iaz, esaterako, 35 monografia itzuli ziren. Bertako itzultzaileak oso onak dira, erreferenteak dira. Lan asko egiten da esparru honetan. Izan ere, lehen erdaratik itzuli behar zen, baina orain euskaraz sortzen dena ere erdarara itzuli behar da.

■ Lehen herri aldizkariak aipatu dituzu aurrekontuez ari ginela. Zer nolako

harremana duzue herri aldizkari eta euskara elkarteekin?

Laguntzaz ari garenean diruaz ari gara batez ere. Eta horregatik lehentasunen artean herri aldizkariaren laguntzak igotzea izan dugu. Baina hori baino gehiago ere bada eta sustatze lanen bitar-

■ "Gauza bat euskaraz jakitea da eta beste bat txosten juridiko bat euskaraz egiteko gai izatea".

tez geure babesa ere eman nahi izan diegu, beraien lana ezinbestekotzat jotzen dugulako. Herrietan sustraituta daude eta, esaterako, aurrera eramaten ari garen irakurzaletasuna bultzatzeko programan lagungarri dira.

■ Zertan datza programa hori?

Irakaskuntza ertainean jarri dugu martxan programa hau. Lehenago Aldundiak bazuen programa bat, non idazleak eskoletara joaten ziren ikasleak liburutara hurbildu asmoz. Aurten programa

berritzeko beharra ikusi genuen. Helburua gaztea bera protagonista izatea da. Ez dugu dozentegia izan dadin nahi. Galzagorri elkartearen laguntzarekin, 9 liburu aukeratu eta ia 100 zentrotan zabalduko dira. Irakasleek euren laguntza emango dute, baina material guztia guk emango diegu. Ikasleak 9 horietatik 3 aukeratu eta irakurri beharko ditu. Gero bere iritzia eman eta horregatik zozketa batean sartuko da. Ikasleak berak aukera bat egiten duenez, idazlea ere saritzen da. Programa dinamikoa da horregatik, irakurzaletasuna sustatzeaz gain, gazteentzako idazten dutenen lana ere bultzatu nahi dugulako.

Bestalde, Gipuzkoan badira 25 bat herri txiki eskola ez dutenak edota, eskola izanda ere, liburutegirik ez dutenak. Horietara kutxa berezi bat bidaliko dugu haurrentzako liburuz beteta. Pertsonaia ezagun batek eramango du eta han geratuko da kutxa aste pare batean. Euskaraz ahozketasuna hain aberatsa izanik poesia errezitaldiak, kantu saioak, ipuin kontalarien emanaldiak... antolatuko ditugu. Gainera, Herri Irratiko "Komatxo artean" saioa ere hor dugu literatura bultzatzeko.

Baina, irakurzaletasuna bultzatzean ezin dugu literaturara mugatu. Herren geratuko ginateke. Eta hori dira aldizkariak, esaterako. Gainera helduak ere ezin ditugu ahaztu. Horri guztiari Gabonetan heldu beharko diogu.

■ Zein harreman duzue Gipuzkoako udalekin?

Batzuekin oraindik egon ez baina ere, nire lehen lana herriz herri udaletako teknikariekin hitz egitea izan zen. Udalek jabetu behar dute aro berri batean sartu garela, eta euskararen aldeko ekintzak ez daudela bakarrik Jaurlaritzaren esku. Denen ardura da. Orain arte Jaurlaritzak eskolari, unibertsitateari edo enpresa handiei erantzun badie, orain udalei ere badagokie, herrietako euskara elkarteek egin duten moduan, bertako beharrei erantzutea. Udaletako zinegotziek jabetu behar dute kultura esparruaren barruan euskararen transbertsalitateaz. Askotan teknikariak denetaz arduratzen dira. Ardura teknikoak ez da nahikoa, ardura politikoa behar da. EBPN ez dago soilik goi mailakoen

Euskara sailaren babeslea:

Tolosako Udala
euskarazko komunikabideen alde

eskuetan, ez dago politika orokor baten baitan bakarrik, udaletako zinegotziek ere euren herrietan lan egin behar dute. Badakigu gu tartean gaudela eta artekari lana egiteko prest gaude.

Euskararen inguruan ezezagutza handia dago. Urbanismo planak ezagutzen dituzte, baina euskara EGA titulura mugatzen dela uste du askok. Gure eginbeharra politikoei plan orokorrez gain, partzialak ere badirela erakustea da. Udaletan euskara oso isolatua dago, teknikariak oso bakarrik sentitzen du bere burua udaletxean. Komunikazio gehiago behar dugu.

■ Duela urtebete pasatxo Bizkaiko Foru Aldundian Euskara Zuzendaritza sortu zen. Nola hartu duzue hori?

Berri pozgarria izan zen, Bizkaian euskarak horrelako entitate bat behar zuelako. Ilusio handia dago. Baina ez gaitzen konparaketetan sartu. Bizkaiko eta Gipuzkoako egoerak zeharo ezberdinak baitira. Bakoitzak bere lehentasunak ditu. Nahiz eta izaera ezberdinekoak izan, funtsezko elementuetan elkarlanean aritzeko aukera dugu orain. Gainera, bi aldundietako gobernuetan EAJ egoteak ekintzak bateratzea erraztuko du, koordinaketa hobetzea. Eta hori da euskarak behar duena: koordinaketa.

■ Eta Araba?

Garbi daukagu, beraiek betetzen ez dituzten esparruak Jaurilaritzak beteko dituela eta gu horretan laguntzeko prest gaudela. Beraiek erantzuten ez badute, guk erantzun dugu, geure proiektua aberri proiektu bat delako. Jaurilaritza puntualki dagoeneko ari da hutsuneak betetzen. Haien euskararekiko jarrera ez da euskaltzaleok nahiko genukeena. Baina, azken finean, arabarrek beraiek aukeratutako politikoak dituzte eta horri errespetu bat zor diogu.

■ Zein egitura du une honetan Gipuzkoako Foru Aldundiko Euskara Zuzendaritzak? Zenbat lagun ari zarete bertan lanean?

Hamabi lagun gara, gehi zazpi trebatzaile. Sail honek daukan gauzarik handiena ilusioa da; inoiz ez dizute ezezkorik esaten. Eta batzuetan lan gehiegi ere badugu. Saila berri beharko dugu, eskumen berriak dauden neurrian. Giza baliabideetan nahiko justu gabilta. Baina lerro nagusiak markatzen saiatu gara eta horietatik bideratuko dugu gure politika datozen lau urteotan ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

Arturoren kaiera

HIZKUNTZA GUTXITUEN KANPAINA

“Gure hizkuntzak bizi daitezen” lelopean, Frantziako hizkuntza gutxituen aldeko kanpaina abiatu dute Korsika, Britainia, Okzitania eta Euskal Herriko hainbat lagunek. Frantziak Konstituzioko bigarren artikulua alda dezan eta Eurokarta berrets dezan eskatuko dute. Urte oso bat iraungo duen kanpaina hau Ipar Euskal Herriko hogeitabat artista, politikoa eta intelektualek sostengatu dute. Besteak beste, Jean Haritzelhar, Niko Etxart eta Jakes Abeberrik.

LAMIEN URREZKO ORRAZIA ETA ASTO-MASTO

Horiexek dira Iruñeko Zaldiko Maldiko elkartek urtero banatzen dituen sariak. Aurten Oinarriak plataformari egokitu zaio Lamien Urrezko Orrazia saria “Lege berri baterantz” ekimena antolatu eta bultzatzeagatik. Asto-masto saria, berriz, Juan Jose Lizarbe eta PSNk jaso dute indarrean dagoen euskararen gaineko legeria are gehiago murrizten saiatzeagatik. Zaldiko Maldiko elkartearen uste-tan, joera horren bultzatzaile nagusia Juan Jose Lizarbe izan da.

NAFARROAN HIZKUNTZA POLITIKA MURRITZA

Lehendakaritza Departamentuak sindikatuari aurkeztu dien foru dekretuaren zirriborroak aurrera egiten badu, murrizketak egingo dira administrazioaren euskararen erabileran. Besteak beste, argitalpenetan euskara ere erabiltzeko dagoen araudia eta euskara erabiltzeko derrigortasuna kendu egingo lirake. Era berean, euskarak “ofizial” titulua galdu eta “koofiziala” litzateke aurrerantzean.

“DANBOLIN”, ALDIZKARI BERRIA ZESTOAN

Oraintsu kaleratu da “Danbolin” izeneko herri aldizkariaren lehen alea. Hilabete-kari honek herritarren artean informazioa trukatzeko tresna izatea eta zestoarren artean euskaraz irakurtzeko ohitura bultzatzea ditu helburu. Albiste gehienak euskara batuan egongo dira, hala ere, Zestoako hizkeran idatziko dituzte hainbat atal.

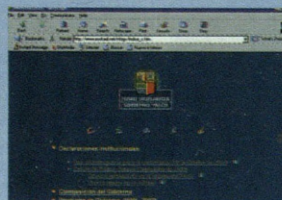
Urrea

■ Ikastolen Elkartek eta Sortzen-Ikasbatuaz-ek elkarlan hitzarmena sinatu dute. Bi erakundeek 1993ko Euskal Eskola Publikoaren legea geroztik bide propioa egin dute. Orain, aldiz, elkarrekin egingo dute lan hainbat egitasmotan, muinean euskal eskola propioa baitute biek xede. Eskutik helduta jarrai dezatela!

■ Ibarretxe lehendakariak urriaren 19an emandako hitzaldia jarri zuten egun berean Eusko Jaurilaritzaren webgunean. Gaztelaniaz bakarrik jarri zuten ordea. Hasierako hitzak euskaraz egin bazituen ere, gaztelaniaz agertu ziren han. Gainera, “fin del texto en euskara” zioen balizko euskarazko hitzen ondotik.

Ikatza

Euskal diasporako etorkin asko eta asko ezagutzen du antropologo iparramerikarrak. Elkarrizketa patxadatsuek diasporaren historia osatzen laguntzen diote. Horretan ari da Douglass; euskaldun bakanen historiei osotasun bat eman nahian.

“EUSKAL ABIZENEN METODOAREKIN OSO KRITIKOA NAIZ”

William Douglass Reno-Nevada Unibertsitateko Basque Studies Center-en (Euskal Ikasketa Zentroa)

sortzailea da. Antropologo iparramerikarra euskal diaspora ikertzen aspaldi hasi zen. Gero Reno-Nevadako Unibertsitatean euskal ikasketen programa sortu zuen. Hamar bat liburu idatzi ditu euskal gaiari buruz; besteak beste, “Muerte en Murela”, “Amerikanuak” (Jon Bilbaorekin batera) eta “Azúcar amargo”. Iaz Gasteizen burutu zen Euskal Komunitateen Munduko II. Biltzarran “Lagun Onari” saria eman zion Eusko Jaurlaritzak, euskal kultura zabaltzen egindako lanagatik. Unibertsitateko lanetatik jubilatuta arren, bere lanarekin jarraitzen du. Orain antipodetan ibilitako euskaldunei buruzko liburua ari da moldatzen.

■ **Euskal gaiak aztertzen dituzu. Zer-gatik aukeratu zenuen gai hau?**

Luzea da azaltzen. Antropologoa naiz eta antropologia sozialean doktoratu nintzen. Euskal Herrira joan nintzen lan bat egitera. Nafarroako Etxalar eta Bizkaiko Murelagan izan nintzen eta han 1961etik 1963ra bitartean, emigrazioa aztertu nuen. Hori baino lehen, hirietarako emigrazioa aztertu nuen. Gero, esperientzia hartan oinarrituta, Renon norbaitek erabaki zuen euskal ikasketen programa bat antolatzea, batez ere euskal presentzia handia zelako Ameriketako mendebaldean, baina baita ere euskal kulturaren eta europarrean interesa zutelako. Chicagoko Unibertsitateetik atera nintzen kontratatu ninduten, 1967an. Ikerketa erakunde batean hasi ginen hemen, campusean, unibertsitate sistemaren barruan. Gure lana ez zen irakaskuntza, ikerketa baizik. Hurrengo urtean Jon Bilbao etorri zen eta gero egitasmoa pixkanaka indartzen joan zen.

■ **Zer egin zenuten programaren lehen urteetan?**

Lehenbizi sortu egin behar izan zen, eredurik ez zegoelako. Asmatu egin behar zen. Behar eta aukera batzuei erantzun behar zien, hemen, Amerikako mendebaldean eta Amerikako mundu akademikoaren barruan. Aldi berean zentzua izan behar zuen Euskal Herriko irizpide globalak kontuan hartuta. Garai hartan gure eginkizuna desberdina zen gaur egungoarekin konparatuta. Frankismoaren garaia zen orduan. Euskal Herrian ia ezinezkoa zen esfortzu akademiko-kulturalak sortzea, ez zegoen Euskal Herriko Unibertsitaterik, Deustuko Unibertsitatea bazen, baina ez zituen euskal ikasketak lantzen. Gure programa euskal gaian interes akademikoa zuen uharte txiki bat zen. Urte horietan Euskal Herrian oso zaila zen euskalduntasuna antolatzea eta adieraztea. Ondoren, han izan diren aldaketak kontuan hartuta, programa haren betebeharra aldatu egin zen.

■ **Bada horrelako beste zentrorik?**

Nik dakidala ez, bakarra da. Dena den, euskal kolektibitateen artean badaude esfortzuak, tarteka-marteka, euskara irakasteko, hitzaldiak emateko euskal historia eta kulturari buruz.

■ **Ipar Amerikako mendebaldeaz gain, Hego Amerikan eta Australian euskal emigrazioaren arrastoa ere jarraitu**

■ Atzerriko euskal ikasketen zentro bakarrean dihardu William Douglass, Renon.

duzu.

Bai. Hasieran ez zen hain nabaria, baina gero segituan sortu zen: euskal diaspora, diaspora asko ziren, diaspora baten izaera ulertzea ezinezkoa zen denak kontuan hartu gabe. Emigranteak berak aukera handia zuen garaiaren arabera, bere baldintzen arabera, bere harremanen arabera, ahaidetasunen arabera... Emigrante bakoitzaren erabakia ez zen izaten berezitasunik gabeko aukera, askotan idiosinkratikoa zen. Buenos Airesen osaba bat izanda, oso litekeena zen Buenos Airesera joatea eta ez Idaho-ko Boisera. Baina batzuetan ez zen hori gertatzen. Buenos Airesen osaba izanda ere Boisera joaten zen emigrantea. Osabaren berriei esker, Argentinako ekonomia ez zegoela une egokian jakiten zelako agian. Euskalduna Boisera joaten zen, ezagunik izan gabe. Euskal diaspora askotan zatitzen da eta bakoitzak bere

historia du. Baina historia komuna ere bada eta euskal diaspora globalean elkarlotzen da.

■ **Zerk bultzatzen zuen emigrantea bizitzeko tokia aukeratzera, beharrak ala nahiak?**

Biek batera. Idiosinkrasiaren munden ari zara sartzen. Euskal emigrazioa edo Irlandakoa edo besteren bat azter dezakegu, baina azken finean, emigrantea bera da erabakia hartzen duena. Erabaki haien emaitzak elkartzen ditugu eta batzuetan, historialari edo ikertzaileok orokortu egin dugu bakarkako erabaki horien emaitzetan. Baina emigrantearen ikuspuntutik begiratuta, nik uste dut beraiek ez zituztela kalkulu berdinak egiten. Askoz ere idiosinkratikoagoa izaten da. Batzuetan adibidez, batek film bat ikusten du eta

Amerikako mendebaldeaz maitemintzen da. Ondoren, hara doa. Ez da mugitzeko arrazoiak, baina azken finean horregatik edo eleberri bat irakurtzeagatik joaten da. Esate baterako, ez du Hego Amerika bidaiatzea erabaki, beharbada ez zitzaio-lako eleberri "gauchesca" bat egokitu. Kontu handia eduki behar da emigrazioaz eta bere motibazioez orokortzerakoan.

■ **Mundu osoan izan ziren euskal emigranteen kopuru bat eman al daiteke?**

Inork ez daki hori, kasu gehienetan ez direlako euskaldun bezala kontatzen, espainiarrak edo frantziarrak bezala baizik. Hego Amerika eta Australian berdin. Euskaldun bezala sartzeko oso zaila zen. Estatistika ofizialak ere ezin dira onartu, faktore asko sartzen direlako hor. Estatistika zehatzik ez dugu honi buruz. Zeharka badira modu batzuk kontatzeko, baina estimazioak dira.

■ **Zein izan zen emigrazio gehieneko garaia?**

XIX. mendearen bigarren erdian izan zen handiena. Masa inmigrazio hau ez zen Euskal Herrikoa bakarrik izan, Europa osokoa baizik. Estatu Batuetan eta Hego Amerikan, independentzia lortu ondoren, herrialdeak jendeztatzeko politika jarri zen abian. Australian ere garrantzia bultzatu zen jendea erakarritz.

■ **Afrika eta Asian ez al da euskaldunik izan?**

Foko txiki batzuk badaude, baina beste era bateko etorkina da. Afrikara dihoan misiolaria ere emigrantea da nire

iritiz. Baina modu kolektiboan identifikatzeko moduko neurrian ez da gertatu. Hegoafrika saiatu zen euskaldunak erakartzen, baina ez zuen arrakastarik izan. Kanada, Australia, Zeelanda Berria, Estatu Batuak eta Hego Amerikako beste herrialdeekin konpetitzen ari zen jendea erakartzeko, baina Hegoafrikak beste arazo batzuk zituen eta ez zuen arrakastarik izan. Dena den, bateren bat izango da.

■ **Pangea egitasmoa dela-eta, kontinente bakoitzeko sakonunerik handienak aztertzeari ekin berri diogu. Ipar Amerikan izan ondoren, Australiara eta Hego Amerikara goaz, euskaldun**

□ "Gure programa euskal gaian interes akademikoa zuen uharte txiki bat zen"

asko bizi diren tokietara. Zer esango zeniguke bi leku hauei buruz?

Gauza asko dago gai honi buruz publikatuta, batez ere Hego Amerikari buruz, Australiari buruz gutxiago. "Azúcar amargo" izeneko liburu bat argitaratuta daukat. Liburuan Australiako euskaldunen eta italiar talde baten arteko konparaketa egiten dut. Oraitxe ari naiz beste liburu bat egiten, antipodetako euskaldunnei buruz. Baina, ez duzue euskaldun asko aurkituko Australian. Nire ustez, euskaldunak eta beren ondorengoak ez dira milara iristen. Bukatu da emigrazioa.

■ **Antipodetan, Australiaz gain, bada beste herrialderen bat euskaldun taldearekin?**

Z e e l a n d a Berrian-eta izango da norbait, baina oso gutxi izango dira. Dena den, batzuen erreferentzia badut. Australiara, espedizio ofizial antolatu bat izan zen mende honetako 50eko hamarkadan, baina geroztik asko jaitzi da etorkin kopurua. Azukre-kanabera moztera joan ziren, baina berehala mekanizatu egin zen uzta-lan hori.

Batzuk gelditu egin ziren, makinak erosi zituzten eta granjaz granja ibiltzen ziren.

■ **Azal ezazu antipodetako liburu horrena.**

"Azúcar amargo" baino liburu historiografikoagoa izango da. XIX. mendean euskaldun gutxi batzuk Australian izan zireneko datu batzuk badituz: itsasgizonak, abentureroak... Canberran jaso dituz datu batzuk, horien artean nazionalizatu nahi izan zuten batzuen artxiboa eskuratu dut, euskaldun batzuk agertzen dira tarteetan. Datu horietatik abiatu nintzen eta maiatzean hilabete osoa igaro nuen Australian datuak eguneratzeko asmoz. Euskaldun eta italiarren inguruko lana 1982 inguruan egin nuen eta horrekin idatzi nuen "Azúcar amargo". Geroztik askotan itzuli naiz Australiara. Liburua erabat eguneratzeko beste hilabete

bat igaroko dut eta liburua bukatutzat joko dut.

■ **Euskaldunen arrastoa jarraitzeko zer egiten duzu, zertan oinarritzen zara, nola topatzen dituzu diasporako etorkinak?**

Biderik onena, pixkanaka, ezagunen bidez "elur bola" deitzen dugun lagina egitea da. Euskal abizenak kontuan hartuta ere saia gaitezke, baina hori oso mugatua da. Oso kritikoa naiz metodologia horrekin, hau da, edozein euskal abizen duenari deitzearena ez zait egokiena iruditzen. XVIII. mendeko lagun bat Zacatecasen euskalduna izan daiteke edo ez. Bere ekintzen arabera dago hori: eus-

■ Boise (Idaho) diasporaren gune garrantzitsua da.

kaldun batekin ezkontzen bada bai, meategi batean beste bi euskaldunekin bazkide baldin bada... Bere abizena baino datu gehiago baldin badaude euskalduna dela esateko lagun hori interesatzen zait, baina abizenarengatik bakarrik ez. Mundu berri honetan erraza da nahastea, euskal abizena duen mestizo eta ladino asko dagoelako. Beltzak ere bai. Mundu berrian abizenengatik lan egitea oso arriskutsua da.

■ **Diasporako kideekin elkarrizketak egiten hasi zinenean nola hartzen zintuzten, uzkurra zen jendea ezer kontatzeko? Beraien bizitzak inorentzat interesa izatearekin harrituko ziren bada.**

Ez. Hasieran denok uste dugu bizilaguna itxia dela, baina ez da beti horrela gertatzen. Norbait gutaz interesatzen denean erantzuten hasten gara. Horrelako adibideak askotan gertatu zaizkit antropologo bizitzan zehar. Adinekoengandik asko ikasten dugu antropologook eta sarri joan behar izan dut adinekoak bisitatzerara. Zahar hauek elkarrizketatzera joan eta familiak esan ohi dit ez duela ezer kontatuko, ez zaiola gustatzen bere bizitzaz hitz egitea, inoiz ez duela gai horiei buruz familiarekin hitz egiten... Gero, berarekin eseri eta elkarrizketa aurrera doan heinean, oso pozik dago adinekoa ordura arte inork ez duelako

interesik agertu bere kontuetaz. Egia esan, aurkako kasuak ere badaude.

■ **Zein hizkuntza erabili ohi duzu elkarrizketetan?**

Batez ere gaztelera erabiltzen dut, baina Amerikako mendebaldean eta Australian batez ere ingelesa. Dena den, Australian euskaldun bati italieraz egin behar izan nion elkarrizketa, garai hartan Australiara joan ziren euskaldunek hala ikasi zutelako, barraketako hizkuntza ikasi zutelako.

■ **Diasporako lurralde horietan, non gorde da hobeto euskal kontzientzia, kultura, hizkuntza?**

Oso zaila da orokorrean hitz egitea. Beti masa kritikoaren gaia jorratu behar

□ “EEBBetan eta Hego Amerikan independentzia lortu ondoren, herrialdeak jendeztatzeko politika jarri zen abian”

da. Nortasuna mantentzeko eta adierazteko gutxiengo biztanleria kopuru bat behar da. Australian adibidez, oso gutxi dira eta oso sakabanatuta daude kontinente handian zehar. Bizpahiru euskal elkarte sortu dira, baina, hala ere, zaila da euskal nortasuna mantentzea. Amerikako mendebaldean diasporako kideak gehiago dira, Argentinan asko dira. Herrialde honetako adibidea interesgarria da. Oker ez banago 60 elkarte baino gehiago daude eta gutxi gorabehera 18.000 bat bazkide

daude. Ondorengoak kontuan hartuz, milioi bat euskaldun dagoela esaten dute batzuk. Baina mantentzen al dute euskal argentinarek beren nortasuna? 18.000 horiek bai, mantentzen dute nortasuna, baina badira beste 50.000 ezer egiten ez dutenak. Arrazoi askorengatik ez dira elkartzeko, baina oso euskaldunak sentitzen dira. Hala ere, bistakoa da euskaldunen ehunka mila ondorengoek ez dutela “erlijioa praktikatzeko”. Argentinan, beste edozein herrialderekin alderatuz gero, euskal nortasunaren adierazpena handia da. Baina gutxienez aitona euskalduna duen kopurua kontuan hartzen badugu konparaketa ez da alaitzekoa.

■ **Gerra Zibilaren ondorengo emigrazioa oso desberdina da, kulturaliki ere bai.**

Bai, noski. Gerrak intelektual eta profesional asko sakabanatu zituen, batez ere

Latinoamerikan, Ipar Amerika eta Australiara ez ziren asko etorri. Euskal emigrazioa mundu anglosajonera langileen emigrazioa izan da batez ere. Destinoaren arabera moeta desberdinetako langileak. Iritsitakoan lan desberdinak egin zituzten. Australia adibidez ardi gehien dituen herrialdea da, baina nik dakidala ez da euskaldunik izan artzantzaz. EEBBetan berriz, gehienak, garai batean behintzat artzainak izan ziren ●

◆ **JOXEMI SAIZAR**

■ Euskal Herriatik alde egiteko erabakia arrazoi askogatik hartzen zen: lanik eza, anai-arreba asko izatea...

Kultibo hidroponikoaren bidez hazitako tomateek edo loreek ez dute sustraietan lurrik ezagutzen; hondar edo perlita artean bizi dira. Aurrez prestatutako soluzio likidoa dute elikagai. Teknika honek abantaila asko ditu, baina naturala ez denaren protesta ere entzun da.

LURRIK GABEKO LOREAK ETA BARAZKIAK

Euskarri Herrian duela 6-8 urte inguru hasi ziren kultibo hidroponikoaren teknika aplikatzen. European urte askotako esperientzia dute. Produktu naturalen mugak gainditzearen beldurra dela-eta, eztabaida piztu du eta piztuko du gai honek. Merkatuari dagokionez, oso erantzun positiboa eman du teknika honek, monokultiboa modu intentsiboan bideratzea ahalbidetu baitu.

Hidroponia hitzak, literalki "uraren lana" adierazi nahi du eta lurzorurik gabeko landare kultiboen ekoizpen teknika da. Lurzorurik ezean, landareek, euskarri gisa bestelako substratu batzuk behar izaten dituzte: hondarra, turba, perlita, bermikulita... Baina substratu gabe ere erabil daiteke teknika hau. Horrelakotan landarea soluzio hutsean murgilduta bizitzen da. Behar dituen substantzia elikagarriak uretan disolbaturik gehitzen zaizkio landareari. Hodi sistema ardurtzen da elikagai bereziaren banaketaz. Landareak behar dituen mantenuak zurgatuko ditu soluzio horretatik; (soluzio hau behin eta berriro berzirkulatzen da kasu askotan). Berzirkulazioaren metodoa erabiltzea garrantzitsua da, soberakinak ibaietara isuriz gero kalte ekologiko handiak ekarriko bailituzke. Kultibo hidroponikoen teknika puntapuntako berrikuntza dela badirudi ere, aztekek jada aplikatzen zituzten teknika hauek euren lorategi flotatzaileetan eta baita egipziarrek ere.

Ekoizpen sistema hau hamaika landaretan aplikagarria da: barazkietan (tomate, piper, azelga...), landare apaingarrietan (krabelin, gladiolo, urrelili...), sendabelarretan... Ohikoena kultibo mota hauek negutegiei loturik egotea da, hainbat helbururekin: uztar garaitik kanpo ekoizpenak lortzeko, ekoiztutako pro-

■ Landare apaingarriak zein barazkiak haz daitezke hidroponiaren bidez.

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

GAIZKA ALBISU

■ Ohikoena kultibo hidroponikoak negutegietan haztea da eta substantzia elikagarriak hodietatik heltzen dira.

GAIZKA ALBISU

■ Gaitzak jotako tomateak.

GAIZKA ALBISU

■ Tomateentzako substratua.

GAIZKA ALBISU

■ Pepino hidroponikoa negutegian.

■ Zergatik hautatu teknika hidroponikoa

Hidroponiaren aldekoek hamai-ka abantaila aurkitzen dute teknika honetan. Segidan abantaila horietako batzuk zerrendatu ditugu.

✓ Landarearentzako beharrezko elementu mineral elikagarria kantitate egokienean gehitzen zaio, gainera disolbaturik, asimilatze egoera errazenean, honek guztiak hazkuntza baldintza hobetzen du.

✓ Erabiltzen diren substratu porotsuek aireztapen handiagoa eskaintzen dute. Honek prozesu metabolikoak azkartzea eragiten du.

✓ Landareak osasun egoera hobea erakusten du. Izan ere, lurraren bidez transmiti daitezkeen patologiaak saihesten dira, higie-ne maila altuagoa delako.

✓ Kultibo hidroponikoekin lurra ez du errotazio beharrik. Hau ezaugarri garrantzitsua da, ohiko kultiboetan

monokultibo intentsiboak, (alegia, landare espezie bakar baten kultibo intentsiboak) lurra "nekatzen" baitu; nahiz abono indartsuak erabili.

✓ Eskulana aurrezten da, ez baita lurraren aurre prestaketa beharrik, ez dago lurra goldeaz irauli beharrik eta abar.

✓ Ur kontsumoa askoz baxuagoa da, hobeto aprobetxatzen da. Zenbait kasutan aurrezpen hau garrantzitsua izan daiteke.

✓ Ekoiztutako produktuak merkatu kalitate hobea azaldu ohi dute, tamainu uniformetasuna, itxura hobea... Batez ere tomatearen kasua azpimarra dezakegu, oso erantzun positiboa ematen baitu kultibo hidroponikoetan.

✓ Landarea bera nabarmenki azkarrago heltzen da kultibo tradizionalarekin konparatuz. Tomatearen kasuan adibidez, negutegien barruan, 7-12 egun lehenago heltzen da ●

duktuen kalitate komertziala hobetzeko eta metro koadroko errendimendua igotzeko. Teknikaren errendimenduari dagokionez, azpiko grafikoan begiratz gero,

barazki mota batzuk adibidetzat hartuta errendimendua nola aldatzen den ikus daiteke. Datuok sistema tradizionalaren eta hidroponiaren arteko diferentziak

BARAZKIA	Lurzoruetan burututako kultiboen errendimendua (Tona/hektareako/uztako)	Hidroponiaren bidezko kultiboen errendimendua (Tona/hektareako/uztako)
Tomatea	35-40	150-400
Patata	20-30	120-150
Pepinoa	15-30	150-300
Pipermorroa	20-40	80-100
Azenarioa	20-30	50-60

E CULTIVO

SACO DE CULTIVO

ALBERTO ELOSEGI

■ Ezkerrean tomate landarea substratutan eta hodiarekin, eta eskuinean kultibo tradizionala; lurra da azpikoa.

ikusteko gutxi gorabeherakoak dira.

Negutegietako baldintzetan, kultibo mota bakoitzarentzat klima egoki bat gara daiteke eta uztaz kanpo produktuen prezio komertzial hobeak lor daitezke. Kultibo hidroponikoetan landareen behar elikagarriak zeintzuk diren ezagutzea beharrezkoa da. Landare-plantazio handietan "diagnosi sistema" bat egiten da landareen behar izan elikagarriak antzemateko. Elikadura desorekatuak landareen hazkuntza mugatuko du. Hau guztia, nekazariak berak kontrolatu beharko du eta noizean behin soluzio horretako osagaien mailak neurtu beharko ditu, landarearen hazkuntza fasearen arabera mantenugaien zurgapen maila ezberdina izango baita.

Nekazariak hidroponiaren teknika hau beste metodo batzuekin konbinatzen dute, landare kultiboen inguruko faktore gehienak kontrolatu nahian. Adibidez parasitoei aurre egiteko, Euskal Herrian "borroka integrala" deritzotena aplikatzen dute, hau da, produktu kimikoez gain, borroka biologiko bat aplikatzen dute, alegia, landare parasitoarekin akabatuko duen beste intsektu-aren bat erabiltzen dute.

AURREINBERTSIO HANDIA.

Ezkerreko koadroan hidroponia teknikari buruzko abantailak zerrendatu ditugu, baina ezin utziko ditugu albo batean desabantailak. Gutxi izan arren oso garrantzitsuak dira. Esate baterako, teknika hauek komertzialki praktikan jartzeak aurreinbertsio handia eskatzen du.

Gainera, landarearen fisiologi eta kimika ezorganikoaren oinarritzko ezagutza izatea garrantzitsua da. Horregatik nekazariak bereziki horretarako hainbat gauza ikasi behar izaten du. Hidroponiaren teknika bere osotasunean ezagutzea garrantzitsua da. Euskal Herrian geroz

■ "Oraindik ez ditugu ondorioak ikusi"

Kultibo hidroponikoak monokultibo intentsiboa ahalbidetzen du, ez al du abantailarik ematen honek merkatuan?

Estrategia komertziala hartu behar da kontuan, eskala handikoa baldin bada interesgarria da. Orduan produktuetan espezializatzea komeni da (letxua, piperra, azelga...). Zenbait kasutan, eredu komertzial dibertsifikatuagoa interesatzen da. Baina kultibo hidroponikoa bietan aplikagarria litzateke.

■ Zergatik bihurtu da polemikoa kultibo hidroponikoen gaia?

Europar kontsumitzaileak nolabaiteko gaitzespena adierazi du, antinaturaltasunaren zentzua hartzen baitu. Gainera azken urteetan sortutako elikagaien inguruko iskanbilek (behi zoroen gaiak eta abar) kontsumitzailearen konfidantza falta sortu du. Hala ere, jende asko dago oraindik produktu hidroponikoak existitzen direla ere ez dakienik.

■ Baratzagintzaren egoera eskasari aurre egiteko kultibo hidroponikoa ez al da irtenbide garrantzitsua?

Ortugile askorentzako soluzio bidea izan bada ere, ez da bakarra, azken urteetan nekazaritza ekologikoak indarra hartu du. Gainera kontsumitzailearen aldetik onarpen handia izan du. Ortugileek monokultiboak sortzen dituen arazoei aurre egiteko, dibertsifi-

ARGIA

■ Felix Ajuria, EHNEko teknikaria.

kazioaren aldeko produkzio ereduak ere bultzatu dituzte. Ezin gara bide bakarrera mugatu, gainera teknika hauek epe luzera baloratu behar dira, oraindik ez ditugu ondorioak ikusi.

■ Nekazaritza ekologikoak hidroponiarekin lehia al dezake?

Estrategia produktibo ezberdinak dira, ezin ditugu bata bestearen aurrean ezarri, aldamenen doaz, bakoitzak eskaintza ezberdina egiten du. Nekazaritza ekologikoak kalitatearen aldeko apustua egiten du, hidroponiak aldiz produkzio handia eta errentagarritasuna lortu nahi du. Kontsumitzaileak berak erabaki dezala ●

eta nekazari gehiago da metodo hauetara jotzen duena. Hasierako gastu itzelei aurre egiteko diru laguntzak jasotzeko aukerak dituzte dagokien diputazioen eskutik. Elkartek sektorialekin (GILBE,

Gipuzkoako Lore eta Baratzagintzaren Elkartea eta Bizkaian BIOEL, Bizkaiko Ortugileen Elkartea) batu eta beroien aholkua jasotzeko aukera badute ●

◆ MAIDER ZAPIRAIN

Jon Alonso

“Betiko gauzak zure batidorian sartu eta ateratzen dena da originala”

P E R F I L A

Colombo detektibea zegoen gure zain, iruñear taberna bateko barra ertzean. Rosly tikiari upaka, eztarriko zakarrak uxatzeko patxaranarekin (nola ez, nafarra). Profesional on bat bezala kamuflatu da: ARGIA begi-parean jarrita, gizon serio antxean. Baina etzak diximulatu, Colombo:

hire etorria idiaren eramana baino handiagoa duk!

Aspalditik susmatzen genion pista bila ari zela: eguneroko elkarriketatan belarria jarrita, lupaz aztertzen zituela pelikula eta liburuetako letra txikiak. Gure interrogatorioan hamaika kolpe saihestu ditu baina ez da bere lurretan satortuta ibili. Originaltasunaren kasu misterioitsua itxita inkognita bakarra utzi digu argitzeke: egia esan ote du edo saiakera bat izan da dena?

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre Argazkiak: Dani Blanco

B E R T S O A

Doinua: Ezkondu eta ezkongai

***Iruñar seme kuttuna,
“Mantxut”en aita hiztuna,
sormenari lehia juna,
idaztea ta parlamentua
bizimodutzat dituna,
saiakeran sariduna,
traditore diarduna,
Saramago euskalduna.***

Jexux Mari Irazu

Zu iruñear peto petoa zara, baina euskara ez omen zenuen gurasoengandik jaso. Nola ikasi zenuen euskaraz?

Gurasoak Iruñekoak dira. Nik zortzi bederatzi urte edukiko nituen, eta buruan sartu zitzaizen etxean denok ikasi behar genuela euskaraz. Orduan hasi ginen euskara ikasten apaiz batekin. Apaiz hori Pedro Díez de Ulzurrun zen, Sakana aldekoa eta ordurako apaizgintzatik erretirata zegoen. Uste dut Euskaltzaindiako urgazle zela, eta Arantzazukoa eta handik gutxira hasi ginen klaseekin. "Dut" eta horrelakoak ikasi ditut, garai hartan jada apaizak modu horretan ematen zizkigulako eskolak.

Gainera bada xehetasun bat grazia egiten didana: apaiz hori bera izan omen zen Txirritari azken bedeinkapena eman ziona. Nik uste dut hortik agian zerbait iritsiko zitzaidala... Hori sinetsi nahi nuke behintzat. Gero Bilbon hasi nintzen Biologia ikasten, eta han pisu batean biltzen ginen euskara ikasteko, eta kalean ere egiten genuen... Horrela gaur arte.

■ **Iparraldeko hizkeran ere moldatzen zara.**

Hemezortzi urterekin Urepeleko baserri batera joaten nintzen euskara ikastera. Orain barre egiten dut ordukoaz: ez dut irakurri Sagastizabalen "Kutsidazu bidea Ixabel" liburua, baina nire orduko esperientzia ere antzekoa izango zen. Orain oroitzapen goxoa dut, baina orduan ikusi nuen zer den euskara bizia. Ordura arte ikasitakoa ere bizia da, Bilboko tabernetan eta asko egiten genuen, baina baserriko mundua zer den, eta...

Pasadizu asko ditut: hasieran ezer gutxi ulertzen nuen, gero gehiago eta hilabete baten buruan ulertu behintzat egiten nuen. Bertako gazteek ez zuten sinesten euskara ikastera joana nintzenik. Kasualitatea, ni nengoen baserrian bi mutiko ziren eta sei neska. Gainera nik

"Euskaraz irakatsi zidan apaiza omen zen Txirritari azken bedeinkapena eman ziona. Hortik zerbait iritsiko zitzaidala sinetsi nahi nuke"

18 urte banituen, alaba gazteenak 16 izango zituen, eta besteek ere inguruan. Herrira jaisten ginenean galdetzen zidaten ea norekin ezkonduko nintzen. Aspaldi ez naiz egon eta seguru euskara ikasteko eta eusteko kontzientzia handiagoa edukiko dutela orain, baina bertako euskara asko galduko zen eta pena da.

Han ibiltzen ginen sokatiran Xalbadorren semeetako batekin (bertsolariarekin ez, gero kantari aritu denarekin). Festa egunetan taberna bakarreko mahai batean esertzen ginen igandepasa, eta tartean: "Sokan ingoiu?"

■ **Kontatu literaturarekin izandako lehen harremanak.**

"Batzutan plagioa bera izanda, ezberdina da izen handiko idazle batek edo gizajo batek egina den"

Ume garaian irakurle banintzen. Garai hartan telebista kate bakarra zegoen, txuribeltzean eta egunean hiru ordu bakarrik emango zituen. Orduan nahitaez bestelako gauzak egiten dituzu: futbolearen aritu, kalean jolastu edo etxera iritsi orduko liburu bat irakurri. Salgari (Oesteko istorioak), "Los cinco" Blytonen horiek... Geroxeago hasi nintzen Dostoievski eta liburu serioagoak irakurtzen. Tarte batean irakurtzeari utzi nion, eta Bilbora joan nintzenean ikastera berriro hartu nuen haria. Orduan hasi nintzen idazteko lehen saiok egiten. Euskara ikasten ari ginen, eta konturatu ginen bazirela beste batzuk: Pott banda-koak, "Oh Euzkadi!" ateratzen zutenak... Ikusi genuen literatura euskaraz egitea bazegoela, ordura arte ez dakit pentsatzen genuenik ere! Eredutik horri begira sartu nintzen euskaraz idazte kontuetan. Euskal kultura gauza txikia da, baina zenbait jende ere harrapatzen du. Franco hil ondorengo garaia ziren, gauzak zeuden bezala zeuden. Bazegoen poeta, kantari... mugimendu bat. Oso poesia gutxi irakurri dut, eta garai hartan ezagutu nuen poesia apurra kantuen hitzen bidez jaso nuen.

■ **Zein dira idazlearen deformazio profesionalak?**

Gauzak entzuten dituzunean, albistek irakurtzen dituzunean... Normala da zeure buruari galdetzea: hau nola kontatuko nuke? Hau ipuin bat egiteko gaia balitz, nola egingo nuke? Hori da gauzarik garrantzitsuenetakoa, idazten ari ez zarenean ere asuntoari bueltak ematea.

■ **Zer da gaur irakurtzen duzuna?**

Bi joera dauzkat. Gai bat interesatzen zaidanean horri buruz idatzi dutenen erreferentziak bilatzea: literatur literatura ez diren gauzak eta saiakerarekin zerikusi gehiago dutenak, edo kazetaritza erreportaje liburuak... Hortik asko irakurtzen dut. Bestetik literatura: euskal literatura dezente irakurtzen dut eta bestela garai batean irakurri eta gustatu zitzaidana, berriro hartu eta beste irakurketa bat egitea, aztertzea ere gustatzen zait. Horretan

- **Jaio:** Iruñean, 1958an.
- Biologian lizentziatua, idazle eta itzultzailea.
- **Liburuak:** "Idiaren eraman handia" (saiaiera, 1995) "Katebegi galdua" (nobela, 1995) "Cammenbert helburu" (nobelaz mozturrotutako saiaiera, 1998).
- **Itzulpenak:** euskaratik gaztelarrera "El África de Mandela" (Juanjo Olasagarrarena) eta gaztelaratik euskarara "Lisboako Setioaren historia" (Jose Saramagorena).
- **Sariak:** Julene Azpeitia (1995), Gabriel Aresti (1991), Mikel Zarate (1995, "Idiaren eraman handia" saiaieragatik), Joseba Jaka beka (1998, "Cammenbert helburu" rengatik).
- **Itzultzaile:** Parlamentuan eta Nafarroako Gobernuan aritu izan da eta egun unibertsitatean dihardu.
- **Kazetaritza:** ARGIA n kolaboratu zuen 84tik 88ra bitartean, "Euskaldunon Egunkaria" n "Seiko urrea" n aritu zen 98an, Euskadi Irratian "Sormenari leiho" saioan jardun zuen eta "Gara" n ematen du orain bere iritzia.
- **Irakasle** lanetan aritu zen Iruñeko Herri Ikastolan eta AEKn.
- "Mantxut!" en lokuzioak bildu eta sortu ditu Asisko Urmenetarekin batera.

Borges bat, edo Sciascia bat, Calvino bat... Gainera sekula ez dago irakurri nahi zenukeen dena irakurtzeko denborarik.

■ **Literaturako azken berrikuntzak, joerak, nondik doaz?**

Uste dut berrikuntza gutxi dagoela, benetan ezin delako egon berrikuntza askorik. Beti saiatzen zara beste-engandik bereizten, baina beti aurrekoak egin duena kontuan hartuta. Txirikordari beste bueltatxo bat ematea da. Behar bada orain (eta beti egon bada ere, ez da berria) gehiago jotzen da liburu hibridoak egitera: nobela eta poesia artekoak, edo saiaiera parteia ere baduena... Garai batean generoak bereiziagoak zeuden.

Gainera literaturak eta literaturak daude: gu beti literatura handiagoei begira egoten gara ezinbestez. Gaztelaniazkoa, edo Frantziakoa edo ingelesa da erreferentzia, baina literatura horietan asko da merkatua, dirua, mamonea.

■ **Interneta da azken asmakizuna. Literaturan beste genero bat ekarriko ote du (nobela interaktiboa...)?**

Berez badira horrelako gauzak, baina

nik ez ditut ezagutzen. "Nobela a la carta": irakurleak erabakitzen du pertsonaia bat hiltzen den edo ez, eta horren arabera aldatzen da istorioa... Ez bakarrik litera-

turan. Mila bider pentsatu dut Dallaseko J.R. pertsonaia gaiztoa hartu eta Falcon Crest-en sartuko balute, horrek jendeari morbo handia emango liokeela.

■ **Originaltasunak existitzen al du?**

Originaltasuna oraindik ere sozialki prentsa baduen kontzeptu bat da. Liburu kritiketan edo liburuen kontra-azaletan

"Nik uste idazle jendea ez dela bere iturriak zabaldu zale, orokorrean. Baina hori ez da bizkor jokatzeari"

irakurlea bereganatzeko jartzen diren lerro horietan mila bider agertzen da originaltasuna: "oso liburu originala da"... Mito bat da. Originaltasuna da dagoen tradizio-tik liburuari zure ahotsa jartzea, zure ikuspuntu berezixoa... Betiko gauzak hartu, erreziklatzeko zure batidoran sartu, eragin eta hortik ateratzen dena, zure izaeraren zati bat horri erantzea, ez besterik.

■ **Originaltasunaren aurkako krimetzat jotzen da plagioa. Zer iritzi duzu zuk plagioaz?**

Prentsan tarteka agertzen dira horrelako albisteak, uste baino gehiago. Horiek plagio zabarra egiten dute, zuzenean hartu besterena eta ti-ta fusilatu. Gainerakoan muga non den jartzea oso zaila izaten da: zer da? Plagioa? Edo

beste batengan inspiratu eta oso ongi aterata zaiona? Batzutan plagioa bera izanda, ezberdina da izen handiko idazle batek edo gizajo batek egin den.

• • ■ **Hemen nork bere kasa ikasten du idazten. Eskolarik ba al da inon?**

Hemen ez da apenas ezer egiten, baina EEBBetan adibidez, unibertsitateetan-eta izaten dituzte "idazketa sortzaileen tailerrak" deitzen dituztenak. Diotenez, EEBBetan oso zabaldua daude eta nahiko ongi funtzionatzeko omen dute. Europar eta Hego Amerikan izan dira izen handiko idazleek emandako tailerrak eta halakoak.

Eginez gero zer moduzko emaitzak emango lituzkeen? Pentsatzen dut gauza guztiek bezala. Hartu kazetari-

"Epaimahaikoen laguna izatea da literatur sariketarak irabazteko biderik seguruen"

■ "Euskaltzaindia hor dago, baina hanka zabaldu eta puzker bat lasai botatzeko aukera bat behar dugu, bestela beti zuzentasunari lotuta ito egingo gara".

tza: zenbat kazetari tituludun ateratzen dira urtean? eta gero horietatik zenbat dabilta kazetaritza munduan? Eta horien artean zenbat dira on samarrak? Neurri berean gertatuko da idazketa tailerrekin ere. Ezberdintasuna da, irakaskuntza arautu-normaldua ez den aldetik beti master moduko gauza bat dela. Eta horrek ere bere bizioak eta joera xeblebreak sortuko ditu. Baina normaltzen doan heinean beste edozein irakaskuntza mota bezala izango litzateke.

Jose Donoso Chileko idazleak zioenez berak egin zuen halako tailer bat eta utzi egin behar izan zuten, ikasleek esaten ziotelako euren sormenerako bideak murrizten zituela. Horrek esan nahi du haiek muntatutakoa izan dela halako potaje bat... haientzat!

■ **Gaur egungo idazleak prest al daude euren sekretuak azaltzeko?**

Nik uste, hemen jendea ez dela bere iturriak zabaldu zale, orokorrean.

Nahiago izaten duela isildu. Baina uste dut hori ez dela batere bizkor jokatzeara.

Begiratu besterik ez dago sukaldarien fenomenoari: Argiñanok hamaika programa egiten ditu hemen eta Hego Amerikan, Subijanak urte askoan egin du saio bat... sukaldariak konturatu dira, telebistan euren errezetak saltzea ez dela euren kalte: amateurra ez da sekula bere mailara iritsiko, ez ditu izango berak dituen erraztasunak, tresnak, langileak... Gehienez ere errezetak zabaltzen dituzte, eta gero ikusleak euren bezeroa izango da. Idazleak ez dira horretara ausartzen, ez daudelako oso seguru euren buruarekin, edo...

■ **Ez al da posible hemen eskolarik sortzea?**

Kontuan hartuta gaur egun unibertsitateak hemen nola dauden, hori amestea da. Hemengo unibertsitatearen martxa, bertan dauden irakasleen interesak, dauzkaten baliabide ekonomikoak, duten mentalidadea eta hori guztia... puf!

BERE HITZETAN

▼
"Inork ez du informazio-maila nahikorik, edo talenturik, edo gogorik, edo ausardiarik, bizi izan ditugun ustelkeria jasanezinezko azken urte hauei literaturaren bidez aurpegia emateko. Ez gatzeleraz, ez eta euskaraz ere."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-07-10

▼
"Kritikaria da gizarteak, unean uneko gustu estetikoaren berri epaitzeko, delegazioz, izendatu duen morroia."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-28

▼
"Niri gehien gozarazten didaten liburuak bizi naizen mundua ulertzen laguntzen didatenak dira, batez ere, horretaz gainera libretitzen nautenean eta forma narratiboa zein estiloaren aldetik gutxieneko estetiko batzuk betetzen dituztenean."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-07-10

▼
"Hartu liburua (Hontzaren Eguna, 1991, Koldo Bigurik itzulia), hasi "ohizko", "...arazi" eta bestelakoak ikusten (alegia, ordutik hona aldatu direnak), eta inori iruditzen zaio Miranderen garaiko testu bat irakurtzen ari dela, ia ia. Noiz arte?"

Euskaldunon Egunkaria, 1999-07-10

▼
"Plazer berezia ematen dit ezagutzen ez nuen austriar baten lana euskararen bidez ezagutzeak. Euskara, kultura transmititzeko baliagarria delako esperantza berreskuratzen laguntzen dit. Arnasa hartzen dut, euskara, kasu honetan, bitarteko delako, eta ez protagonista"

Euskaldunon Egunkaria, 1999-05-29

“Idazteko gauzarik garrantzitsuenetakoa da idazten ari ez bazara ere asuntoari bueltak ematea”

horrelakorik etorriko da, baldin eta Amerikan 50 urtez egin eta ongi ateratzen bazaie, eta katedratiko bat hara joan eta bere begiekin ikusita gustatzen bazaio... orduan igual egingo da zerbait. Baina gaur...

Pentsa, unibertsitatean orain itzulpen-gintza karrera jarri dute. Autonomia Estatutua jarri zenetik urte piloa pasa da, gaur egun Euskal Herrian ez dakit zenbat

lu hori ikusi eta interesgarria iruditu zitzaidan. Bestetik, egia esan, nik ez nuen horretan pentsatu hautatu nuenean, baina sari horiekin beti gauza bera gertatzen da: orain txinatar bati eman diote. Sekula ez diote txinatar bati eman, bada noizbait eman beharko diote. Eta txino bati eman behar ezker, nori emango diote? Joño, hau txinatarra da baina exiliatua, beraz ez da oso komunista, oso "txarra" eta gorria, orduan irabazteko arrisku handia du... Nik esango nuke berdintsu gertatzen zela Portugalekin: Portugalek badu sekulako literatura, eta sekula saririk jaso gabea. Mundu guztiak esaten zuen egunen batean portugaldar bati emango ziotela, eta haien artean gaur egun nor da obrarik luzeenetakoa eta prestigiorik handieneta-

de ez zara konturatzen, baina halako batean poliki-poliki sartu egiten zaizu barrura, eta bere erritmora eramaten zaitu.

Gainera erronka txiki bat ere bazen, esatea "hau euskaraz nola geldituko da", sintaxiari sekulako bueltak (korapiloak ematen baitizkio).

■ Nola egiten da itzulpen on bat?

Itzulpenak behar duen adina denbora hartuta. Arretaz lan eginda. Alde batetik ongi ulertu behar da testua, eta horrek esan nahi du ez bakarrik hitzak ulertzea, baizik eta baita "background" a ere. Alegia, horren atzetik hizkuntzak eta kulturak duen karga guztia, ageriarren atzetik dagoen karga kultural eta erreferentziazkoa jasotzea. Zenbat eta hobeki menperatu hizkuntzak, eta zenbat eta kultura handiagoa eduki, errazago izango duzu.

■ Itzulpena ez da guztiz sortzea. Horrek noraino betetzen du idazlea?

Beti aportatzen dira gauzak. Gauza da zein hizkuntzaatik zein hizkuntzara itzultzen den. Edozein hizkuntzatik euskarara itzultzen denean, jautzia beti handiagoa izaten da. Ez da gauza bera portugasetik espainolera itzultzea; errespetu guztiarekin baina oso erraza da, antzekoak direlako. Eta frantsesetik gaztelaniara ere ez dago hainbesteko alderik. Hizkuntza erromanikoen artean, normalean, nahiko erraza izaten da. Euskaraz, aldiz, plus bat behar da, automatikoki egiterik ez duzu, eta beraz zuretik ere asko jartzen duzu. Jakina, ez da idaztea. Batzuk esaten dute: "Itzultzea ere sorkuntza da". Bai, baina neurri apalean.

■ Zer irizten diezu sariketei?

Sariak ongi daude zuri ematen dizkizutenean, gainerakoan munduko injustuenak eta ustelenak dira. Benetan esan nahi dudana da idazle batentzat ez dela batere ona sariei begira egotea, pentsatzea sari batek erabakitzen duela bere kalitatea; are gutxiago sari horren beharrean egotea bizimodua aurrera ateratzeko. Sariak eta objektibotasuna uztartzea ezinezkoa da. Zenbat eta sari handiagoa, orduan eta aukera gehiago interesak kalitate literarioa gailentzeko.

ARGAZKI ZAHARRA

Gure Colombo Pirineoetako Camille hartzaz kamuflatuta harrapatu genueneko. Kasu hartan pistatik irten eta hanka sartu zuen. (Ikus bizitzaren pasarte).

mila jende itzulpenetik bizi gara, aldeaz edo moldez, itzuli eta itzuli, ikasi dugunak. Eta gauzak horrela 20 urtez egon ondoren, orain jarri dute itzulpengintza eskola. Pentsa idazle eskola noiz etorriko den!

■ Saramagoren liburu bat itzuli duzu, oraindik Nobel saria jaso ez zuenean, hain ezaguna ez zenean gure artean. Zergatik hautatu zenuen liburu hura?

Saramagoren ospea gorantz joan da 60 urte zituenetik, Nobel saria eman zioten arte (gaur 76 urte inguru ditu). Nik itzuli nuenean ez zen orain den figura, Romario edo Rivaldo bezala, baina irakurleek eta jende askok ezagutzen zuten.

EIZIEK ateratzen duen zerrendan titu-

koa duena? Saramago.

Kasualitatea, justu nik hartu eta oso gutxira ematea. Baina Saramago gustuko izan ez banu, ez nuen hartuko.

■ Zer egiten zitzaizun erakargarri?

Sekulako idazle puska iruditzen zait. Batetik asko daki, baina bestetik badaki asko jakinda ere erudituegi ez izaten. Aldi berean izkribuetan ikusten da oso apala dela, ez du bakarrik ez dakit nongo kultura ezagutzen, herri-kultura ere oso ongi ezagutzen du, bera ere herrikoia delako. Aparte, kontatzeko modua, duen tonua ere oso bitxia da: ahots bat entzungo bazenu bezala da, hasieran beharbada ez diozu kasu handirik egiten edo oso adi ez bazau-

“Berrikuntza gutxi dago literaturan, ezin delako berrikuntza askorik egon”

■ Zer egin behar da sariketa bat irabazteko?

Epaimahaikoen laguna izatea da irabazteko biderik segurua.

BIZITZAREN PASARTEA

Argazki zabarraren atzean badago istorio bat. Hiru egunetan egin genuen Ordesako Zirkoko mendi guztien zeharkaldia. Ederra, zinez, eta giro onean. Azken egunean, Pico de las Olas deitzen denetik kotxera bidean, modurik tontoenean oina biburritu nuen. Bost orduko bidea egin behar izan nuen maleoloa hautsita. Bizitzan bezala mendian ere beti datoz elkarrekin gozo-mikatzak. Eta datozen bezala hartu behar.

■ Partehartzaileen izenak ez al dira ezkutuan gordetzen saria eman arte?

Pufoak mila modutara egin litezke.

■ Orduan dudak jarri beharko ditugu zuk irabazitako sariak...

Bai, bai, nireak ere jarri dudak! Horrek denentzat balio du.

■ "Mantxut" lokuzio bilduma zein helbururekin sortu duzue?

Gure asmoa da euskal hiztunak ez daitezela hainbeste gelditu hizkuntzaren alde normatiboarekin: gauza denak bere tokian esan behar dira, eta kontuz! "K" bat gaizki jarri gero Villasante etorriko da eta zigortu egingo zaitu. Hizkuntzari saltsa pixka bat ematea, eta batez ere gustura egitea. Ez dugu egin jendeak hor jarritako kontakeriak esango dituela pentsatuz.

■ "Pott banda edo 'Oh Euzkadi!' eredu, ikusi genuen bazela literatura euskaraz egiterik. Ordura arte ez dakit pentsatzen genuenik ere!"

Gonbite bat da gure hizkuntzarekin, eta inguruan ditugun erreferentziekin, gure hitz egiteko modua sortzeko. Inoiz etorri behar du horrek eta etorriko da, azkenean hor daude Euskaltzaindia eta gauza horiek

guztiak, baina hanka zabaldu eta puzker bat lasai botatzeko aukeraren bat beharko dugu, bestela beti zuzentasunari lotuta ibili behar badugu azkenean nazkatu eta ito egingo gara ●

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

E Z P A

PRINTZA

BASAMORTUA,
BELAZE

Anjel Lertxundiren hitzak dira hauek "El Correo" egunkari biltutakoak:

"Yorgos Seferisen "Días" egunkaria irakurtzen ari nintzela, (...) oso deigarria egin zaidan gorabehera bat ekarri nahi nuke: 'Arreglar esta bendita lengua. Alguna ventaja teníamos que tener frente a las otras, las viejas, las requeteelaboradas literaturas'. Grekera modernoari buruz ari da Seferis (...).

Nik neuk askotan esan izan ditudan hitzen ispilu aurrean sentitu naiz: 'Geu izatea da literatura unibertsalak eskatzen diguna, (...) eta ahalegin horrek badu, sustrai ideologikoaz gainera, arrazoi estetikorik ere, hizkuntza txikieta-ko gutxi landutako literaturak aukera ugari eskaintzen baitu ia ezerezetik sortzeko (...)'.

Euskaldunoi dagozkiolarik, hizkera literario baten bideak erabakitzen ari gara; eremu sekulakoa ikusten dugu begien aurrean, eta gure esku daukagu eremua basamortu bihurtzea ala belar gozoko belaze. Erretorikaren sarean erortzen bagara (requeteelaboradas literaturas horien sarean), gehiago da beste hizkuntzetatik euskarara ekarri-eta ekartzen- dugunatik, euskarak berak -oraindik, behintzat- duenagatik baino. Idazle on patua: badakigu dena esanda dagoela, baina barren-go harrak idaztera behartzen gaitu, inoiz ezer berririk esatera helduko garen esperantzaz. Garapen literario urriko hizkuntza batean aritzeak, berriz, aukerak ematen ditu ezer berririk esaten ahalegintzeko (...)"

IÑURRATEGIRENTZAT BERTSOAK

FELIX Iñurrategiren omenez burutuko dira aurten Iruñeko Bertsoaren ekitaldi guztiak. Omenaldi honekin Iñurrategik bertsolaritzarekin Iruñean izan zuen harremana gogoratu nahi izan dute. Bereziki azaroaren 9an egingo den bertso jaialdian omenduko dute mendizale zendua. Egun honetan, Jon Maiak, Igor Elortzak, Aitor Sarasuak eta Iñigo Olaetxeak bere omenezko bertsoak abestuko dituzte. Iruñeko Udalak eta Nafarroako Bertsozale Elkarteak antolatuta, azaroaren 16a arte luzatuko da aurtengo edizioa. Besteak beste, azaroaren 25ean bertso trama saioa eta azaroaren 2an Euskaldunak Munduan izeneko saioa egingo dira.

GITARRA JOLEAK ZARAUTZEN

ZORTZIGARRENEZ burutuko da aurten Zarautzen "Zarautz'2000" jaialdia. Abenduaren 5ean hasi eta 10era bitartean ikastaroak, lehiaketak eta kontzertuak antolatu ditu Airean Eus-

kal Herriko Gitarra Elkarteak. Ikastaroen artean banakakoak eta taldekoak eskainiko dira. Batean zein beste maila ezberdinak daude, baxuenetatik hasi eta altuenetaraino, tartean gitarra elektrikoa ere jorratu daitekeelarik. Lehiaketari dagokionez bi maila izango dira: bata, kontserbatorioko erdiko mailan daudenentzat eta goi mailakoentzat bestea. Gainera, Roxana Morik, David Russelek eta Rogelio Botanzen kontzertuak eskainiko dituzte.

ANTZERKIAZ
HAUSNARKETA

GUZTIRA 30 milioi pezetako aurrekontua du azaroaren 3tik 12ra burutuko den Santurtziko Nazioarteko Antzerkiaren XXI. ekitaldiak. Zazpi ataletan banatu dute antolatzaileek: Serantes Kultur Aretorako programazioa, Kale free programa, Kafe antzerkia, Ikastegietako programazioa, Shakespeare aretoan zinema zikloa, II. Lanbide Topaketak eta Txotxongiloaren artea erakusketa. Lanbide Topaketan euskal antzerkiaz hausnartuko dute. Baina berrikuntzarik nagusia Kafe antzerkia izango da. Music kafe-tegian hain zuzen, bi emankizun eskainiko dira.

IBAETAREN ZABALPENA

GIPUZKOAKO Foru Aldundiak, Eusko Jaur-laritzak, EHUK eta Donostiako Udalak hitzarme-

■ Bost egunetan gitarra izango da nagusi.

H I T Z B I T A N

- Miren Azkarate euskararen mehatxuen inguruan mintzo zen "Gara"n: "Egia da euskarak inoiz ez duela horrelako laguntzarik eta horrelako egoerarik ezagutu, baina egia da, baita ere, sekula ez duela hizkuntza batek horrenbesteko mehatxurik izan (...)"
- Baptiste Boloquik hezkuntzaren hausnarketa egin zuen "Euskonews & Media"n: "Irakaskuntzan egin diren indarrak, azken hogeita hamar urteetan, nolabait familiako transmisioaren eraginkortasun eskasa ordezkatu du. Baina hau ez da nahikoa euskararen behe-

L A K

APOSTOLUEN BAIMENAZ

Jorge Oteizari baimena eskatu ondoren, honek Arantzazun burututako eskulturak berritzen hasiak dira dagoeneko. Horretarako Foru Aldundiak diru laguntza bat emango du. Eraberritzea baino zailagoa suertatu zen ordea Oteizaren apostoluen sortze lana bera. 1951n esleitu zioten eskulturak egiteko lana Oteizari. Baina lanean hasi ondoren, euskaltzale eta ateotzat jo zuten gizarte eta eliz erakunde hainbatetatik. Hor hasi ziren komeriak. Donostiako Gotzainak, Jaime Font Andreuk, Vatikanora bidali zuen lanen zirriborroa. Eta hark 1955ean gaitzetsi ondoren, lanak gelditu egin ziren, eskulturak bazterrean lagaz hamabi urtetan zehar. Makina bat gorabehera eta gero, 1966an lortu zuen Oteizak baimena. Eta 1969an ipini zen hamalau apostoluetatik azkena Arantzazuko horman.

na sinatu berri dute. Ondorioz, 4.085 milioi pezetako inbertsioa (163 milioi libera) burutuko dute EHUKo Ibaetako Campusean. Hori dela-eta bi eraikin berri egingo dituzte bertan: dokumentazio-gunea eta liburutegia izango dira batean, eta bestean, ikerkuntza eta garapen gunea.

KABARETEKO ANTZEZLANAK

ANTZERKI mota ezberdinak ikusleei erakutsi asmoz Kabaret antzerkiko Jardunaldiak antolatatu ditu Elorrioko Arriola Kultur Aretoak. Besteak beste, urriaren 27an eta azaroaren 3 eta 10ean eskainiko dira kabaret antzerkiak. Guztiak Ate-neo aretoan burutuko dira, barra eta guzti.

■ Lau talde izango dira jardunaldietan.

rako joerak gora egin dezan (...)"

- Miren Agur Meabe idazleak esanak dira hauek "Deia"-n: "Galizia, Katalunia eta Euskal Herriko idazleok denonak diren arazoak identifikatzeko orduan, konturatu gara interesa izan arren, ez dugula apenas ezagutzen elkarren literatura. Zer dela-eta?"
- Harkaitz Canok ere gai beraz jardun zuen "Gara"-n: "Euskal literatura ere irla bat dela esan daiteke. (...) Islandiako literaturaz baino gutxiago baitakite europarrek gutaz (...) Askotan batek daukan sentipena da irakurtzen ez gaituzten haientzat bakarrik idazten dugula".

CARI CARIALDE

■ Mariasun Landa.

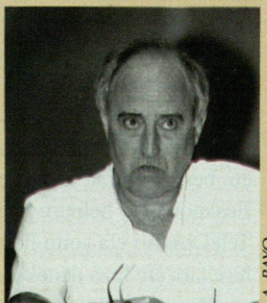
IZENAK

Mariasun Landa idazleak "Amona, zure iholdi" liburua aurkeztu zuen hilaren 20an Donostian. Haur literaturako lan hau Ereinen eskutik plazaratu du.

Asier Perez Gonzalez artista da hil honen bukaeraraino Artelekun burutzen ari den "PowerPoint Revolucion" jardunaldiaren koordinatzailea. Bertan, artea ekoizteko modu berrietaz hausnarketa burutzen ari dira.

Juan San Martinek "Giza eskubideen inguruan" liburua plazaratu berri du Elkarlaneaneko Eztabaida bildumaren baitan.

Jose Luis Ansorenari omenaldia egin zitzaion hilaren 23an Donostiako Miramar Jauregian. Ansorena Eresbil musikaren euskal artxiboaren sortzaile eta zuzendaria izan da azken 25 urteetan. Ekitaldi berean Eresbilen egoitza berria aurkeztu zen.

A. BAYO

■ J. Luis Ansorena.

Telebista lokalak talde handien pean

Artikulu hau albiste baten harira dator, duela hila-bete edo, "Euskaldunon Egunkaria"-n, telebista orrietan, hain zuzen ere, irakurri nuena. Bilbo ingururako emititzen duen Canal Bizkaia telebista lokala Prisa taldearekin hitzarmen batetara heldua zela zioen albisteak, eta horren arabera, Canal Bizkaia Pretesa izeneko elkartearen integratuta geratuko zela. Pretesa, hain justu ere, Prisa taldeak ikus-entzunezko eremu lokalen munduan sartzeko eratutako egitura da. Iragan urtearen amaiera aldera eratu zen eta bere asmoen artean telebista lokalez gain kable sareetan ere inbertitzea dago, Espainiar Estatu osoan eragingo duen sistema berria antolatzeke -epe laburrera 80 bat telebista bereganatzea da bere helburua-.

HAU ez da Pretesak Euskal Herriko telebista lokal bat bereganatzen duen lehen aldia. Pasa den uztailan bertan jakin baikenuen Iruñeko Canal 4 telebista lokalaren kapitalaren erdia ere erosia zuela. Eta ez da ezta ere, seguruenik, azkena izango. Eremu lokala garrantzi estrategiko handikoa bihurtu baita Espainiar Estatuko eta Euskal Herriko komunikazioan, ez ikuspegi politiko eta sozialetatik bakarrik baita enpresen ikuspegitik ere. Alde honetatik, telebista lokalen berregituraketa eta talde handien menpeko lerrokatze baten atarian gaude.

El Correo taldea EAE-n eta Estatuan prentsan duen nagusitasuna irratia eta telebistara hedatzeko asmotan dabil aspaldian. Irratirako bidea COPE-ren eskutik egin zuen, EAEra mugatutako eragiketa batean, lehengo, baina gerora Logroño edo Murtziara ere luzatu dena. Telebistarakoa, berriz, alderantziz, Estatu mailatik hasi du, Tele 5-n zuzenean sartuz. Erosketa honekin, eta Estatuan zehar menderatzen dituen egunkariekin batera, Telefónica eta Prisari itzal egin diezaiokeen taldea izateraino heldu da, horietatik distantzia handira badago ere, oraindik. Ez ditu, ordea, horregatik, bere jatorria eta horretan eremu lokalek izan duten garrantzia ahaztu. Horrela, Atlas izeneko agentzia sortu du, besteak beste, Tele 5-ren korrespondentalanak eta deskonexioak egiteko, Euskadin, Galizan, Katalunian, eta beste hainbat lurraldetan; eta telebista lokalak ere, bereziki Euskadikoak, helburu nabarmen ditu. Alde honetatik, hor daude TeleDonosti eta sortu berria den Bilbovisión, etorkizunean beste hiritara ere luza daitekeen telebista sare proiektu baten zutabe.

Prisak berak ere argi ikusi du arlo lokalak ikus-entzunezkoan

eduki dezakeen garrantzia, bereziki kablearen eta lurrazaleko telebista digitalaren kudeaketa zuzenetik kanpo geratu eta gero (Telefónica, Retevisión-Euskaltel eta Ono-ren eskuetan geratu direnak). Horrela, bestelako estrategiak bideratzen hasi da: kable kudeatzaileekin programazioak hornitzeko hitzarmenak sinatu (adibidez, Euskaltelekin daukana) edo telebista lokalak erosi eta integratu. Batzuek uste dute azken operazio hauetan EAJren interesekin bat egin duela Prisak. EAJ aspalditik baitabil EAE-n El Correori aurre egingo dion komunikazio proiektu enpresariala antolatu nahian, baina ezin esan, orain arte behintzat, arrakasta handia izan duenik horretan. Zurrumurruek, hain zuzen ere, hemen kokatzen dute aipatzen ari garen albisteak: Prisaren laguntzarekin EAE mailako telebista eta irratia sare konpetitiboak antolatu nahi omen ditu EAJk, horretarako Canal Bizkaia eta Canal Gasteiz baliatuz, baina baita bere inguruko enpresariak kontrolatzen dituzten zenbait FM-ko frekuentzia ere, hauen bidez, trukean, Canal Dial emango litzatekeelarik.

ALDI berri bat zabaltzen dute operazio hauek guztiek telebista lokalen munduan. Gobernu espainiarak aspaldi eman zuen, 1995.ean hain zuzen ere, telebista lokalak araupetzera zetorren legea. Bertan Autonomi Erkidegoei egokitzen zizkien emakidak antolatzeke eta jarduera arautzeko eskuduntzak. Ez zuen, ordea, inoiz haren garapenak eskatzen zuen plangintza teknikorik edo frekuentzien esleipenik egin, Autonomien eskumen teorikoa *de facto* baliogabetuz. Legez kanpo, edo legetik at, gertatu da hortaz, telebista lokalen garapena eta horretan pisu handia hartu dute proiektu komertzialek, euskararen kaltetan gehienetan: egun Euskal Herrian emititzen duten 20 telebista ingurutik lauzpabostek baino ez dute erabiltzen euskara normaltasunez.

Esperientzia aberatsak ere eman dira, hala eta guztiz ere, euskal komunikazioarentzat, Goiena Telebista edo Ttipi-Ttaparena bezalakoak, besteak beste.

Orain, araudi ezak komertzialtasuna baino telebista lokalak komunikazio taldeen diziplinapean jartzea eragingo du, eta hor enpresa txikiek are arazo handiagoak izango dituzte leku bat irabazteko. Behin baino gehiagotan esan da Euskal Herriko komunikazioaren etorkizuna eremu txikiko komunikabideetan dagoela. Hobe dugu hortaz lehenbailehen gure eremua babesten hasia ●

MARISOL RAMÍREZ

Patxi Azpillaga
EHUko irakaslea

"Legetik at gertatu da telebista lokalen garapena eta horretan pisu handia hartu dute proiektu komertzialek, euskararen kaltetan: emititzen duten 20 telebistetatik lauzpabostek baino ez dute erabiltzen euskara normaltasunez"

ZINEA

Hilaren 27an hasiko da Donostia dardarka. Frankenstein, Dracula, Otso-gizona eta beste hainbat lagun izango baitira Antzoki Zaharrean. Fantasia eta Beldurrezko Zinemaren XI. Asteak Universal etxeko izaki ikaragarriak zeluloidearen atea ireki die. Nork itxiko die gero?

MUNSTROEK DONOSTIA HARTU DUTE

■ 1932ko "The Mummy"ren kartela.

■ George Waggner-en "The Wolf Man" filma.

diote eta lortu dute beste behin ere xede hori gauzatzea. Izan ere, aurtan, Donostiako beldurrezko zinema asteak, Universal produkzio-etxe arras ezagunak 30 eta 40ko hamarkadetan ekoiztutako beldurrezko film klasikoei gorazarrea egingo dio.

Rupert Julian-en "The Phantom of the Opera" (1925), Tod Browning-en "Dracula" (1931) edota Karl Freund-en "The Mummy" (1932) film klasikoak izango dira besteak beste, ikusgai Antzoki Zaharreko zine pantaila erraldoian. Euskal Herriko zinezaletu amorratuak zuri beltzezko munstro klasikoei beldurtzeko aukera aparta izango dute.

Bestalde, Fantasia eta Beldurrezko Zinema Asteak, ohikoa den bezala, egungo terrorrezko zineari ere tarte zabala eskaintzen dio.

Horrela, Mike Mendez zuzendari estatubatuarrek filmatutako "The Convent" pelikulak irekiko du aurtengo edizioa. Mendez bera, Donostian izango da zintaren aurkezpenean eta bere azken lanari esker Erromako Fantafestival-ean lortutako publikoaren saria ekarriko du beso azpian. Komedia eta beldurra nahasten ditu Mendezek 84 minutuko film

UNIVERSAL-en unibertso beldurgarria

FILMA

- The Phantom of the Opera
- The Man Who Laughs
- Dracula
- Frankenstein
- The Mummy
- The Black Cat
- The Bride of Frankenstein
- The son of Frankenstein
- Tower of London
- The Wolf Man
- Captive Wild Woman
- Abbot and Costello Meet Frankenstein

AUTOREA / URTEA

Rupert Julian, 1925
Paul Leni, 1928
Tod Browning, 1931
James Whale, 1932
Karl Freund, 1932
Edgar G. Ulmer, 1934
James Whale, 1935
Rowland V. Lee, 1939
Rowland V. Lee, 1939
George Waggner, 1941
Edward Dmytryk, 1942
Charles T. Barton, 1948

■ "The Phantom of the opera". (1925)

■ Bela Lugosi "Dracula"n. (1931)

■ "The Bride of Frankenstein". (1935)

■ Edgar G. Ulmer-en "Satanstoe".

■ "Shiri" pelikularene uneetako bat.

honetan eta aipatzekoa da Estatu Batuetako Sundance Film Festival-ean izan zuen harrera bikaina.

Sail Ofizialean Alemania, Korea, Txile, Estatu Batuak, Frantzia, Britainia Handia, Japonia eta Zeelanda Berriko 20 pelikularik adierazgarrienak izango dira ikusgai eta Zinema Astea Kang Je-gyu zuzendariaren "Shiri" filmak itxiko du. Akzio-zientzia fikziozko aipatu zinta Korean estreinatu bezain pronto, izugarritzko arrakasta lortu zuen, James Cameron-en "Titanic" filmak baino diru gehiago bildu zuenlarik zine aretoetan. Je-gyu bera ere, Donostian izango da Estatu mailan egingo duen aurkezpenean.

MUNSTRO KLASIKOEN HATZAPARRETAN.

Beldur generoak inoiz urrezko garairik izan baldin badu, sasoi hori 30 eta 40ko hamarkadetan kokatu beharrean gaude. Aitarik ere badu, izan ere, Estatu Batuetan Universal produkzio etxeak, gazte eta landu gabea zegoen generoa hartu eta izarrez josi zuen.

Izar haiek munstro bilakatu zituen Universal-ek, egun, munstro zaharkituak, ohikoak, betikoak, alegia, klasi-koak. XXI.mendeak sarrakio garaikidea ezagutuko du, beldurraren ikuspuntu ezberdin bat, psikologikoagoa agian, ezkutuagoa, odoltsuagoa, teknikoki landuagoa. Nolanahi ere, hauek ez dute inoiz, Bela Lugosi, Boris Karloff edota Lon Chaney-k interpretatzen zituzten pertsonaien sentsualitate, misterio eta tentsio bera izango eta gogoz kontra baldin bada ere, onartu beharrean gaude, munstro klasikoaren hatzaparretan jautzeko aukera franko dugula.

Fantasiatzko eta Beldurrezko Zinemaren Asteak, aipatu Universal produkzio etxeak ekoiztutako lanak omendu nahi izan ditu aurretik, eta garaiko bestelako 12 film emango ditu. Besteak beste, Rupert Julian, Paul Leni, Tod

Browning, Edgar G. Ulmer, James Whale, George Waggner eta Rowland V. Lee-ren maisulanak izango dira ikusgai, konderik erromantikoena ezagutzeko parada izango da, momiaren menderik gupidagabeena, erailketa

■ "Color me Blood red".

■ "Blood Feast" filma.

■ "2000 Maniacs!" en posterra.

zentzugabeenak, mamu bakartienaren frustrazioak, otso-gizonik basatiena, hauek guztiek bestelako unibertso batean murgiltzeko aukera emango digute, Universal-en unibertsoan alegia.

BELDURREZKO ZINE MODERNOAREN AITAK. David F. Friedman eta Herschell Gordon Lewis dute izena, bata produktorea eta bestea zuzendaria,

■ Ezkerretik eskuinera, "Blood feast" eta "2000 Maniacs!" en une odoltsuenetarikoa eta "Color me blood red" eko bat.

IRAULTZAILE IKARAGARRIAK

	BLOOD FEAST (1963)	2000 MANIACS! (1964)	COLOR ME BLOOD RED (1964)
Zuzendaria	H.G. Lewis	H.G. Lewis	H.G. Lewis
Ekoizlea	David F. Friedman	David F. Friedman	David F. Friedman
Editorea	Frank Romolo	Robert Sinise	Robert Sinise
Efektu bereziak		H.G. Lewis	H.G. Lewis
Iraupena	70 minutu	88 minutu	74 minutu
Aktoreak	Connie Mason, Malcolm Arnold, Lyn Bolton, Toni Calvert eta David F. Friedman.	Jeffrey Allen, Gary Bakeman, Linda Cochran, Mark Douglas, Bennie Moore eta Yvonne Gilbert.	Don Joseph, Jerome Eden, Patricia Lee, Elyn Warner, Scott H. Hall eta Sandi Conder

ko antolatzaileek hiru erakusketa jarriko dituzte abian, bata, efektu bereziak lantzen dituen Colin Arthur-en omenez, Arthur-ek "Conan, the barbarian", "Alien" eta "The Endless history" filmetan hartu du esku, besteak beste.

Bestea, Filmax produkzio etxeko Fantasy Factory-ri eskainia dago. Jada, lehen emaitzak begibistan dira, "Fausto" zintan ikus daitekenez. Eta azken erakusketa M.A. Martin marrazkigilearen lanari eskainia dago, iaz Martinek, Italian, Europako marrazkigile onenaren saria jaso baitzuen.

Zenbait antzerki taldek Donostia ikaraz jantziko du, era guztietako muntro eta deabruak ikus ahal izango dira kaleetan barrena, kontzertuak ez dira faltako eta zazpi egunetan zehar Donostia festa beldurgarri batean bilakatuko da. Izutiek, debekatuta dute sarrera ●

◆ IÑIGO BIDEtxEA

bikote bereiztezina, hauen filmak ondorengo gore zinea definitu zuten. Horregatik, Zinema Asteko antolatzaileek, gorazarrea egingo die aurtengo edizioan.

"Color Me Blood Red", "2000 Maniacs!" edota "Blood Feast" filmeen egileek, 60ko hamarkadan beldurrezko zine produkzioa erabat iraultzatu zuten. H.G. Lewis eta David Friedman-ek gidoilari, efektu berezien arduradun, zuzendari eta produkzio lanak bikain burutu zituzten. B mailako zinearen bultzatzaileak, aktore talde finkoa man-

tentzen zuten beraien ekoizpenetan, besteak beste, Rodney Bedell, Jeffrey Allen, Jerome Eden, Bennie Moore, Thomas Wood eta Vicki Miles aktoreak ikus ditzakegu pare honen lanetan. Aurtengo edizioan aurretik aipatutako kultozko hiru filmak izango dira ikusgai.

BESTELAKO EKIMENAK. Urtero legez, aurtengo ere, Fanzinen IV. Topaketa egingo da eta Estatuko 10 fanzine onenak lehiatuko dira publikoaren saria lortu asmoz. Horrez gain, Zinema Aste-

BILBO

Urriaren 27tik azaroaren 12ra Arenalean

- Euskal musika eta libururik onenak
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Nazioarteko 32. Abesbatz Lehiaketa burutuko da egun hauetan Tolosan. Munduko abesbatzarik onenetarikoek hitzordua dute Leidor zinema aretoan datorren azaroaren lehenengora arte. Aurten Javier Bello-Portu zuzendari eta konposatzaile tolosarra omenduko dute.

EUSKAL NOTAK MUNDUKO AHOTSETAN

EUSKALDUNON EGUNKARIA

zuen kantuagatik eta beharbada bizitzen ari ginen momentuagatik ere bai". Bustok hainbat abesbatza zuzentzeaz gain, abesbatzarako obrak konposatzen ditu. Bera da orain Euskal Herrian eta Europa osoan, konposatzaile ezagunena eta kantatuen.

MUNDUKO KORUAK EUSKARAZ. Tolosako Ekinbide Etxeak bidaltzen dizkien partituretaz gain, Abesbatzen

■ Errusiako haurren Vesna abesbatzak irabazi zuen iazko lehiaketa.

Tolosako Abesbatz Lehiaketan abesten diren kantuen %15 gutxi gorabehera euskal konposatzaileen obrak dira. Kopuru hau urte batetik bestera asko alda daiteke. Lehiaketan parte hartzen duten euskal abesbatzen kopuruak eta obra behartuak hemengo konpositoreenak izateak eragiten dute kopuru horretan. Batetik, hemengo abesbatzek abesti libreetan euskal konposatzaileen kantuak hautatzen dituzte normalean. Bestetik, lehiaketan parte hartzen duten abesbatzek polifonia -eta folklore-obra abestu behar dituzte. Folklorean bi obra behartu izaten dira: bata zehatza eta bestea alde zuretik abesti anitzez osatutako sail batetik abesbatzek aukeratutakoa. Biak euskal konpositore batenak izaten dira eta euskaraz gainera. Aurten Javier Bello-Porturen "Une vielle chanson d'amour-Mendekoste phestetan" obra abestu beharko dute ahots nahasietako koruek.

Zortzi edo bederatzi hilabete izaten dituzte abesbatzek behartutako obrak prestatzeko. Partituraz gain grabazio bat bidaltzen zaie abestiaren ahoskerarekin. Lehiaketa amaitutakoan datorren urteko behartutako abestiak aukeratzen ditu Lehiaketako Batzorde Artistikoak. Enrike Azurza, Migel Amantegi, Jose Ignacio Sainz Alfaro, Javier Busto eta Jon Bagüsek osatzen dute batzorde hau.

Javier Bustoren "Ave Maria" obra izan da orain arte Tolosako lehiaketan obra behartuen artean oihartzun handiena izan duena. Honderriarrak obra aspalditik idatzia bazuen ere, Tolosan kantatuarazi zenetik ia koru guztiek abestu dute. "Sentimenduak ukitzen dituen obra da. Behartutako obra izan zen orain hamar urte Tolosako lehiaketan. Jendeak emozioz beterik negar egin

Tolosako 32. Abesbatza lehiaketa

AHOTS NAHASIAK

Modus Novus - Alemania
Lille Miko - Danimarka
Grupo Vocal de Tokyo - Japonia
Moscow New Choir - Errusia
Mariak'ren - Suedia
Jauna Muzika - Lituania
Ateneo College Glee Club - Filipinas
Kammerkoret Saga - Norvegia
Coro de Camara "Atzaga" - Euskadi

AHOTS BERTINAK

Seoul Ladies' Singers - Korea
Zrinyi Ilona School - Hungaria
"Glier" Female Choir - Ukraina
Baerum Vocal Ensemble - Norvegia
Dzintars - Letonia
Embla Female Choir - Norvegia

AHOTS TALDEAK

Jauna Muzika - Lituania
Seoul Ladies' Singers - Korea
Mrs. Darcy - Holanda
Vocal "Leo" - Kuba
Ateneo College Glee Club - Filipinas
The New Israeli Vocal Ensemble - Israel

HAUR ABESBATZAK

Chorus "Vdolebnorenije" - Errusia
Bloemfontein - Hegoafrika
Carmina - Txekia
Ellerhein - Estonia
Testretrerosok Music School - Hungaria

*Kubako Vocal Sampling taldearen emanaldia

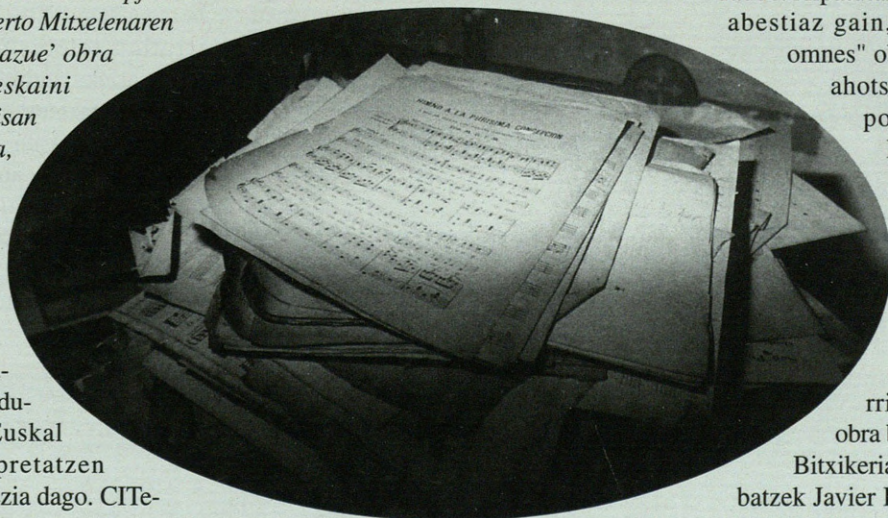
Elkarteak argitaratutako "Txio-txioka" eta "Euskal Herria kantari" liburuetatik eta Tolosan Abesbatz Lehiaketaren 10. urteurrenean kantatutako tolosar konpositoreen obren artekin hartzen dituzte abesbatzek obra libreak. Hemen eta kanpoan bizi diren euskal konpositoreei deialdia egin zien Abesbatzen Elkarteak beraien lanak argitaratu zitezten. Tolosako konpositoreen lanak sarritan entzun dira lehiaketan. Joakin Pildainenak; Javier Bello-Porturen "Un homenaje a Iparragirre", "Chori erresioñola" eta "Soule" esate baterako; Mocoroa anaien kantuen artekin Ignacioren "Errotazai" eta "Neure maitena" abestiak entzun dira. Tomas Garbizu izan da behartutako beste konpositoreetako bat. Gehien kantatu dena Iparragirreren "Zugana Manuela" izan da. Pablo Sorozabalen "Maite" ere urte batzutan asko entzun da. Haur Abesbatzen Lehiaketan berriz, Jesus Egigurenenak izan dira gehien kantatu direnak.

Azken aldian enkarguz egindakoak izan dira behartutako obrak. Gogoan dute oraindik CITEko arduradunek Filipinaseko "The Philippines Madrigal Singers" taldeak "Enrike Ugarteren "Maritxu, nora zoaz?" kantatu zueneko hura, "euskaldunak izango balira bezala abestu zuten". Alemaniako Halenser Madrigalisten korua ere ez dute ahantzi. "Andreas Göpfert-en zuzendaritzapean Alberto Mitxelenaren 'Jaun handiak ikus zazue' obra maisutasun handiz eskaini zuten. Euskaldunen gisan ahoskatzeaz gainera, karakter polita eta egokia eman zioten kantuari" dio CITEko arduradunak.

Euskal konpositoreak indartzea eta beraien lanak bultzatzea da lehiaketako arduradunen helburua. Euskal obra hoberen interpretatzen duenarentzat sari berezia dago. CITEko arduradunaren esanetan, "orain dela urte batzuk abesbatzarako musika konposatzen zutenak gehiago ziren. Orain musika instrumentala gehiago lantzen da. Ahotsak mugak ditu, baxutik zein altutik. Musika tresna batek, ordea, edozein nota eman dezake. Egungo konposatzaileek obra konplexuagoak, disonanteagoak egiten dituzte".

Helduentzako musika konposizio lehiaketa egin zen hainbat urtetan Tolosan

CITEk antolatuta. Gerora, Abesbatzen Elkartea hasi zen Haur Abesbatzen Konposizio Lehiaketa egiten. Baina helduentzako Konposizio-Lehiaketa abian ipintzeko ideia buruan dauka elkarteak. Joxe Mari Aierdi Abesbatz Elkarteak lehendakariaren ustetan "Euskal konposizioaren mundua itxita dago, ez baitugu partitura originalekin lan egiteko ohiturarik. Horren ordez fotokopiak erabiltzen ditugu, eta konpositoreek motibazioa galtzen dute. Obrak konposatzen dituzte, baina askotan ez dira argitaratzen". Datorren urtean Tomas Garbizu jaio zela 100 urte beteko dira eta oraindik argitaratu gabe dauden bere obrak argitaratzeko asmoa du elkarteak. Konpositoreek obrak egin arren, sarri ez daude hemengo

abesbatzen mailara egokituta. Aierdiren aburuz, musikak ez du izan behar artxibogan gordeta edukitzeko, kantatua izateko baizik.

AURTENGO LEHIAKETA. Aurten go Abesbatz Lehiaketak 60 milioiko aurrekontua du. Munduko abesbatzarik onenak ikus eta entzun ahal izango dira Tolosan Leidor zineman urteroko hitzorduan.

■ Bello-Porturi kantuz

Javier Bello-Portu zuzendari eta konposatzaile tolosarra omendu nahi izan du 32. edizioak San Frantzisko elizan egindako kontzertuaren bidez. Orain 80 urte jaio zen Tolosan Javier Bello-Portu. Filosofia eta Letrak ikasteak ez zion musikarako trabarik jarri. Ikasketak hobetzerantz Parisera joan zen Kontserbatorio Nazionalera. Han Felipe Gorriti Eskolonia sortu eta Espainiako eta Frantziako Estatuetan barna ibili zen. Sienako Chigiana Akademian orkestra-zuzendariaren lehenengo saria irabazi zuen. 60ko hamarkadan Ginebran lehenbizi eta Salzburchen geroago Herbert von Karajan eta Leopold Hager-ekin aritu zen. Hainbat abesbatz eta orkestra zuzendu du, horien artean Baionako Euskal Herriko Abesbatza ●

■ J. Bello-Portu.

Abesbatz gehienak Europako Ipar-Ekialdekoak dira. Asiako ordezkariak Japonia, Korea, Israel eta Filipinas izango dira. Kubako abestalde batek ordezkatzeko du Amerika eta Hegoafrikatik etorritako neska-mutilak Haur Abesbatzen Lehiaketan entzun ahal izango ditugu. Guztiak abesti zehatz batzuk abestera behartuta daude. Aipatutako Javier Bello-Porturen abestiaz gain, Pau Casalsen "O vos omnes" obra kantatu beharko dute ahots nahasietako abeslariak polifonia sailean; Julio Dominguezen "Gabeko izar" folklorean eta Vytautas Miskinisen "Ave regina coelorum" polifonian ahots berdinetan; eta azkenik, David Azurza tolosarra "Aiko Juaniko Olabarriko" kantua izango dute obra behartua haur abesbatzek.

Bitxikeria gisa sei edo zazpi abesbatzek Javier Bustoren "Zutaz" abestia hautatu dute abesti libreen tartean.

Lehiaketatik at, aurten Kubako Vocal Sampling taldearen emanaldiaz gozatzeko aukera izango da. Urriaren 31n agertuko da jendaurrean seikotea. Kubako musika tradizionala, jazz, salsa eta rapa bezalako musika estiloekin nahasian eskainiko dute. Ahotsaren bitartez musika-tresnen soinuak egitea da hauen ezaugarrietako bat ●

◆ NEREA PIKABEA

legalki, bistan da. ZERUKO ARGIAren editorialak aipatzen zituen sindikatu horiek, beraz, indarrean zeudenak baino ez ziren! Horregatik zioen jarraian: "Eta erakunde zakar orren azpian langillea; esku-utsik, indargabe, ezjakin, diru-truke bere lana, izerdia eta bizia nagusiaren diru-kutxa astun eta beteak ugari-zeko saldu beharrean. Oilloa axariaren ortz eta atzaparretan bezela langillea ere nagusiarenetan".

HIRU HILDAKO GRANADAN. Zer dela-eta mintzo zen hain suharki, garbiegi apika, aipatu editorial hori? Arrazoiak ez zitzaigun idazlan horretan ematen, "Euskalerritik begira" deitzen zen sailean A.F.-k argitara ematen zuen "Langille arazoa" idatzian baizik. Gipuzkoako Alfa, Arruti eta Ayala-ko langileak mobilizazioak egiten ari ziren, Espainiako Estatuak beste hainbat lekutan bezala. Baina larriena ez zen hori, larriena aste batzuk lehenxeago

■ "(Langilleak) sindikatu jator bat sortu behar du".

Granadan gertatua zen: "Uztailaren azken aldeko egunetan, Granadan iskanbilla izugarriak izan genituen; gure artean aspaldi izan diranik haundienetakoak bai, alegia. Etxegintzako obratan ari ziren langilleak, lan bideari dagozkien eskubideak zuzentzeko alkar-izketak antolatzen ari ziran, baiña egiñalak egin da gero eta itxura jatorrean ezer etzutela iristen ikusirik, indarkeriari leku eman zioten eta hiru hil. Ustegabe? Etsita? Itsumustu batean? Eguneroko guztiak Granadako zoritxarrak aitatu zizkiguten, baiña presaka ta buztana ankapetan izkutatua nahiean. Noiz arte utzi sustraiak aztertu gabe? Noizko auzia? Benavent gotzaiak bere pastoralan zion bezala, kaleko

LANTOKIA ITXIRIK ETA LANGILLEAK KALEAN

Afrika beltzean gauzak ere belts. Baiña ez an bakarrik. Baita emen ere.

Ban-Kamerungo Nkongmban lantoki bat, orainxe jalea. Ndongmo gutxiak bertako jendearentzat sortua. Bertako behar erantzuteko moldatua.

Izan ere zenbait tokitan arretu diradunak dira jaun eta jabe. An lurralde alefako aberastasunak gizaen ari dira aiserriar azko. Oritaroko bertakoak ezjakin eta oinpean darduska. Maitasun-erri eta beharierri kurrutik daukate jauntokierako eta diru-maleriazko jokabideak beteak dauzen erri indaritu eta aberatsak.

Diru-bidean eta aginte-bidean sartu nahi duan beltzak, berriz, sateratu diradun eta jauntokien elkaritu behar bere sende beltzak aldax eta zapalduaz.

Egura gubel eta erurakari oni erantzen nahi zion Ndongmo gutxiak. Bere ametsa bere erria aurreratu eta bertako jendea emala eta giza-mailara jaso.

Ondu sion "La cruz" egunerokoa 1967ngo urtarrilaren 15'ari: "Giza-arrazoak kezaketen ez dan kristautasuna erakutsi behar dugula uste du Estatuak. Ez du nahi eguneroko gertakiaz jarduterik. Zeruzak bakarrik mintzatzea nahi du. Ez, Kristoreen Ebanjelioa ez da teoria utsa. Beldia da baita. Familiarekin, politikarekin, lanarekin eta sindikatoarekin lotuta dagoen gizonaren bitan osatu izateko da".

Eta etan itxekin bakarrik gelditu. Lantoki berri bat sortzeari ekin sion. Gaur itxia dago angue aginarien aginduz. Bertako 79 langile hank gabe dauka kalena. 79 bat biltzaigun egirik gabe arkitzen dira. Erria jasotzeko ekin-aldi bat ito dufo. Gutzai bai giltzaperatu... Geroztik Ndongmo gutxiak espetxean dago.

Kapitalismoaren atzaparrak ez dute eruririk ez itan eta ez iterekin. An eta emen beti berdin jokatzen du. Al duan dirurik gehiena egin eta pillatzea da bere elburu nagusia.

Oritaroko gerrara ean behar badu ean egiten du. Langillea kalera joia behar bada joia egiten du. Agintariak erosi egin behar badira erosi egiten ditu. Arnak behar badira eskuratu egiten ditu. Jendea gonaek euki behar bada euki egiten du. Giltzapean sartu behar bada sartu egiten du. Baita gotzala bada ere. Al duan dirurik gehiena egiteari bakarrik begiratsen dio.

Oritaroko indar guztiak bereganatsen ditu: agintea, arnak, etia, irratia, telebista, egunerokoak, aldizkariak, sindikatuak...

Eta erakunde zakar orren azpian langillea; esku-utsik, indargabe, ezjakin, diru-truke bere lana, izerdia eta bizia nagusiaren diru-kutxa astun eta beteak ugari-zeko saldu beharrean. Oilloa axariaren ortz eta atzaparretan bezela langillea ere nagusiarenetan.

Zer egin? Ba-du oilloak ere mokoa. Al axariari begian sartuko bala? Ba-du egonak koshetara igotzeko. Baiña kuskuritu egiten da. Itarata. Jakitia onela beti galduko du. Onela beti axariaren janari itango du.

Langilleak ere burrukan egin behar du. Ez du leian jarraitu behar. Ez du egon behar. Eztaun, irakurri, ikasi, biltu, osatu egin behar du. Sindikatu jator bai sortu edo jator batean elkaritu behar du.

Iraultza-gizitas bizi behar du. Ez du oilloa bezela kuskuritu galdi behar.

■ Kapitalismoa kritikatzan zuen Z.Ak.

■ Ikastolak eta Herria

Olarru, 1970-X-25

Azkenaldi hontan zalaparta aski ba darabilkigu ikastolak diraleta. (...) Gaurkoz, zenbait jenderen artean nahiko zabaldua ikusten dugun joera bat aztertu nahi genduke: Hauentzat ikastolen egiteko nagusia euskera salbatzea litzake eta hori lortzeko biderik ziurrena berriz, ikastolek "konplikazioak" sortu lezaizkieken guztitik ondo aislatzea, hots, herri baten bizitza osatzen duten beste alderdi edo eskualde guztiekin (kultura, ideologia eta abar) zer ikusirik ez duan errealitate bat bezala kontsideratzea. Hortarako ikastolak ondo itxitako kristalezko kutxa batean bezala ipini behar dira, inguruko giro nahastuak ezertan kutsatu ez ditzan eta inguru hortan sortu ditezkean gora-behera eta istilu guztietatik salbo, kutxa barreneko giro epelean

euskera gorde dezaten. Gure iritziz, joera honen sustraian aurkitzen dogun pentsaera guztiz okerra da eta bere ondorenak ere hala dira, noski. Euskera soilki salbatzea helburu nagusi bezala jartzean euskerarekin absolutu bat egiten da eta euskal haurrak helburu hori lortzeko bitarterko bat, instrumento bat, bihurtzen dira. (...) Ez dugu uste bere bideari ematen dion helburua ere -euskera salbatzea- lortzeko gai danik. Ez dugu ikusten gaurko gizartean dominatzaile diren ideien errespetoan hezitako umeak, bihar edo etzi, giro guztia kontra daukatela eta euskerak ez duela "balio" konturatzean, zer arrazoigatik euskerari eusten saiatuko diran, heuren hezieran euskal-kontzientzia baten jabe egin ez baditugu. Bi hitzetan esanda, uste dugu EUSKERA ERE ez salbatzea litzatekeala ●

■ Hiru hildako egon ziren Granadan, etxegintzako langileek eginiko mobilizazioan.

zaratari, gertakizun hauek sortu dituzten sustraiak baiño ajola haundiagoa eman nahi zaie".

Ezer ez zegoela, ofizialki, garbi, baina gure aldizkarikoez bazituztela beren susmotxoak, esango nuke nik... Dena dela, eta editorialera itzuliz, haren egileen aburuz bazen giro hari guztiari langileak eman ziezaiokeen erantzunik ere. Honoko haxe, urrutira joan gabe: "Zer egin? Ba-du olloak ere mokoa. Ai axariari begian sartuko balio! Ba-ditu egoak kosketara igotzeko. Baiña kuxkurtu egiten da. Ikaratu. Jakiña, onela beti galduko du. Onela beti axariaren janari izango da. Langilleak ere burrukan egin behar du. Ez du lotan jarraitu behar. Ez du egon behar. Entzun, irakurri, ikasi, bildu, esnatu egin behar du. Sindikatu jator bat sortu edo jator batean elkartu behar du", alegia, "iraultza-griñaz bizi behar du. Ez du oilloa bezela kuxkurtuta gelditu behar".

A.F. delakoa, berriz, bareago ager-

tzen zen bere lanaren erabakietan: "Laster hasiko da Cortes-etan sindikal lege berriaren ezta-baida. Igaz ezagutu genduen sindikal-legearen proiektua, ta ageriko kontradikzioa igartzen degu aurrea zenbatzen diran oiñarri eta gero ezarri nahi dan estruktura artean. Izan ere oiñarri edo asmo generalak eta Gotzai-batzarrak eman zigun dokumentoa eta OIT-ek bere alde-tik eman zuan iritzia, malla batean ikusten ditut baiña ez horrela sindikal organizazioa estrukturatzean. Sindikatoak, sindikatoa izateko, bide zuzenetik iritxitako representazioa behar du. Baita bakoitza izateko ta erabakitzeo eskubidea ere, Estaduengandik aparte. Eta azkenik askatasuna sindikatoak biltzeko eta organizatzeko. Sindikal lege berria bide hortatik jarriko al da? Auskalo! Ara bada. Beste edozein jomuga alperrikakoak izango dira, langilleen eskubideak benetan errespetatzeko" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Batzuen Kristaukeria

Xabier Kintana, 1970-X-25

Orain asko ez dela, Bizkaiko aldizkari batetan, guztiok biziki estimatzen dugun apaiz gazte baten kontrako artikulua bat publikatu da. Bertan esaten denez, apaiz gazte horrek, lagun ezezagun askoren artean egindako afari batean artikulua egileak mahaina bedeinkatzeko eskatu zionean, mahaina berez zegoela bedeinkatuta erantzun zion, janariak giza lanaren fruituak baitziren. Gainera, mahain inguruan zeuden guztiei agian ez zitzaizela ongi irudituko, erlijio uste ezberdinetakoak izaki.

Bestalde, ez zion inork apaiz horri erregutu mahaina bedeinkatzekorik, artikulariak besterik, bertan nengoen honek segura baitezaket. Honaino, apaiz haren kristau testigantza kontrako "bekatu larria".

Baina, gure harridurarako, artikulari haren lana ez da honekin bukatu, eta, dirudienek, are kristau testigantza bikainago batez baliatuta, ba diosku nola entzun duen apaiz gazte horrek laster apaizgoa utzi eta ezkontzeko erabaki duen. Gorrotoz edo funts gabeko mendekuz ez bada, ez dugu aditzen artikulariak zertarako atera behar ukan dituen pertsona partikular eta errespetagarri baten bizitza pribatuaren kontuak.

Ez dakigu berria egia denez, eta ez dauku ardura gainera, bakoitza bere bizitzaren jabea delako, eta inori ez baitzaio egoki inoren arazoetan musturra sartzea, are guttiago hortik mintzaigaia ateratzeko asmoz ere. (...) ●

GURE ARBASO ZAHARREN SUKALDARITZA

(Elikadura-ohiturak kobazulotik
monasteriora arte)

Elikagaiak hautatzea, elikagaien esangura sinbolikoa, debeku dietetiko erlijiozkoak, jokamoldeak mahaian, elikaduraren inguruko mitoak, ... gai hauek guztiak, gure arbasoen kobazuloetako paleolitoan, greziar eta erromatarren mundu klasikoan eta gizarte feudalako Erdi Aroan, aztertzen dira 130 argazki ezin esanguratsuenekin.

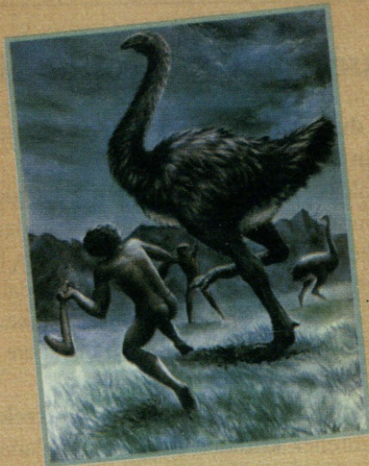
GURE ARBASO ZAHARREN SUKALDARITZA

(Elikadura-ohiturak kobazulotik monasteriora arte)

Murgil Taldea

GAIK

ANIMALIEN AURKIKUNTZA (II)

(Adarbakarraren legendatik etologiaraino)

Herbert Wendt

GAIK

ANIMALIEN AURKIKUNTZA (II)

Izugarrizko arrakasta izan duen Herbert Wendt naturalistaren "Animalien aurkikuntza (I)" liburuen bigarren zatia dugu hau. Desagertutako hegazti erraldoiak, Australia eta Zelanda Berriko animalia txundigarrien aurkikuntza, Himalaietako gizaki-tximinoak, pakidermo ipotxak, eta beste izaki miresgarri askoren historia bitxiak agertuko zaizkizu liburu ernagarri honetan.

Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!

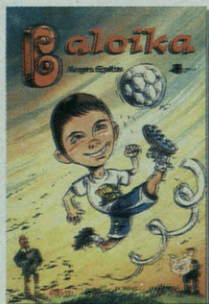

GAIK

ARGITALDARIA

A S T E K O L I B U R U A

FUTBOLZALETASUN JATOR BATEN ALDE

BALOIKA
Aingeru Epaltza
PAMIELA
91 orrialde
900 pezeta
36 libera

Etxeko gazteenei zuzentzen zaie batik bat Aingeru Epaltza bere azken idazlan honetan, baina helduaroan sartuta gaudenontzat ere oso aproposa gerta dakiguke. Izan ere, futbolzale ez dena, futbola izango ez balitz hilko lirakeela ematen duen pertsonaz inguratutik bizi da... Eta guztiok ezagutzen dugu futbolzaleen grina. Ez bakarrik futbolean egiten dutenena, erabat ulergarria nahi bada, haien jokoa ikuste hutsarekin su eta gar daria jartzen direnena baizik. Zahar-ragoak horrelakoxeak izanda, haurrengandik zer espero? Bada, uste dena baino askoz gehiago, kiroltasuna zer den transmititzen

dakien jendez inguratutik badaude, Aingeru Epaltzaren "Baloika" ko protagonistak erakusten duten bezala. Neska-motiko hauek, futbito talde bateko partaide izanik guztiak, kiroltasuna ondotxo dakite zer den, jokoan eta lehian gogo biziz ari diren arren. Eta aurkakoak azpijokoetan hasten zaizkienean, ahatik ez dira sekula maltzurkeria berdinean eroriko, benetako pistolei eta beraietako baten bahiketari aurre egin beharrean badira ere. Ez pentsa, ordea, santu batzuk direnik, haur arruntak dira, bere haserre, pozaldi eta umekeria guztiekin. "Gaiztoak" baino sanoagoak izaki...

▼ Egileari Galdezka

"Nolabaiteko mezuak dituen abentura nobela da"

Aingeru Epaltza

XABIER LETONA

■ **Irakurri dudanagatik, zu ez zara batere futbolzalea. Zer dela eta aukeratu zenuen gai hau?**

Oso futbolzalea den seme bat dut. Horregatik edo, bururatu zitzaidan futbitoaren inguruan egindako nobelatxo bat idaztea. Gazte edo haurren txapelketetan girotutako liburua da. Eta beno, batzubatuek haserre agertu zaizkit, futbitoaren inguruan idatzi dudalako. Interes gutxiko gaia dela diote, ea zer aporta dezakedan nik horretan... Baina nire iritziz "Baloika" abentura nobela ere bada, eta nolabaiteko mezuak daramatza.

■ **Nortzuk kritikatu dizute idazlana, haurrek ala helduek?**

Haurrak ez direnek kritikatu dute nire idazlana. Kritika hori lagunengandik jaso dut, ez haurrengandik. Irakasle eta abar direnengandik. Zu ere horretaz idazten! Ez genuen besterik behar...! Horrelakoa esaten zizkidaten, futbolaz gehiegi hitzegiten dela eta liburuan ere gai hori aipatzen dudalako. Baina nik haurrentzako erakargarria izan zitekeen gai bat aukeratu nahi nuen, haienganako hurbilketaren bila nenbilelako. Eta futbolaren mundutik abiatuta beste zerbait kontatu nahi izan diet. Liburu bitxi bat egin nahi izan dut, ez geldoa. Zinematografiko samarra esan nahi dut.

■ **Lortu duzulakoan zaude?**

Baietz uste dut. Akzioz beteriko liburua da. Bizitzaren filosofia duela esatea gehiegi litzateke, baina baditu bere mezuak ere. Sexismoaren kontrako mezua, lehiakorkeriaren aurkakoa, beti irabazle izan behar horren aurkakoa... Herri honetaz ere metafora txiki bat baduela iruditzen zait. Ez dakit haurrak ohartuko diren horretaz, baina liburu guztiak haurrentzat eta ez hain haur direnentzat idazten direnez, behar bada helduak ohartuko dira.

LIBURUAK

MANTXUT?

Asisko Urmeneta
eta "Zazpiak
Batman"
KOMUNIKAZIO
BIZIAGOA
63 orrialde
1.200 pezeta
48 libera

EUSKAL LOKUZIO ZAHAR ETA BERRIAK

Asisko Urmeneta eta "Zazpiak Batman" kolektiboak ARGIAren eskutik kaleratu berri duten liburuxka honek euskarazko lokuzio, esklamazio eta esamoldeak jasotzen ditu, euskaldunok modu libertigarri eta biziaz komunikatzeko dugun beharra asetzeko lagungarri gerta dakigukelakoan. Ez ditu bakarrik gure ama hizkuntzaren altxorra betitik izan direnak jasotzen, ordea, beste berri batzuek ere agertzen dira bertan, egileek asmatuak, inori baimenik eskatu gabe, alegia lotsagabe-lotsagabe, hitzaurrean adierazten duten bezala. Asmatzerakoan kontuan izan omen duten bakarra, beren bizimodua, kultura, egoera, umorea eta inguruari begira esamolde hauek egoki eta baliagarriak izatea dela diote baita ere. Euskal lokuzio bakoitza irudi esanguratsu batez lagundurik eta gatzelerazko, frantsesezko eta ingelesezko baliakideekin dator.

**DISNEY-REKIN ZEU
ERE SUKALDARI**

Disney
AIZKORRI
94 orrialde
1.995 pezeta
80 libera

ETXeko GAZTEENAK SUKALDARI

Sukaldean bakarrik inoiz ez geratzeko gomendioarekin hasten da etxeko txikiak sukaldari trebe bilakatzeko aproposa izan nahi duen Disney-ren liburua, Aizkorri argitaletxeak orain euskaraz eskaintzen duena. Marrazki bizidunetatik hain ezagunak egiten zaizkigun pertsonaiak ditugu irakasle. Beraien bitartez entsaladak, janari apailatuak, postreak eta abar luze samar bat egiten ikas dezakegu, zahar eta gazteek, haurrei zuzendua badago ere, bertan agertzen diren mokauak oso erakargarriak izan daitezkelako haurtzaroa atzean utzi genuenontzat baita ere. Pantxitoren guakamolea, adibidez. Edo amonaren minipizzak, arrautza beteak Minnieren erara, txiroaren angelak, Mickeyren sorpresadun ogia, Jaimitoren fruta-burduntziak... Gainera, elikaduraren garrantziaz zerbait gehiago ikas dezakegu, bide batez.

**SAGASTIBERRI
2000**

Batzuen artean
EUSKO
JAURLARITZA
217 orrialde
800 pezeta
32 libera

HAMABOST URTE ETA GEROKO IDAZLE-KIMUAK

Aurtengoarekin hamabost urte bete ditu Eusko Jaurlaritzaren Euskara Zerbitzuak bultzatutako Urruzuno literatur lehiaketak. Eta hori dela-eta, 2000. honetan sarituak izan diren idazle gaztetxoekin lanekin batera, Urruzunotarren zerrenda argitaratu dute, hots, 1986tik gaur arte irabazle suertatu diren izen eta abizenak, haiek idatzitako lanen izenburuak eta beste xehetasunak jasotzen dituen zerrenda. Jakina denez, Urruzuno literatur lehiaketa gazteenei zuzendua dago, oraindik ikastetxeetan dabiltzanei esan nahi da, nahiz eta dauzkan lau ataletan "zahartxoak" eta "gazteenak" egindako prosazko edo poesiazko lanak bereiztu. Denera, 20 sari ematen ditu. Horrez gain, urtero bi ikastetxeri egiten die aipamen berezia: aurtun Gasteizko Koldo Mitxelena institutuari eta Donostiako La Salle ikastetxeari.

6 HILERAKO EKIPAJEA

UKIPEN-LENTEAK **14.900**
PEZETAN BAKARRIK 89,55€

Gainera, gorpildun MALETA EDER BAT OPARITZEN dizugu opor hauetan nahi duzun lekura joateko.

MultiOpticasen 6 hilerako Multipackak honako hauek ditu: hilero aldatzen diren Multilens lenteen bi kaxa, Multisoluzio Bakarraren edo Multibio Plusaren bi pote eta lenteentzako bi kutxatila.

BAUSCH & LOMB
CIBA Vision

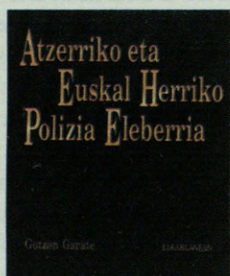
ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

JOSEBA SARRIONANDIA KOMIKITAN
 Batzuen artean
 TXALAPARTA
 77 orrialde
 500 pezeta
 20 libera

ATZERRIKO ETA EUSKAL HERRIKO POLIZIA ELEBERRIA
 Gotzon Garate
 ELKARLANEAN
 148 orrialde
 2.000 pezeta
 80 libera

HUGO
 Karlos Linazasoro / Montxo AIZKORRI
 35 orrialde
 600 pezeta
 24 libera

ESPETXETIK IHES EGIN ETA HAMABOST URTERA

Joseba Sarrionandiaren idazlanetatik jasotako testuak oinarri dituztela, bakoitzak gustukoena duena hartuz eta bere erara marraztuz, ospatu nahi izan dute "Napartheid"ekoek orain dela hamabost urte gertatu zen ihesaldi ospetsu hura (beno, ospetsu besterik eman ez delako, behar bada). Iñaki Pika-beak eta Joseba Sarrionandiak Martuteneko gartzelatik alde egin zutenekoaz ari naiz. Norbaitek gogoan ez badu, amnesikoa delako edo bere garaian jaio gabea zelako, jo beza liburuska honetara, bertan aurkituko baitu nahi adina hemeroteka, egunkari nabarmenenak esan zutenaz gainera. Ez dira "Napartheid"ekoak bakarrik egon lan honetan, baina, bidean lagunak ere izan dituzte (gehiegixto, banan bana aipatzen hasteko). Salbuespena Txalapartakoekin eginen dugu, esker bereziak jasotzeaz gain izen bakarrean kabitzen direlako.

POLIZIA ETA ESPIOITZA ELEBERRIAK

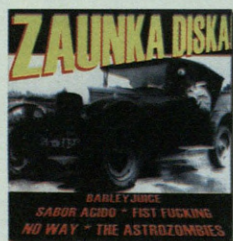
Nobela mota hau denez munduan gehien saltzen eta irakurtzen dena, sortu zenetik gaur arte izan dituen emaitza esanguratsuenen inguruko idazlana da Gotzon Garatek aurkeztzen diguna. Atzerrikoek at, Euskal Herrian ere izan da, eta bada, estilo hori zaindu duen idazlerik, eta horien berri zabala eskaintzen du Garate jaunak, Jose Antonio Loidi Bizkarrondok 1955ean argitaratu zuen "Amabost egun Urgain'en" ospetsu hartatik hasi eta Jose Maria Velez de Mendizabalek 1992an kaleratutako "Yehuda"rekin amaitzeko. Alabaina, ez ditu ahazten bi data horien artean ezagutza eman ziren gainerako euskal polizia nobela egileak, jakina: Mariano Izeta, Piarres Lartzabal, Txomin Peillen, Xabier Gereño, Xabier Kintana, Iñaki Zabaleta, Anjel Lertxundi edota Jose Luis Alvarez Enparantza "Txillardegia", esate baterako.

GORROTOTIK MAITASUNERA DARAMAN JAUZI TXIKIA

Haurrentzako egokia da "Hugo", Aizkorri argitaletxeak bere Mendi Sor-gindua sailean kaleratu duen Karlos Linazasororen idazlana, Montxoren marrazkien bidez bizia hartzen duena. Eta hain zuzen ere, Hugo deritzan mutikotxo bati gertatutako gauza harrigarria kontatzen digu. Gogoz kontra doa Hugo amonaren etxera, bere gurasoak alboratu nahi dutela iruditzen baitzaio. Baina amonaren etxean erabat txunditurik utziko duen aurkikuntza egingo du. Egongelan dagoen kulunkaulkiak berpiztuko du bere jakinmina, noizean behin hark ateratzen duen kirrinka soinuak. Zergatik gelditzen ote da isilik amona bertan dagoenean? Hori jakin arte bertan gelditzea erabakitzen du. Gurasoak bila etorri eta, zur eta lur, bere seme kaskagorraren aldaketa ikusirik. Haiek ez dakitenarekin amonak liburu bat idatzi dezake, ordea.

DISKOA

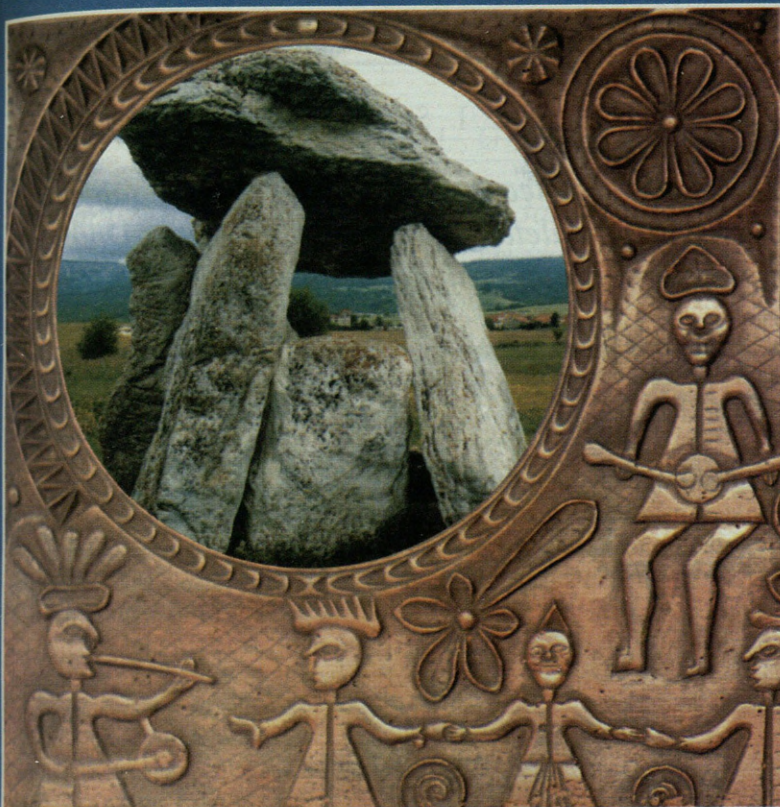
ZAUNKA DISKAK
 Bost talde
 ZAUNKA DISKAK
 10 kanta
 1.195 pezeta
 47 libera

BOST ROCK / PUNK-ROCK TALDEEN KANTAK

Hamar kanta eta bost talde (Donostialdekoak dira beraietatik lau eta Lazkaokoa bestea) bildu ditu duela gutxi kaleratutako CD honetan Zaunka Diskak-ek: Barley Juice-ren lehen argitalpenak diren "Hate My Generation" eta "I Can't Stop"; iazko Donostiako Pop-Rock lehiaketan hirugarren saria jaso zuen Sabor Acidoko lau neskek kantatutako "Fumando" eta "Loco amor egoísta";

Buenavistatik datorren The Astrozombies taldearen "I Can't See You" eta "Vuelve a pensarlo"; Bad Religion-ek Donostiari egindako bisitan berarekin bat aritu ziren No Way taldearen "¿Quién me mira?" eta "Orgasmo", eta Fist Fucking-ek, Lazkaoko boskotek, Zaunka Diskak-ekin argitaratu zuen "TV Rules" hura atzean utzi eta berriak dituen "Your Heroe" eta "We're Boring" kantekin.

**EUROPAKO HERRI ZAHARRENARENTZAT,
MUNDUKO NAZIOEN ARTEAN, BEREZKO
LEKUA ALDARRIKATZEN DUGU !!!**

BASANDERE ARGITALETXEA

*
Gure Herriaren
interesen araberrako
pentsamendu kritiko eta
aurrerakoaren alde...
*

BASANDERE proiektua jaio da.

Arkeologia, hizkuntzalaritza,
populazioen genetika edo
mitologiatik abiatuta, gure
lurraldearen antolakuntza,
teknologia berrien eragina,
globalizazio ekonomikoa,
kontsumismoa edota
ekofeminismoa... gai hauek guztiak
eta beste hainbat gure lan-taldeek
ikertu eta zuretzat, era erraz eta
atseginean, dibulгатuko dituzte.

BASANDERE ARGITALETXEA

Birmingham 1 - Pral. eskubia
20002 Donostia
Tel. / faxa : 943 453852
Posta elektronikoa:
basandere@euskalnet.net

* Lau liburu argitaratuko dira urtean zehar.

* Liburu bakoitzeko argitalpen bakarra egingo da eta banaketa egiterakoan harpidedunak lehenak izango dira.

* Harpidetza egiteko aukera ez galdu, beraz, %20ko deskontuarekin.

* Gainera, harpidetza eginez gero, lehenengo titulua (Alizia Stürtze egilearena, hain zuzen) prezio erdian jasoko duzu.

* Ez galdu aukera hau eta gurekin harremanetan jarri.

Durangaldeko Herri Komunikabideak izeneko elkarte eta eskualdeko euskara taldeak telebista bat sortzeko ekimena aurkezten ari dira udaletan eta mankomunitatean. Datorren urtarrilean martxan hasteko erantzunen zain daude orain.

MARIK ERE TELEBISTA NAHI DU

Ekimenaren txostenean azaltzen den bezala, Anboto Telebistak eskualdeko herritarrei zuzendutako euskarazko ikus-entzunezko tresna izan nahi du, hots, euskarari arnas berria, modernoa emateko eta edozeinek euskaraz bizi ahal izateko pizgarri bat gehiago.

Telebistaren eremua, zehatz-mehatz, ondorengoa izango da: Izurtza, Mañaria, Otxandio, Abadiño, Atxondo, Elorrio, Berriz, Zaldibar, Durango, Iurreta eta Garai. Bultzatzaileak, bestalde, Zaldibar, Elorrio, Iurreta eta Durangoko euskara taldeak izan dira, eta Durangaldeko Herri Komunikabideak-en eskuetan utzi dute bere kudeaketa. Hala ere, sortzaileen asmoa orokorragoa da. Herriko agente (kirol talde, elkarte, enpresa, ikastetxe, gizatalde...) guztiak inplikatu eta proiektuaren partaidea izatea nahi dute.

Programazioari dagokionez, bertakoek egindakoa eta bertakoentzako izatea da helburua. 2001eko urtarriletik aurrera aukera oparoa izango da. Albistegiak eskainiko dira

ordu erdiz eguneroko berriak bilduz. Aurkezle bat eta herri bakoitzeko berriemakak izango dira lan taldean. Kirol alorrean Durangaldeko futbola, saskibaloia, txirrindularitza, herri kirolak, errugbia eta beste makina bat gai jorratuko da. Osasunari, modari eta gainerako gaiei

■ Anboto Telebista Durangaldeko euskara eta euskaltzale-tasuna bultzatzeko asmoz sortuko da.

buruz aritzeko tartea magazinean izango da. Eztabaidak, bertsolaritza, folklorea, enpresa mundua, musika eta antzerkia ez

dira faltako. Umeentzako "Olgetan" saioa prestatu dute.

Antolatzaileek behin eta berriz helburu nagusia euskara hedatzearena dela eta telebista hau euskaraz izan behar dela errepikatzen dute. Batez ere, bertako informazioak hala eskatzen duelako eta telebista elebidunetan sinesten ez dutelako: "Komunikabideen elebitasuna gezur mozorro-tua besterik ez da. Gaur egun ordaindutako 40 bat kanal ditugu... erdaraz. Bat bakarra euskaraz. Bihar-etzi, proportzioa 500 kanal erdaraz, bat euskaraz izango da".

Honez gain, Anboto TBk ETBren osagarri izan nahi du, tokian tokiko berriemakak, azpiegiturak eta harrobi lana eskaini ditzakeelako.

Aurreko guztiagatik, eta sarreran aipatzen genuen moduan, ekimen honen arduradunak orain udalen eta mankomunitatearen erantzunaren zain daude, batetik babesa, eta bestetik, -nahiz eta beren helburua autofinantziazioa den-

martxan jartzeko (azpiegitura teknikoak eta teknikari bat kontratatzeko) diru laguntza- ren bat behar izango dutelako ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ HAUR EUSKALDUNEK "BETIZU" GOGOKO DUTE

EITBk eskainitako datuen arabera, lau eta hamabi urte bitarteko euskal haurren erdiek "Betizu" saio berria ikusten dute; zehatzago, "telebehiek" aurkeztutako marrazki bizidunek haurren %46 erakartzen ditu, eta, ondoren, Ilazki Serranoren eskutik ikusgai den "Betimu" musika lehiaketak are ume gehiago, %48 hain zuzen ●

■ "QUEER AS FOLK" TELESAILA ASTEARTERO

Argi dago ETB-1ek bere programe- tan ausardia gero eta nabarmenagoa erakusten duela, eta azken adibidea "Queer-as folk" hiru lagun homosexua- len arteko bizitza kontatzen duen tele- saila dugu, Sorginen Laratzaren ostean asteartero pantailaratzen hasi dena. Saioak komedia ukitua du eta gay erla- zioak normaltzen lagunduko du ●

■ ALBAITARIEN TXANDA HELDU DA TELEBISTARA

ETB-2ren asteazken gauetarako apustu berriak "Veterinarios" izena eta dokudrama itxura ditu. Honenbestez, lau ataletan zehar Euskal Herriko albai- tarien, animalien eta euren jabeen egu- neroko bizitza ezagutzen joango gara, errealtatean gertatutako kasuak oinarri hartuta, bai baserri giroan zein hiri han- ditan ezagututako kasuak, alegia ●

M O L O T O F F I R R A T I A

Hernaniko irrati libreak azaroaren 3an Morauren kontzertu batekin emango dio hasiera ofiziala bere denboraldi berriari, kalitatearen denboraldia dei genezakeenari.

KOKTEL BERRIA ANTENAN

Molotoff Irratiaren denboraldi berriaren hasiera ez da momentuz programazio aldaketa nabarmenekin

suertatu, Irantzu Jauregik azaldu digun moduan hori otsaila aldera gerta daitekeelako.

Orain arteko joera apurtuz, hots, ikasturtea urrian hasi eta ekainean bukatu ondoren udako programazio arinagoa zabaltzekoa, aurtengo ikasturtea berezia izango da, berau bi zatitan banatu dutelako, lehena urritik otsailera eta bigarrena otsailetik ekainera bitartean. Izan ere, Irantzu Jauregiren esanetan: "Gerta daiteke programa bat gogo handiz hastera baina, denbora aurrera joan ahala, funtsa galtzen joatea; beraz, ekaina arte edonola heldu nahi ez dugunez kalitatearen apustua hartzea erabaki dugu".

Molotoffek, beraz, momentuz goizeko magazina eta arratsaldean kaleko elkarte eta taldeentzako zabalik duen saioa mantentzen ditu, eta balizko alda-

irratian, nahi duen edonorentzat (izena emateko epea urriaren amaieran bukatzen da) zabalik izango den ikastaroari alegia. Honen helburua, parte hartzen duenak 24 ordutan zehar (erdiak teorikoak eta beste erdiak praktikoak) irratigintza-aren oinarriak (teknika zein gidoigintza aldetik) ikastea izango da. Irratiaren saio berriak ikastaroaren ostean burutzea espero dute, oinarri sendagoz beraz.

Molotoff Irratiak entzulekopuru potentziala handitu nahian antena berri eta indartsuagoa jarri du inguruko mendi ezezagun batean (irrati librea izanik ezin dute horrelako informaziorik eman). Honen bidez, hemendik aurrera soinu

hobea igortzeaz gain, Donostiako hiriguneraino (arazo batzuez), Lasarte, Andoain eta Billabonaraino ere helduko da ●

■ Molotoff Irratiak entzule-eremua handitu nahi du.

ketak otsaila arte atzeratu ditu.

Bitartean, azaroaren lehenean hasi eta Eguberria arte, ikastaro bati ekingo diote

Aurpegia

JOSEBA OLALDE

Eva Ruiz de Eginio

Hala-Bedi Irratian "Sasi guztien gainetik" saioan esataria

"Denetarik egiten dut: mikrofonoan, teknikan edota gidoigintzan"

Emakumeen inguruko saio horretan (ostiralero 20:30etatik 22:00etara) erredaktore eta ahots-jartzaile, albistegietan erredakzioan parte hartuz, beste saio batean teknika lanetan... 25 urteko gasteiztar honentzat ezer ez da ezezagun irratiaren munduan.

Esaterako, "Sasi guztien gainetik" saioan emakumeen jarduerak eta berauei buruzko gaiak jorratzen ditu,

arazoak alde batera utzi gabe, baina "biktimismoan" erori gabe.

Duela bost urte hasi zen irratiaren, lagun baten eraginez, eta aspertu baino ekimen berriei ekitekotan dabil: "Gaueko magazin batean parte hartu nahi dut". Hori bai, hasi zenean mikrofonoak urduri jartzen zuela aitortzen du eta baita gaur egun, batzuetan, arazoak dituela, "ez naiz inoiz gehiago mikro aurrean jarriko" esateraino ●

Bagak

■ **"HI BIZI HAIZ HI" SAIOAREN ENKANTEA**

Euskadi Gaztearen irratsaio honek enkante ospetsuarekin (iaz hiru milioi pezeta -120.000 libralortu zituen) jarraitzen du. Horrela, irailean jasotako 273.000 pezetak Nikaraguako haur-liburutegi bati zuzenduko zaizkio, eta urrian ateratakoa, berriaz, Indiako gazte-birgaitzuntza zentro bati. Nikaraguako Juigalpa herriko liburutegiarentzako dirua, besteak beste, La Pollaren diskografia osoaz (51.000 peze- ta.), Titin III.aren pilota eta kamiseta batez (20.000 peze- ta) ala Biarritz Olympique errugby taldearekin entrenatzeko aukeraz (58.000 peze- ta) lortu dute ●

BILBO, urriak 26
Kontzertua
Bide Ertzean musika taldeak "Grisa" bere lan berriko kantuak aurkeztuko ditu Bilbon.
Kafe Antzokia
22:00

LEGAZPI, urriak 27
Kontzertua
Ruper Ordorika abeslari oñatiar ezagunak "Gaur" diskako kantuak eskainiko ditu ostiralean.
Latxartegi aretoa
22:30

ZARAUTZ, urriak 27
Xoxe Estevez
bitzaldia
"Guerras Carlistas" izenburua daraman hitzaldian, Xoxe Estevez historialariak gertaera hauei buruz egingo du berba ostiralean.
Olerri Etxea
19:30

MIARRITZE, urriak 28
Ikuskizuna
Kataluniako Conservas taldeak emakumeaz hitz egiten duen "Femina Ex Machina" ikuskizuna aurkeztuko du. Umorea eta kritika zorrotza dira lanaren oinarri.
Coliseo antzokia
16:30 eta 19:00

LEGUTIO, urriak 29
Dantzari Txiki Eguna
Urkabustatz, Aramaiio, Otxandio eta Legutioko dantza taldeen emanaldiak izango dira ikusgai.
Frontoia
12:30

BAIONA, urriak 26
Antzerkia
Boliviatik datorkigun Duende antzerki taldearen "...Alias Don Quijote" lana izango da ikusgai.
Lauga aretoa
19:00

EZKAROZE, urriak 29
Txikilandia
Ezkaroze "Txikilandia" bilakatuko da igandean, eta haurrek eurentzat prestatutako jolasetan murgiltzeko aukera izango dute.
Pilotalekua
17:30

IRUNEA, urriak 26
ESO-ren kontzertua
Jordi Savallen zuzendaritzapean, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak J.P.Rameau, Haydn eta Arriagaren lanak eskainiko ditu.
Gayarre antzokia
20:00

BILLABONA, urriak 27
Antzerkia
Tentazioa eta Tricicle antzerki taldeen "Ez da hain erraza" antzezlanak ikusteko aukera izango da.
Gurea aretoa
22:30

GASTEIZ, urriak 29
Antzerkia
Kukubiltxo antzerki taldeak "Txirikiz" lan berria eskainiko du Gasteizen. Antzezlan hau Errose Bustintza "Mañariko"ren ipuinetan dago oinarrituta.
Principal antzokia
18:00

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

*gizarte-ekintza
obra social*

Zuberoa. **110 km • 1-2 egun** *Esküäl Herriko altxor ezezagüna (II)*

Paisaje idilikoetan zehar

■ Barkoxeko bailara egunsentiko lanbroan murgildua.

Bestalde, tipikoak diren eliza trinitarietan ere sartuko gara, baita herrialdeko bigarren gunen den Atharratze ezagutu ere, eta azkenik, ezin hobe bukatzeko, ikustaldi izugarria oparituko digun Madalena mendira igoko gara.

Zuberoak erakusten dizkigun interesgune zehatzez gain, herrialde osoa bera azpimarratu nahiko genuke, bertan bizi den populazio eskasaren eraginez bertako parajeek duela mende batzuk izango ziren modukoak segitzen baitute, hots, ukitu gabeak, garbiak, idilikoak.

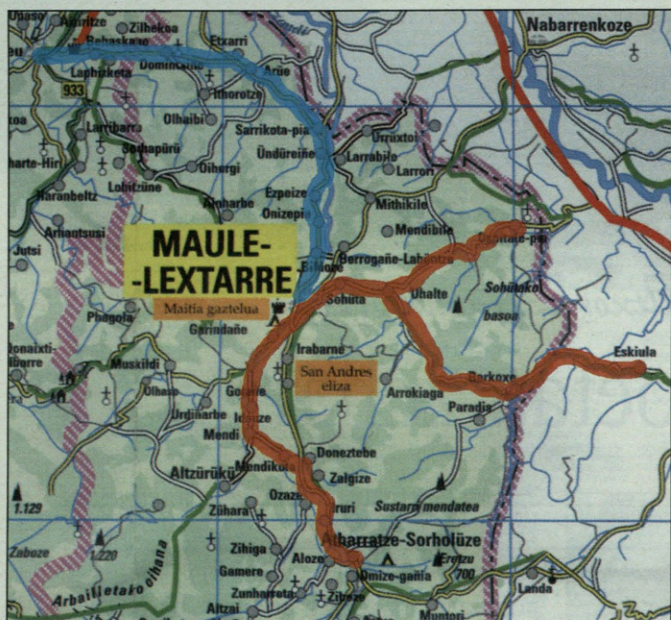
■ Mendikota herriskán ere ohiko zuberotar paisaje atsegina da nagusi.

Euskadi
PAIS VASCO
Atsegin handiz

CAMPING ★★★ *Uhaitza-Le Saison*

- Ur Baster
- Baina, Arrantza
- Txaleta alokatze
- Lasaitasuna eta itzalpea

Irabarneko bidea - 64130 MAULE
Tel: (0) 5 59 28 18 79 - Fax: (0) 5 59 28 00 78

 MAULETIK OLORUERA KO BIDEA HARTUZ, segituan Sohüta dugu. Bere gazteluaren inguruan Frantziako erregearen gudarostek Matalas eta zuberotar eskubideen aldeko 400dik gora (Matalas bera barne) gudari erail zituzten.

4 kilometrotara Uhalten ezkerrera eginez, "postaleko" paisaje zoragarriak zeharkatzen hasiko gara, zuhaitz pila eta landaretza zabalaren artean. Tarteka-marteka ohiko xiberotar teilatu urdindun baserri eta bordak ikusiko ditugu.

■ **Biarnoko Eskiulan jendea euskaldun bizi eta hiltzen da.**

Bidegurutzetik 8 kilometrotara Ospitale-Pia (L'Hôpital-St. Blaise) dugu. Eliza erromaniko-bizantiar harrigarria Santiago Bidearen etapa garrantzitsua zen. XII. ean eraikia, gurutze grekoan, eragin hispaniar-arabiarrek ditu, kanpandorre oktogonalarie eusten dion izar itxurako kupulan, mudejar estiloko leihoetan, arku polilobulatuetan, sarrerako kapiteletan... perla artistiko bakarra bihurtuz.

Berriz ere bidegurutzean, orain ezkerrera Barkoxerantz joko dugu. Gero eta paisaje ikusgarriagoak begiratzen joango gara, eta 7-8 kilometrotara bailaretako eta Pirinioetako ikuspegi ederra izango dugu. Kilometro bat gehiago eginda ikusiko duguna Barkoxe kokatzen den bailara polita izango da. Herri lasai honetan Pierre Topet "Etxahun" (1786-1862) bertsolari-idazle handia jaio zen. Bere olerkiak herriaren ahozko tradizioari esker gorde dira, bere sendiak hiltzean idatzitako koaderno guztiak erre zituelako.

Oloruerako errepidea segitzen badugu, 7 kilometrotara Euskal Herriatik kanpo, Frantziako Biarnon dagoen herrira helduko gara, Eskiulara.

■ **Ospitale-Pian eliza harrigarri hau topatuko dugu.**

ZUBEROAN ELIZAK ERE BEREZIAK

Berriz ere Maulera itzulirik, orain Atharratzerantz joko dugu. Lehenbizi Irabarne-Libarrenxetik (eliza hirukoiztarra eta jauregi bat) igaroz.

Gotañek eliza hirukoiztar oso ospetsua du. Berau marko zurdun leihoak eta paretetan landareak dituen etxe baten aurreko bidegurutzean ezkerrera eginga dago. Zuberoako eliza berezi

Datorren astean ARGIAN...

AÑANA, GESALTZAKO GATZAGAK ETA VALDEREJOKO PARKE NATURALA

 Historia, Monumentuak, Informazio praktikoa...

Ihesi Euskal Herriko Gida Turistikoa

■ Gotañeko eliza trinitari entzutetsua.

re "Etxahun" (1908-1979) konposagile, olerkari eta idazlea pastoral mordoaren egilea izan zen, eta "Agur Zuberoa" kanta ere berea da. Jean de Pyrer Tréville-ko Kondeak berri, Matalas zuberotarraren altxamendua eragin zuen, eta Alejandro Dumas-en "Hiru Mosketeroak" liburuan aipatzen da.

Laster Atharratzen gaude, Zuberoako bigarren gunean. Etorri garen moduan Atharratzeko plazako ezkerreko ertzetik sartu, eta 20 metrora berri ezkerre eta gorantz hasiko gara. Hemendik aurrera, seinale ugariak jarraituz, bide estu batek Sustaineko lepotik pasatu eta Madalengo bista zoragarrietara garamatza.

ATHARRATZE

Herrialdea: Zuberoa
Maulera: 13 km.
Altitudea: 217 m.
Biztanleak: 704

Azalera: 15 km²
Dentsitatea: 47 bizt./km²
Jaiak
Herriko Jaiak (abuztuak 21-24)
Gaztaren Azoka (abuztuan)

Atharratze-Sorholüze Zuberoako bigarren merkatal gunerik garrantzitsuen da, bere kokapen estrategikoa aprobetxatuz. Horrela, Zuberoako zentroan egoteak probintzia miragarri honetan zehar egin daitezkeen txango ugarietarako abiagune aproposa bihurtzen du.

XII. mendean Atharratze gotorlekua zen, eta Erdi Aroan bertako jauntxoak Ingalaterrako erregearen alde azaldu zen, Zuberoako Bizkondea errefusatu. 1859. urtean Sorholüzeri bildu zitzaion. Bertako pertsonaien artean Agustin Xaho (1811-1858) iraultzaile eta idazle abertzale ospetsua aipatu behar dugu.

IKUSTEKOAK

Erdialdeko enparantzaren egiturak Zuberoako Bizkondeak 1289an eraiki zuen antzinako bastidaren (antzinako gotorleku-herriak) planoei dagokie. Plazaren inguruan arkupean gainean eraikitako etxeak ditugu, osotasun atseginean. Hementxe daude jatetxe, denda, hotel eta gainerako gehienak. Gaur egun Hotel Trinquet dago Agustin Xaho jaio zeneko etxean.

Uhaitzandi ibairantz jaitsiz pasealeku bat hasten da, azken zubirantz. Hemendik mendixka batean dagoen Santa Luzia elizaraino igo gaitzek, eskailera batzuetatik.

MADALENA MENDIA

Atharratzeko erdialdetik Zuberoan dagoen ikuspegi ederrenetakoak dituen mendira igoko gara kotxez. Gailur pribilegiatu honek Zuberoako haran zoragarriak eta Pirinioetako zati handia ezin distiratsua go behatzea ahalbidetuko digu.

Tontorrean bertan baseliza bat dago, dirudienez, antzinako tenplu pagano eta gero erromatar baten gainean eraikia. Horrela, aldare nagusiaren ondoan III. mendeko beste aldare bat dugu.

■ Madalenatik Zuberoako eta Pirinioetako bista ederra.

Informazio Praktikoak

OSPITALE-PIA

Jan eta lo egiteko:

**Auberge du Lausset- ☎ (0)5 59 66 53 03.
Logela bikoitza 215-235 libera.

BARKOXE

Jan eta lo egiteko:

**Hôtel Chilo- ☎ (0)5 59 28 90 79. Logela bikoitza 155-345 libera.

**Hôtel du Fronton- Eliza ondoan ☎ (0)5 59 28 91 88. Logela bikoitza 200-280 libera.

ATHARRATZE

Zuberoa Garaiko Turismo Bulegoa: Plazan. ☎ (0)5 59 54 60 80.

Udaletxea: ☎ (0)5 59 28 55 90.

Gendarmeria: ☎ (0)5 59 28 58 22.

Bankua: Michel Inchauspe- Kale nagusia.

Kotxe-Tailerra:

Larraneguy- ☎ (0)5 59 28 53 21.

Jan eta lo egiteko:

*Hôtel-Kafetegi-Jatetxe Piellena-Azoka-Plazan. ☎ (0)5 59 28 53 49. Logela bikoitza 200-250 libera.

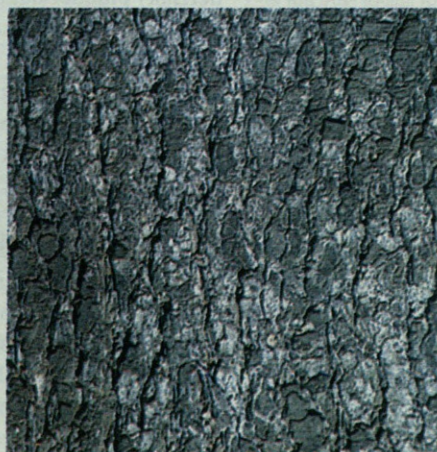
Hôtel-Bar des Pyrénées- Ondoan. ☎ (0)5 59 28 50 63.

Landare batzuek usain bereziak osatzen dituzte zurean. Zur usaindun hauei erabilera ugari eman zaie, esaterako, zedroa armarioetan erabili izan da arropen usain gozoa emateko.

ZURA USAINTSUAK

Zuretik hartutako hari hau ez dut aspaldi alboratutako ezpál ezezagun samar batetaz aritu baino lehen puska baterako utzi nahi. Zuren usainaz ari naiz. Landare batzuk biziraupen estrategia gisa erabiltzen dute usaina: ondoko intsektu eta animali batzuk loreetara erakarri eta beste batzuk uxatzeko, hosto eta azalak landarejaleen koskaizoetatik babesteko eta abar. Zergatia ondo ezagutzen ez badugu ere landare batzuk beren usain bereziak zurean ere osatzen dituzte.

Zur hauek bitxitzat jo izan dira eta egun ia erabat galduta ditugun aparteko erabilerak eman izan zaizkie: ipuru desberdinen usain fina aldare batzuetako

gaineko oholetan suma daiteke, zedro libanoarra eskuera izaten da -arkatzetan

adibidez- alde ederreko usaina baitu igurtzi on baten ondoren, sandaloa edo balsamoaren eta zedroa beraren zurez armairuak eta kutxak egin izan dira arropa usain gozoz jantzi dadin eta sitsak jo eta jan ez dezan, iparramerikar indigenek zedro gorritz egindako pitxiak gurtzen dituzte eta abar.

Hala ere, usain hauek zuraren beraren iraupenerako dira onenak. Beti gertatzen den eran batzuentzat usaina dena kiratsa baita beste batzuentzat. Honela usain nabarmenak dituzten zurok pipia, sitsa, termita, onddo eta abarrek ez dituzte jotzen ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O S A S U N A

65 urtetik gorako biztanleen laurdenak hiperkolesterolemia edukiko du datozen urteetan. Ariketa fisikoa modu jarrai arautuan egitea prebentzio neurri garrantzitsua da.

ADINDUNEK KOLESTEROLA ALTU

Madrileko Getafeko ospitalean geriatrian espezialista den Francisco Guillen doktoreak esandakoaren arabera, 65 urte baino gehiago dituzten pertsonen laurdenak hiperkolesterolemia edukiko du datozen urteotan, kolesterol-maila altua odolean alegia. Eta 8,5 milioi pertsona izango dira Espainian kolektibo hori osatuko dutenak.

Espezialistaren arabera garrantzi handikoa da garaiz egindako prebentzioa, eta baita ariketa fisikoa modu jarraian eta arautuan egiteko ohitura ere, hiperkolesterolemiari aurre egiteko. Adibide zehatz bat jartzeko, eguneroko paseotxo, adineko pertsonen % 30 inguruk egiten dutena. Guillenen hitzetan, "bizitza

osoan jarduera fisikoren bat egiten duena da hain zuzen ere bizitzako azken urte

horietan igurikapenik gehien eta bizi-kalitaterik onena duena".

Bestalde, medikuak esan du Espainiako panorama sanitarioa eta soziala asko aldatu dela, adineko jendearen gehikuntza dela medio: 65 urtetik gorako pertsonak 7 milioi dira, eta beste 1,5 milioi dira 80 urte baino gehiago dituztenak. Eta kolektibo horrek zuzen-zuzenean jasaten ditu arteriosklerosiaren arrisku-faktoreak (kolesterolaren maila altuak berebiziko garrantzia du hemen). Dena den, diabetea, hipertentsioa (adineko pertsonen artean 5,5 milioi hipertentsioak dira) eta hiperkolesterolemia gehiago kontrolatu behar lirateke adin-tarte horretan ●

◆ JABIER AGIRRE

Kike Amonarrizen
Umorea

OKULISTARENGANA

Gizona ospitalera sartu da, kristalezko ontzia eskutan eta barruan, itzelezko kaka mokordoa. Ezker eskuin begiratu, aurpegiarekin zalantza imintzioa adierazi eta atezainarengana hurbilduz:

- Okulista mesedez?

- Okulista? - ontziari erreparatuz. Zuk sabeleko espezialista esan nahi duzu.

- Ez al dizut okulista esan?

- Bai,...

- Bada, orduan?

- Tira, tira... Zuk jakingo duzu zer nahi duzun. Okulista laugarren solairuan dago.

Hartu du igogailua eta laugarren solairuan ateratakoan, erizaina topatu du aurrez aurre:

- Okulista?

- Okulista? - erizainak ere ontziari erreparatuz. Zuk sabeleko espezialista esan nahiko duzu.

- Ez al dizut okulista esan?

- Bada, orduan?

- Ez dakit okulista izango den zuretzako medikurik egokiena, baina tira... Hirugarren atea ezkerretara.

Sartu da kontsultara eta mahaian eserita okulista.

- Okulista?

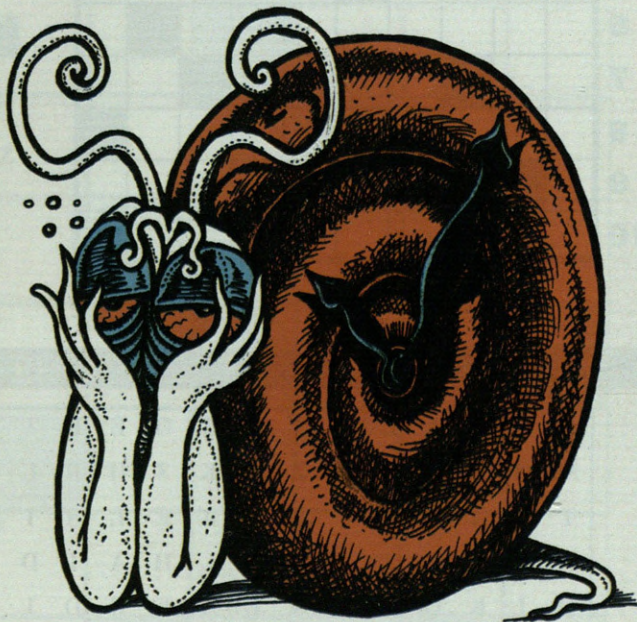
- Bai ni naiz. - baina ontzi barruan

MANIXT?

2A2PIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

DENBORA NOLA JAN EZ JAKIN

Aspertzea, denbora nola pasa ez jakin

Euria jauts ahala, eta guk ez jakin nola jan denbora

NO SABER COMO MATAR EL RATO /
SE FAIRE CHIER / BORED WITH KILLING TIME.

zeramana ikusita- . Barkatu, baina oso oker ez banabil zu nahastu egin zara. Zuk sabeleko espezialista behar duzula iruditzen zait.

- Zu okulista zara, ezta?

- Bai.

- Eta nik ez al dut okulista eskatu? Bada, hori.

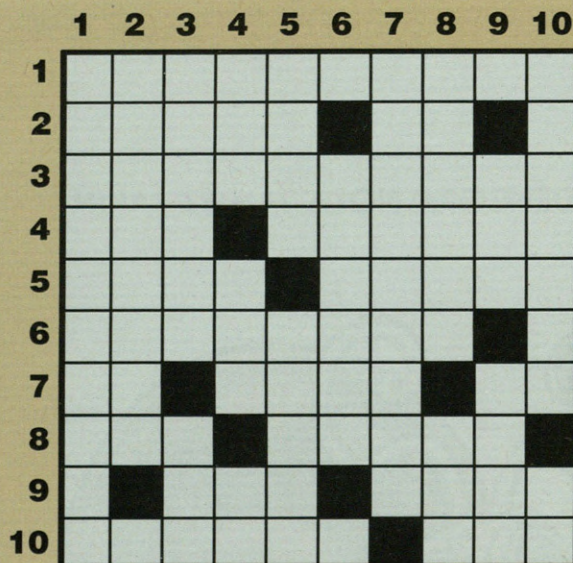
- Beno, beno... Esadazu orduan... Zer gertatzen zaizu?

- Ikusten al duzu ontzi barruan dakarkizudana?

- Bai, benetan ikusgarria. Gutxitan ikusten da horrelako gorotz puskarik.

- Bada, horrelako bat egiten dudak bakoitzean, (behatzekin zentimetroko neurria adieraziz) begietatik horrelako malkoak isurtzen ditut!?

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

1.- Udalerria zaintzeaz arduratzen dena. 2.- Sasoi. Oinarritzko edari. Hidrogenoa. 3.- Kezkatuta. 4.- Gipuzkoan, zain. Nafarroa eta Gipuzkoa arteko mendialdea. 5.- Sail. Zabaldur. 6.- Txorizoa. Bokala. 7.- Aluminioa. Zuhaitz-mota. Kontsonante errepikatua. 8.- Autobus. Arabako herria. 9.- Bokala. Intsektu-mota. Kolore militarra. 10.- Untzi-alboa. Jatorri atzizkia.

GOITIK BEHERA

1.- Alabaordeak. 2.- Zuloak egiteko tresna. Bokala. 3.- Abere belarjaleak. Gor. 4.- Bi eta bi. Zelai. Infusio-mota. 5.- Interjekzioa. IX. hilabete. 6.- Azkenekoa. Azaletik. Bokala. 7.- Pluralean, gizakiaren burujabetasuna. 8.- Iruten duena. Norat atzizkia. 9.- Nitrogenoa. Tik-..., erlojuaren hotsa. Gorotza. 10.- Pluralean, ardiaren arra. Iridioa.

Letra Zopa

F	U	S	A	U	A	J	U	G	O	E	R	T	F	M	T
M	O	T	E	S	N	Z	G	K	S	H	R	U	E	R	A
T	Z	A	N	A	I	S	T	A	E	L	S	I	T	X	U
N	E	B	I	T	A	O	S	L	H	A	I	D	O	J	O
D	I	K	O	R	T	X	E	A	E	R	D	I	A	K	S
K	A	A	D	E	U	L	A	R	U	B	T	Z	R	I	D
O	G	E	S	D	D	Z	D	N	R	A	A	T	A	N	J
A	L	I	B	I	R	I	B	E	S	K	R	E	K	U	L
B	E	R	I	K	A	B	O	D	K	O	R	T	X	E	A
R	A	E	D	S	U	A	N	R	A	K	O	E	I	Z	O

Aurki itzazu letra zopa honetan musika nota-irudien izenak.

Hitzak
ezker-eskuin,
goitik-behera
edo
diagonalean azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

			*	I	*	O	*	Z	*	M	*
			T	R	E	N	B	I	D	E	A
			*	A	R	A	I	A	*	A	T
*	D	*	A	K	E	R	*	P	O	T	E
J	E	A	N	*	I	*	E	E	*	Z	R
*	I	B	A	R	N	E	G	A	R	A	I
O	T	I	*	I	A	I	O	*	E	R	*
*	U	L	E	A	*	T	N	T	*	I	T
I	R	A	K	U	L	E	A	*	G	A	S
*	A	K	I	*	B	A	K	A	I	K	U

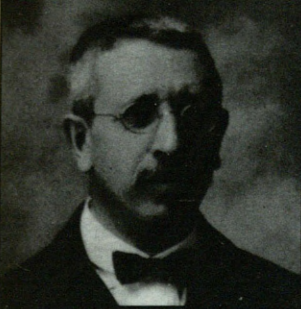
Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Mendizalea. 2. Arautegiak. 3. Lasto. Orri. 4. Esa. Arra. 5. Noiz. Ar. Ta. 6. Ka. Aldia. N. 7. Oker. Al. Gi. 8. N. Karratua. 9. Ihi. Ir. Or. 10. Abarkak. Au.

Goitik-behera: 1. Malenkonioa. 2. Erasoak. HB. 3. Nasai. Ekia. 4. Dut. Zara. R. 5. Itoa. L. Rik. 6. Ze. Radarra. 7. Agorri. K. 8. Lira. A. To! 9. Ear. T. Gura. 10. Akitania. U.

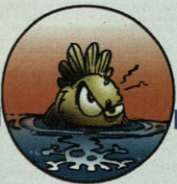
A	Z	A	I	O	L	A	B	I	K	S	A	S	H	L	M
T	A	N	S	E	R	R	A	T	G	M	I	A	J	K	S
L	O	T	A	K	A	I	B	I	A	L	O	B	T	U	F
E	E	Z	D	E	G	A	M	B	A	T	A	N	M	I	H
T	X	I	R	R	I	N	D	U	L	A	R	I	T	Z	A
I	O	U	Z	U	A	U	N	R	R	T	A	O	N	F	G
S	B	G	E	S	U	Z	A	T	E	K	I	R	E	G	I
M	A	B	I	L	G	A	A	U	E	E	G	R	P	E	D
O	E	A	X	I	E	S	K	U	B	A	L	O	I	A	B
A	K	E	R	I	N	N	L	R	A	K	O	S	T	U	A

Hitz Gezidunak

	Klariona	▼	Zuten, guri	▼	Betekada	▼	Afrikako ibaia	▼	Ahalkea
	Enarak		Emakume izena		Deitura				
		▶		▼		▼	Aluminioa	▶	▼
							Zamorako autoetan		
	Izena	▶					▼		
	Gizon izena								
Eza	▼	Legea	▶	▼			Argi, hitz elkarketan	▶	
Ez geza		Leherketa					Infusio-mota		
▶		▼			Leherkari ezaguna	▶		Einsteinioa	▶
					Kontso-nantea			Zeinen	
Zenbaki bakoiti	▶			Behiaren ar	▶	▼		▼	Lehenengo
Iduna				Adar					Garoa
▶			▼		Sodioa	▶		Interjekzioa	▶
					Izaniko			Poesia-mota	▼
Arrain-mota	▶			▼	Eraikin-mota	▶	▼		▼
Aurrizkia					Bokal errep.				
▶			Senideak	▶	▼				
			Bokala						
Ataurrea	▶		▼				Non atzizkia	▶	Iodoa
									▶

Pertsonaia: Euskal idazle gipuzkoarra (1873-1937), Kizkitza deitua

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH + ZOOK

ERRA BIKO PIRANJAK

PELLO ZUBIRIA

OCATARINETABELLA...

Ez dugu salbatuko gaituen Asterix beharrik!". Ez da lehen aldia irakurri dudana, eta egunotan berriro ikusia dut nonbait. Asterix eta Obelixez ez dut doktoradutzarako tesirik egin, baina aitortzen dut Uderzo eta Goscinny-ren fan bat naizela.

Euskaldun asko ote dabil Abraracourcix buruzagiaren herrixka eraikitzeke ametsez? Ezetz esango nuke: komiki entretenigarria eta oso imajinatiboa egiten zaiela eta puntu. De etxo, Asterix Parkera joandako gutxi ezagutzen ditut, inguruan Disney-Worldera joandako mordo bat ditudan bitartean.

Aldiz, esan liteke kanpotik abertzaleak Ar Mor bazterreko herri builoso eta menderakaitz bezala ikusten dituztela askok. Batzuek -ai Kataluniako anai-arrebak!- beren gorabehera guztiekin Espainiari hortzak erakusten dizkieten bakarrak direlakoan, euskaldunak. Eta beste batzuek, inperioari euskaldunen kontra zorte hobea opa diotelako, komikietan Julius Caesarrek Panoramixen azti edariaren kontra daukana baino.

ISABEL SAN SEBASTIAN eta Carmen Gurrutxagaren "El árbol y las nueces. La relación secreta entre ETA y PNV" irakurtzen duenari ere halako irudia ageri zaio behin eta berriro. Ai zein maltzurak -eta azkarrak, eta indartsuak...- diren abertzale horiek. Egiten dute, bai, borroka franko beren artean, Asurancetourix kantari txaposoaren aitzakiatan askotan; baina azpi-azpian bat eginda daude galiarrok erromatarren kontra.

Hasteko, bi autore horien arabera Garzon epaileak deskribatzen duen ETaren edo ezker abertzalearen organigrama beste abertzaleek -gera aurreko EAJk- antolatutako organigramaren kopia nabarmena da. Omen. Eta hori gutxi balitz, begira 25. orrialdean nola laburbiltzen den Lizarra-Garazi eta treguaren jatorria: "Bi erakunde nazionalistak ohartzen dira erakunde terrorista arras ahulduta dagoela, Zuzenbide Estatuak orain arte ez bezala inguraturua; eta uste dute bere buruzagiak azkenean jabetu direla bakarka, gainerako indar abertzaleen laguntzarik gabe, ez diotela Estatuari

bizkarra makurraraziko sekula. Zera nahi da beraz, abertzale bortxazaleak demokraziaren arauak errespetatzen dituztenen bandora erakartzea, behin ekinga batasun abertzalea berreskuratuta, denek elkarrekin (Madrilgo) Gobernuari "nazio eraikuntzaren" desafioa planteatzeko..."

SINESTEN DUTELAKO edo komeni zaielako, Espainian euskal abertzaleen adostasunaren beldur dira. Omen. Eta azkenean etxe barruan ere, batzuek eta besteek pintatzen duten herria egiazkoa dela pentsa genezake. Oker ordea, zeren eta hemengoa ez da Abraracourcix tripaundiaren tribu idiliko hura. Gurea gertuago dago Asterix eta Obelixek album batean bisitatutako Korsikatik. ETaren tregua bukatuta, Lizarra-Garazi itzalita dagoen honetan, manifestazio baten eta bestearen artean, giro gozoan zebiltzan Interneteko euskal eztabaidagunetan ere berriro betiko eztabaidak hasi direnean... Asterix eta Obelixek Korsikara eramane zuten Ocatarinetabellatchitchix buruzagiaren eta bere lagun-etsaien antzen zaio hemengo tribuari.

Bada komiki horretan pasarte mundial bat, eta ezin dut kontatu gabe agoantatu. Asterix eta Obelixek Korsikaraino itzultzen lagundu diote erromatarren eskuetatik erreskatatutako buruzagi preso kortso bati. (Buruzagi honek, Toni Rossik hain famatu egin zuen kanta baten zatia izena dauka: Oh, Catarineta bella...). Eta bertara iritsita, erromatarren kontra oldartu nahi duten jefe guztien bilera antolatzen hasita koan, Figatelix baten izena entzun hutsarekin egoskortu da Ocatarinetabellatchitchix. Asterixek: "Baina zergatik daude haserre horiek biak?". Eta bilkuran dagoen lagun kortsikar baten esplikazioa: "Zaharrek diotenez, Ocatarinetabellatchitchix-en aitona osaba Talasoterapix klaneko neska batekin ezkondu omen zen, baina hau Figatelixen aitona batekin omen zegoen enamoratu... Beste batzuek ordea uste dute Figatelixek ordaindu gabe utzi ziola Ocatarinetabellatchitchix-tarren lagun baten koinatuari erositako astoa (herrena zelako aitzakiarekin). Edonola ere, oso gauza larria!".

Gu ere, kortsikarrak bezala, munduko parajerik ederrenean bizi garelakoan ●

***"Kanpotik abertzaleak
Ar Mor bazterreko herri
builoso eta
menderakaitz bezala
ikusten dituzte askok.
Batzuek, beren
gorabehera guztiekin
Espainiari hortzak
erakusten dizkieten
bakarrak direlakoan.
Eta beste batzuek,
inperioari euskaldunen
kontra zorte hobea opa
diotelako, komikietan
Julius Caesarrek
Panoramixen azti
edariaren kontra
daukana baino"***

Zure oparia:

ARGIAren EGUTEGIA 2001

Euskaldunon almanaka

850 pta

- Orríro, egunaren berri argia.
- Hainbat gai, eguneroko irakurgai: umorea, zientzia, errezetak, zinema, historia,...
- Eta poltsikoko egutegi txikia.

Eskura ezazu!

ARGIAko 943 37 15 45 telefono zenbakira deituz
edo

ohiko salmenta nuntuetan

Berrikuntzak !!

Dagoeneko salgai :

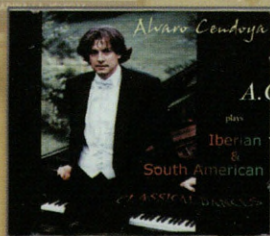
B&B duo
"Bi Piano -
Klasikoa -"

eitb
"2000 Kantuz"
- Mendako abesti onenak -

UNIE
"Mugak Zabalduak"
- Jazz-Folk -

A. CENDOYA
"Iberian &
South American"
- Klasikoa -

XABIER EUZKITZE
"Argitzaketan"

LAISTER !!

Berrikuntzak !!

Dagoeneko salgai :

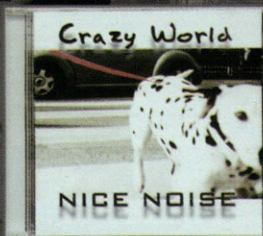
ASGARTH
"Elorkizunaren Sustraia"
- Euskal Heavy Melodikoa -

NORA-EZEAN
"Nora Ezean"
- Euskal Heavy Melodikoa -

HARTLAN
"KontsumHiltzen"
- Euskal Heavy -

NICE NOISE
"Crazy World"
- Classical Rock -

BITTOR ALAPE
"Beste aldean"
- Euskal Rock-a -